

ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΗΡ. & Ρ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΑΡΘΡΑ: 'Ηρ. και Ρ. 'Αποστολίδη.—ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Τέκη Παπατζώνη, Βασίλη Ρώτα, Γιάννη Σκαρίμπα, Νίκηφ. Βρεϊτάκου, Γιώργου Γεραλή, Γιώργου Θέμελη, Νίκου Φωκά, Φαίδρου Μπαρλά, Γιώργου Στογιαννίδη, Μιχάλη Κατσαρού, Γιάννη Παπαράλλη, Γιώργου Κάρτερ.—ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ: Κώστα Καραβίδα, Κώστα Χατζηαργύρη. ΕΛΕΓΕΙΑ: Μνημοσύνη στον Γιάννη Κ.—ΞΕΝΗ ΠΟΙΗΣΗ: Federico Garcia Lorca, Ezra Pound, Archibald Mac Leish.—ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ: Νίκου Σπάνια, Τάσου Καταλάνου, Γιάννη Κ.—ΑΝΘΟΛΟΓΙΕΣ ΗΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ: Ποιητική. ('Ανθολογούνται οι: Κρίτων 'Αθανασούλης, Θ. Αιγαλινός, Λευτέρης 'Αλεξίου). Πεζοῦ λόγου. (Διηγήματα τῶν: 'Ελλης 'Αλεξίου, Πέτρου

Βαλμῆ, 'Ηλία Βενέζη, Γ. Βιζσηνοῦ).—ΚΡΙΤΙΚΕΣ: Αιμίλιου Χουρμούζιου, Ρένου 'Αποστολίδη.—ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ: 1. Οἱ κριτικοὶ κ' ἡ κατάντια τῆς κριτικῆς. 2. 'Αλληλολιβανίσματα. 3. 'Η κρίση τοῦ βιβλίου καὶ τὰ Νέα 'Ελληνικά στὴν 'Εκπαίδευση. 4. 'Ο θόρυβος γιὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ξανόπουλου. 5. «Ἐθιπράτειες» καὶ φιλιστατισμοί. 6. Τί παθαίνει ἡ Τέχνη καὶ τὰ κριτήριά της στὰ χέρια τῶν πιστῶν καὶ τῶν παρατάξεων. 7. 'Η 'Ακαδημία κ' ἡ ἀπόφασή της. 8. Οἱ «ἀώδεκα» ἀμετανόητοι. 9. Τὰ πνευματικὰ μας ἦθη. 10. Τὰ περιοδικὰ καὶ τὰ κείμενα. 11. 'Η συζήτηση γιὰ τὴν τέχνη τῆς ποιητικῆς μετάφρασης. 12. 'Ο ἀπολογισμὸς τοῦ 1951.—'Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΑΒΑΜΕ κ. λ.

ΗΡ. Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

6^Η ΕΚΔΟΣΗ

1708-1952

*

Δύο τόμοι

Τιμή: δρχ. 70 έκαστος

*

(Κανείς τόμος δεν πωλείται χωριστά)

*

Έκυκλοφόρησε το '57

Έκδοσις Κολλάρου (Κεντρική πώλησις)
Όδός Σταδίου 38

ΗΡ. Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ

Α' ΚΑΙ Β'

διακρινόμενοι μόνον από το
χρώμα του τίτλου: κόκ-
κινο ο πρώτος, πράσινο ο
δεύτερος (με δύο άστερι-
σκους από έξωφυλλό του)

*

Τιμή: δρχ. 60 έκαστος

*

Έκυκλοφόρησαν το '54

Κεντρική πώλησις: Κολλάρος
Όδός Σταδίου 38

ΡΕΝΟΣ

ΠΥΡΑΜΙΔΑ 67

Προσωπικό ή-
μερολόγιο του
Έμφυλίου Πο-
λέμου '47 - '49

*

Τιμή: δρχ. 60

*

Μένουν ελάχιστα αντίτυπα

*

Έκυκλοφόρησε το '50

Έκδοσις Κολλάρου, Σταδίου 38

ΡΕΝΟΣ

ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Το συμπλήρωμα της
Πυραμίδας 67»

*

Τιμή: δρχ. 20

*

Έκυκλοφόρησε το '50

Κεντρική πώλησις: Κολλάρος
Όδός Σταδίου 38

ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΗΡ. ΚΑΙ Ρ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΤΟΜΟΣ Β'

Ἀθήναι, Σεπτέμβριος 1957

ΤΕΥΧΟΣ 1

*Επιστολές, ὅλη συνεργασίας, βιβλία κ.λ.: Ρένου Ἀποστολίδην, Σπετσῶν 20, Ἀθήναι (8). Τηλεφώνου: 815-342. Ἱδιοκτητῆς καὶ κατὰ νόμον ὑπεύθυνος: Ρ. Ἀπασταλίδης, Σπετσῶν 20. Ὑπεύθυνος τυπογραφείου Ἀδελφῶν Ρόδη: Β. Ρόδης, Ἀμπλιανῆς 31, Ἀθήναι.— Συνδρομῆς δὲν ὑπάρχουν.— Ἡ κυκλοφορία γίνεται ἀπὸ ὅλα τὰ περίπτερα καὶ τὰ ὑποπρακτορεῖα ἐφημερίδων Ἀθηνῶν καὶ Ἐπαρχιῶν, διὰ τοῦ Νέου Πρακτορείου Ἐφημερίδων καὶ Περιοδικῶν (Ἰκτίου 3 - Ἀθηνῶν). Τὴν κεντρικὴν διανομὴν διὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα ἔχει τὸ βιβλιοπωλεῖον Κολλάρου (Σταδίου 38 - Ἀθηνῶν), ὅπου καὶ παραγγεῖλαι, παλαιὰ τεύχη κ.λ. κ.λ.— Τιμὴ διαφημίσεων ἐκτὸς κειμένων: ὀλοσέλιδος, δρχ. 500.— Τιμὴ τοῦ τεύχους αὐτοῦ: δρχ. 10.— Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιτρέπονται.— Ἐπιτρέπεται ἐλευθέρως ἡ ἀναδημοσίευσις οἰουδήποτε κειμένου τοῦ περιοδικοῦ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΡΕΝΟΣ ΗΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ο,ΤΙ ΠΕΡΙΜΕΝΕΤΕ!

Ἡ Σκοπιμότητα ὑπηρετεῖται — ἡ Οὐσία δὲν ὑπηρετεῖται στὸν τόπο μας, ἀπὸ κανένα ἐντυπο πιά.

Καὶ ὑπάρχουν, βέβαια, σκοπιμότητες «ἀγαθές», πού εἶναι πλησιές, πολλές φορές, στὴν Οὐσία — μὰ κατὰ σύμπτωσιν, ἢ προσκαίρως, ἢ κατὰ περίστασιν. Ἔτσι, ὅ,τι ἀποτελεῖ Καθαρὴ Οὐσία, ὄχι μόνο δὲν ὑπηρετεῖται πιά στὸν τόπο αὐτό, ἀπὸ κανένα ὄργανο ἐκφράσεως τῆς Κοινῆς Γνώμης, παρὰ διώκεται κιόλας, μὲ κάθε τρόπο, κηρυσσόμενο ὡς «ἀχρεία-στο», «περιττό», «βλαπτικὸ» καὶ «ἀσκοπο», «ἀπρεπο» ἢ «ἀταίριαστο», «ψυχοφθόρο» ἢ κ' «ἔθνοφθόρο» ἀκόμα — καὶ ποῖός ξέρει τί ἄλλο!

Μὰ κι ὁ Λόγος, γι' αὐτὸ ἔχει καταστῆ πενιχρὸς καὶ ἀνίσχυρος· γιὰ τὸ ὅλοι, πίσω ἀπ' τὸν κάθε λόγο, κουτοὶ δὲν εἶναι καὶ βλέπουν πάντα τὴ καταφανέστατη σκοπιμότητα (αὐτὴν ἢ ἐκείνην, ἢ τὴν ἄλλη, ἔτσι ἢ ἀλλοίως σερβιρισμένη, γαρνιρισμένη, «χρυσωμένη» ὡς «Οὐσία», καὶ ὡς «Ἀλήθεια, καὶ ὡς «Ποιότητα»!)

Φυσικό, λοιπόν, πὸ κατέστη «ἀνυπόληπτος»! Φυσικό καὶ πὸ οἱ ἐργάτες του: «λογάδες» καὶ «φλύαροι», καὶ «ἀχρειαστοί»!

Δίκαιη ποινὴ. Τὰ δὲ δάκρυα κ' οἱ μεμφιμοιρίες κατὰ τοῦ Κοινοῦ καὶ κατὰ τῆς Ἐποχῆς, δὲν ὠφελοῦν. Τὸ Κοινὸ δικαιοῦτατα τιμωρεῖ. Ἐχοντας βαθύτατη ὑπόληψιν στὸ Πνεῦμα — γι' αὐτὸ τιμωρεῖ καὶ χλευάζει τοὺς ἀνάξιους φορεῖς του!.. Γι' αὐτὸ καὶ ἀγοράζει — προσέξτε τί ἀγοράζει! — : τὸ περισσότερο τυπωμένο χαρτί, στὴ φθηνότερη δυνατὴ τιμῇ!

Μὲ τὸν τρόπο τοῦτο ἐκφορᾶ ἀνήλεα τὴν ἀληθινὴν του γνώμη γιὰ τὰ γραφόμενα: ἀγοράζει «πασατέμπο» καὶ ὕλικο «χρήσιμο» γιὰ περιτυλιγμάτα, γιὰ τὰ τζάμια, γιὰ νὰ βαστᾷ καὶ κάτι τυπωμένο στὸ χέρι του, γιὰ νὰ τόχη σκόρπιο ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲς στὸ σπῆτι του, ἂν ἔχη ὥρα γιὰ χάσιμο καμμιὰ φορὰ!

Αὐτὸ κάνει τὸ Κοινὸ — καὶ δίκαια κάμνει.

Ἵτι δὲ εἶναι τίμιον — πολὺ τιμιώτερό μας! —, καὶ διόλου δὲν ξεγελιέται, οὔτε νοθεύει τὸ κριτήριό του, οὔτε ποτὲ τοῦ ξεφεύγει τὸ καλὸ, ὅσο σπάνια κι ἂν τοῦ προσφέρεται πιά, νὰ ἢ ἀπόδειξις: ὅσα βιβλία, ἢ ἐντυπα, ἢ ἐκδόσεις, ἢσαν πρᾶγματι ἐνδιαφέροντα μὲς στὴν τελευταία δεκαεπτετία, καὶ ἀγοράστηκαν, καὶ διαβάστηκαν καὶ πῆγαν γραμμὴ στὴ συνείδηση τοῦ Κοινοῦ!

Ἵχι πῶς δὲν ἀγοράστηκαν καὶ πολλὰ ἀπ' τ' ἀνάξια — ἢ πῶς τὸ Κοινὸ γιὰ τὰ καλὰ εἶναι καὶ πολὺ! Τὰ καλὰ ὅμως, κατὰ ἐντέλει δὲν πῆγαν — τὴ δικαιοσύνην τὴν ἤθραν ἀπὸ ἕνα κάποιο φανατικὸ Κοινὸ, πεισματικὸ καὶ ἀνυποχώρητο στὶς σωστὲς ἀπαιτήσεις του.

Ἄλλά, τὸ θέμα εἶν' ἄλλοῦ :

Ἐξορίσαμε τὴν ἐλεύθερη πνευματικὴ στάση - τὴν π ρ ά γ μ α τ ι ἐ λ ε ύ θ ε ρ η ν, τὴν π ρ ά γ μ α τ ι π ν ε υ μ α τ ι κ ῆ στάση!

Ψευτίσαμε τὸ κάθε τί - μετὴ διαφρήμιση, τὴν αὐτοδιαφρήμιση, τὴν ἀλληλοδιαφρήμιση. Καλλιιεργήσαμε τὴ ριζικὴ πιά δυσπιστία τοῦ Κοινοῦ στὰ καμώματά μας, μετὴν ψευτιά ὀλόκληρης τῆς Κριτικῆς μας, καὶ τοὺς συμβιβασμούς, καὶ τὶς ἀνεπιτιμότητές τῆς.

Οἱ θυμωμένοι πολιτικοὶ τοῦ τόπου, τὰ κάνουν καὶ «γιαλιὰ-καρφιά» καμμιά φορά, καὶ λέν καμμιά κουβέντα τοῦ θεοῦ γιὰ τὴν καθολικὴ σήψη τοῦ μᾶς κρατεῖ (σὰ νὰ χρειάζονταν, σὲ τόπο ἀ λ ῆ θ ε ι α ἐ λ ε ύ θ ε ρ ο, κ ι ἀ λ ῆ θ ε ι α γ ε ν ν α ῖ ο, νὰ τὰ κἀνη κανεῖς «γιαλιὰ-καρφιά» γιὰ νὰ πῆ μιὰ σωστὴ κουβέντα!.. Κι ὅμως νὰ ποῦ χρειάζεταιαι !)

Οἱ «πνευματικοὶ» μας ἀνθρωποὶ ὅμως - ὄχι!.. Ποτέ μιὰ εἰ λ ι κ ρ ι ν ῆ κ ο υ β ἔ ν τ α - χρόνια τώρα ! Καὶ τώρα - τώρα, μιλοῦν καὶ γράφουν ὅλοι τους σὰν Ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοί, δὲν ξέρω ποιᾶς Μεγάλης Δυνάμεως καὶ ὑπὲρ ποίας Σπουδαίας Ὑποθέσεως, καὶ ὅλο «τάκτ» εἶναι πρὸς ὅλους καὶ πρὸς ὅλα, ὅλα «θαυμάσια» τὰ βρισκουν, ὅλα «μασοσημένα» τὰ λέν - κ ι οὔτε κἀν «μασοσημένα» - παρὰ δὲ λέν τίποτε, ἀπλοῦστατα !

Καὶ γράφουν ἄρθρα ὡστόσο, μελέτες, κρίσεις· ἀλλὰ λό γ ο κ ρ ῖ σ ι μ ο, ο ὐ σ ι α σ τ ι κ ὸ, κ α φ τ ὸ ν - ὄχι ! Εὐρήκαν τὸν τρόπο (ὀριστικὰ πιά τὸν ἤβραν!) «νὰ φλυαροῦνε γράφοντες» (ὅπως ἔλεγε κάποτε τωρινὸς πρωτεργάτης τῆς «φλυαρίας» αὐτῆς !)

Ἡ δὲ «γλώσσα» αὐτῆ ἐδῶ, τοὺς ἐνοχλεῖ. Τὸ ἄ σ υ μ β ῖ β α σ τ ο, γενικὰ, καὶ τὸ ο ὐ σ ι α σ τ ι κ ὸ γενικώτερα, τοὺς ἐνοχλεῖ !

Ἡ ζῶή μας ὅλη - ἔτσι τὸ θέλουν καὶ τὸ προσπαθοῦν - ἔχει γίνεαι ζῶη «κανονισμένη» πιά, («π ρ ἔ π ε ι») νὰ γίνη, ζῶη «εὐτακτη», ἐνὸς λαοῦ πειθῆνιου καὶ «στρωτοῦ»!.. Αὐτὸ λέν μετὴ τὴν στάση τους, μετὴν ἀντιμετώπισή τους κάθε ἀσυμβίβαστου καὶ κάθε ἀδέσμευτου.

Ἐκεῖνος ὁ λόγος τοῦ Σολωμοῦ - «τὸ ἔθνος πρέπει νὰ μάθη νὰ θεωρῆθῃ ἐθνικὸν ὅ,τι εἶναι Ἀληθές ! - ἂν μποροῦσαν, ἂν τολμοῦσαν, θὰ ἐκήρυτταν ὅτι δὲν εἰπώθηκε ποτέ ἀπ' τὸν Ποιετῆ !

«Τὸ ἔθνος νὰ μάθη νὰ θεωρῆθῃ ἀληθές ὅ,τι κ α θ' ἡ μ ᾶ ς εἶναι ἐθνικόν», θὰ ἔγραφαν, «καὶ νὰ παύση νὰ ἐρωτᾶ, νὰ παύση νὰ ἔχη γνώμας, νὰ μὴ ἔχη πρόσωπον - νὰ μὴ προβάλλη ἀντίστασιν στὰ κελεύσματα !»

Παντοῦ, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς πιά τῆς ζῶης τοῦ τόπου αὐτοῦ, ὁ τίμιος καὶ ὁ εὐσυνειδητός, ὁ ἐραστής τοῦ καθαροῦ, τοῦ οὐσιαστικοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ· ὁ παραγνωρίζων τὴν «σκοπιμότητα»· ὁ ἀντιστεκόμενος στὸν ἄνεμο «προσαρμογῆς»· ὁ ἐπιδιώκων τὸ γνήσιο κ ι ὄχι τὸ νόθο· τὸ ἐλεύθερο κ ι ὄχι τὸ «συμβιβασμένο»· τὸ ἀδέσμευτο κ ι ὄχι τὸ ἐξαρτημένο· τὸ προσωπικὸ καὶ τὸ πνευματικὸ, κ ι ὄχι ἐκεῖνο «τῆς σειρᾶς», τὸ ἰσπεδωμένο· ὁ ἐνοχλῶν, μ' ἓνα λόγο, τῆ λειτουργία τῆς Μ η χ α ν ῆ ς - θὰ διωχθῆ, θὰ προπηλακισθῆ, θὰ δῆ νὰ τὸν κλείωνται οἱ πόρτες, νὰ τὸ «κουμπώνωνται» οἱ φίλοι, νὰ «τὸν εὐχαριστοῦν» καὶ νὰ τὸν ἀποπέμπουν οἱ δουλειές ! Θὰ ὑποφέρη, θὰ πεινάσῃ, θὰ ἐξοντωθῆ - ἢ θὰ καταδικασθῆ σ ἐ ἀ π ὸ λ υ τ η σ χ ε δ ὸ ν ἄ δ υ ν α μ ῖ α ἄ ν τ ι δ ρ ᾶ σ ε ω ς !

Σιγὰ-σιγὰ, ὅλοι οἱ εὐσυνειδητοὶ, οἱ ἀφελεῖς ποῦ ἐπίστεψαν σὲ κάποιες πρῶτες ἀξίες, αἰσθάνονται ὅτι ἀποτελοῦν τὸν «κακὸ μπελά» τῆς Ὑποθέσεως, καὶ ὅτι «βάζουν διαρκῶς σὲ δύσκολη θέση τοὺς ἄλλους», μετὴ τὶς «ἀπαιτήσεις» καὶ τὶς «αὐστηρότητες» τους, μετὴν «ἀπροσαρμοσία» τους στὸ «πνεῦμα τῆς ἐποχῆς».

Σιγὰ-σιγὰ, τὰ π ρ ὸ σ ω π α, οἱ αὐστηροὶ μετὸν ἑαυτὸ τους, ἐμεῖς ὅλοι οἱ «ἀγαθοὶ ἡλίθιοι», αἰσθανόμαστε πῶς μᾶς ξερνάει αὐτὸς ὁ τόπος !

Αἰσθανόμαστε πῶς ἤμαστιαν κουτοὶ ποῦ σταθήκαμε ἄριστοι στὰ σχολεῖα μας - γιὰτὶ κ' οἱ κακοὶ ἄριστα ἐπῆραν !.. Κουτοὶ ποῦ πολεμήσαμε κάποτε, ἢ ποῦ ὑποφέραμε ποτέ γιὰ Κοινὴν Ὑπόθεσιν - γιὰτὶ κ' οἱ ἀνυπότακτοι, κ' οἱ λιποτάκτες, κ ι ὅσοι δὲν ὑπόφεραν τίποτε, ἐξῆσαν περὶκαλα, πολὺ

καλύτερα από μᾶς, και ἐπλήρωσαν (μὲ μερικὲς — στὰ δάχτυλα τοῦ ἑνὸς χεριοῦ μετρούμενες — ψωροχιλιάδες πληθωρικῶν δραχμῶν!) και εἶναι ἐξίσιον καλοὶ πολῖτες μ’ ἐμᾶς! (Ἦ ἐκάθισαν ἐδῶ, «φρόνιμοι» και ὑπολογιστές, και εἶναι ἐξίσου καλοὶ «ἀγωνιστὲς» «γιὰ τὸ καλύτερο» — ποὺ κάνει τὸ ἴδιο!)

Αἰσθανόμαστε πῶς εἴμαστε κουτοὶ ποὺ κάνουμε καλὰ τὴ δουλειά μας — γιατί μᾶς φτωχαίνει πάντα αὐτὸ τὸ «καλὰ», και μᾶς κάνει και κακοὺς διαρκῶς μὲ τοὺς γύρω μας, και μᾶς καταδικάζει σὲ δυσκολίες και σὲ ἀνέχεια αὐτὸ τὸ «τίμια», και τὸ «εὐσυνείδητα», και τὸ «αὐστηρά», και τὸ «ἀσυμβίβαστα»!

Αἰσθανόμαστε πῶς μοιάζει σὰ νὰ μὴν ἔχουμε θέση πια ἐδῶ — ἀλλ’ οὔτε και ἄλλου πουθενά, γιατί παντοῦ «τὰ ἐβόλεψαν» φαίνεται, νάμαστε «ἀχρεῖαστοι», σ’ ἀνατολὴ και δύση!

Αὐτὴ εἶν’ ἡ Ἀλήθεια. Ἦ ἐκτὸς «παρατάξεων». Ἦ πάνω και πέραν «παρατάξεων»!.. Ποὺ κανεὶς δὲν θέλει νὰ τὴν ἀκούη. Ποὺ και ὅσοι τὴν γνωρίζουν, και θὰ ἤθελαν νὰ τὴν φωνάξουν οἱ ἴδιοι, τὴν τρέμουν μόλις ἀκουστῆ ἀπὸ στόμα ἄλλου, και σπεύδουν νὰ δηλώσουν πῶς «γιατὶ εἶναι διασκεδαστικὸς μονάχα τὸν διαβάζουν»!

Κ’ ἔτσι πολεμοῦμε, χωριστὰ και κρυφὰ ὁ καθένας — ἄλλος: «νὰ συμβιβαστῆ»· κι ἄλλος: «νὰ μὴ συμβιβαστῆ»! — κ’ ἐξοντώνονται σταθερὰ τὰ πρόσωπα, χωριστὰ και κρυφὰ τὸ καθένα!..

Τὸ ἀντίκρουσμα τούτου στὸ Λόγο; Στὸ Πνεῦμα;

Τὸ βλέπετε!

Τραγικώτερο μάλιστα — γιατί ὁ Λόγος, πολὺ περισσότερο δὰ κι ἀπ’ τὴν Πράξη, δὲ σηκώνει νόθευση!.. Δέσηκὼνει νόθευση — ἀλλοιῶς παύει νὰ ἐνδιαφέρει τοὺς ἀποδέκτας!

*

Ἐμεῖς θὰ κάνουμε ὅ,τι μπορούμε! Και νὰ μὴν πιστεύετε πῶς τὸ Μεγάλο δὲν μπορεί ν’ ἀρχίσῃ ἀπ’ τὸ Ἐλάχιστο.

Μπορεῖ!.. Στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου κολλῆς φορές συνέβη αὐτὸ. Ἦ ρωσικὴ ἀναγέννηση ὀλόκληρη ξεκίνησε ἀπὸ τὸν ἀπλὸ προφορικὸ λόγο ἑνὸς ἀνθρώπου: τοῦ Ντοστογιέφσκι, μπρὸς στὸ μνημεῖο τοῦ Πούσκιν! Κ’ ἡ μεγαλύτερη πολιτικὴ μεταβολὴ στὴν ἱστορία τῆς Ἀγγλίας ξεκίνησε ἀπὸ τὴν ἀνένδρτη προσωπικὴ ἀρνηση ἑνὸς ἀσημου πολίτη, νὰ πληρώσῃ ἕναν αὐθαίρετα ἐπιβληθέντα κεφαλικὸ φόρο!

“Οτι μπορούμε, λοιπόν. Νά, σ’ αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἔλάχιστο ποὺ κρατᾶτε: δημοσιεύοντας κείμενα — καλὰ κείμενα! —, κρίνοντας κείμενα — τίμια κρίνοντας! —, σχολιάζοντας πράγματα — ἐλεύθερα σχολιάζοντας! —, μιλώντας στοὺς νεώτερος — και α λα βαινοντας τους! —, περπατώντας στὸ Σήμερα — γενναῖα περπατώντας! —, ἀφροβα, ἀδέσμευτα, ἀνθρώπινα — μόνο ἀνθρώπινα και ἀνυποχώρητα στὴν Ποιότητα και στὴν Οὐσία, στὴν Πνευματικότητα και στὴν Ἐλευθερία! (Μά, ..στὴν «ἀσυμβίβαστη»;.. Ναι! Στὴν ἀσυμβίβαστη, ὅ,τι κι ἂν γίνῃ!.. Κι ἂν εἶν’ ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ — ποὺ εἶναι νὰ φτιάξῃ, ὄχι νὰ χαλάσῃ, γιατί ἄλλο χάλασμα δὲν παίρνει!)

Κι ἂς ἀκούσουμε — τί νὰ γίνῃ; Ἀδιαμαρτύρητα, θαρρεῖτε, ἢ δίχως ἄμυνα τερατώδη θὰ δεχθῆ τὸ Κακὸ τὴν ὑπαρξή μας;

Μά, μὴν ξεχνοῦμε: Ὡς τὴν ἄρα «τοῦ πέρασεν»!.. Κι ἂν φταίῃ κάποιος, πρέπει πάλι ἔμεῖς νὰ φταίμε!

Πέστε «αὐτοτιμωροῦμενο», λοιπόν, γιὰ νὰ τελειώσουμε και νὰ ξεκινούμε.

Παραπάνω νὰ μᾶς τιμωρήσουν, ἀπ’ ὅσο ἔμεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἔτσι; Μά, μακάρι!.. Θὰ ἦσαν περισσότερο «πρὸς ζωὴν». Δὲν εἶναι, ἀτυχῶς.

ΜΕΤΑΦΡΑΖΕΙ :

ἽΟ τελευταῖος νεκρὸς

Κ Ο Υ Ρ Τ Σ Ι Ο

Τὰ σκυλιά!

Ξαφνικά, μιὰ μέρα, οἱ γερμανοὶ ἀρχισαν νὰ κυνηγᾶνε τὰ σκυλιά! Στὴν ἀρχὴ νόμισα πὼς ἦταν ἀπὸ θυμὸ, ἀπὸ ἐκδίκηση, καὶ πὼς ὁ στρατηγὸς φὸν Σόμπερτ εἶχε διατάξει νὰ τὰ ἐξοντώσουν. Ἐπειτα ὁμως κατάλαβα πὼς ἦταν γιὰ κάποιοι ἀλλοι, σοβαρώτερη αἰτία.

Μόλις μπαῖναν σ' ἓνα χωριό, πρὶν καλὰ-καλὰ κυνηγήσουν τοὺς ἐβραίουσ, ἀρχίζαν τὸ κυνήγι τῶν σκυλιῶν! Ὅμάδες τῶν Ἑσ-Ἑσ καὶ τῶν Πάντσερσίτσεν (ἀντρες τῶν ἀρμάτων μάχησ) τρέχανε στοὺς δρόμους, πολυβολῶντας καὶ ρίχνοντας χειροβομβίδες καταπάνω στὰ δύστυχα ἐκεῖνα ζῶα - μετὴν κίτρινη τρίχα, τὰ κόκκινα ἀστραφτερὰ μάτια καὶ τὰ στραβά πόδια. Τὰ καταδιῶκαν παντοῦ - στοὺς κήπους, στοὺς φράχτες, μέχρι ἔξω στὰ χωράφια.

Τὰ ἀτυχα φευγανε στὰ δάση, ἢ ζαρῶνταν στὰ χαντάκια, στοὺς λάκκους, πίσω ἀπ' τὴσ βραγιέσ, ἢ κρύβονταν στὰ σπίτια, κάτω ἀπὸ τὰ χωριάτικα κρεββάτια, πίσω ἀπὸ τὴσ σόμπες, κάτω ἀπὸ τοὺς πάγκους. Οἱ γερμανοὶ στρατιῶτες ὁμως, μπαῖναν στὰ σπίτια, ξετρυπῶναν τὰ σκυλιά ἀπ' τὴσ κρυψῶνες τοὺσ καὶ τ' ἀποτέλειωναν μετὸ ντυφέκι.

Οἱ πὸ ἀγριοὶ σ' αὐτὸ τὸ κυνήγι ἦταν ἐκεῖνοι οἱ ἀντρες τῶν μηχανοκινήτων, οἱ Πάντσερσίτσεν. Μοιάζαν σὰ νάχαν κατιτὶ προσωπικὸ μετὰ τὰ δύστυχα ζῶα.

Ρώτησα τοὺς Πάντσερσίτσεν : «-Μὰ γιατί;» Τὸ πρόσωπό τοὺσ σκοτεῖνιασε : «-Ρωτήστε τὰ σκυλιά!» μοὺ ἀπάντησαν ξερά, καὶ μοὺ γύρισαν τὴσ πλάτες!

Ὅμοσ οἱ γερο-κοζάκοι, στὰ κατώφλια τοὺσ, γελοῦσαν πονηρὰ κάτω ἀπ' τὰ μουστάκια τοὺσ, χτυπῶντας τὰ χέρια τοὺσ στὰ γόνατά τοὺσ : «-Ἄ! τὰ κακόμοιρα τὰ σκυλιά!» λέγαν. «-Ah bie-dni sobachki!» - καὶ γελοῦσαν πονη-

ρά, μὰ καὶ σὰ λυπημένα, ὄχι δὰ γιὰ τὰ σκυλιά, παρὰ γι' αὐτοὺσ, τοὺσ κακόμοιρους τοὺσ γερμανοὺσ!

Οἱ γριέσ, ἀκουμπισμένες στοὺσ φράχτες τῶν περιβολιῶν - οἱ κοπέλεσ, ποὺ κατέβαιναν στὸ ποτάμι, μετὰ τοὺσ δυὸ κουβάδες κρεμασμένους σ' ἓνα ξύλο, στὴ πλάτη τοὺσ - τὰ παιδάκια, ποὺ θάβανε εὐλαβικά στὰ χωράφια τὰ σκοτωμένα σκυλιά - ὄλοι, ὄλοι, εἶχανε ἓνα χαμόγελο θλιμμένο, μὰ καὶ πονηρὸ.

Τὸ βράδι, τὰ χωράφια καὶ τὰ δάση, ἀντιλαλοῦσαν ἀπ' τὸ γαύγισμα. Ἐνα γαύγισμα κλαψιάρικο - οὐρλιαχτὸ ἀπελπισίας! Ἀκούονταν τὰ σκυλιά, ποὺ σκάβαν γύρω ἀπὸ τὰ σπίτια καὶ τὰ περιβόλια, κατιτὶ γυρεύοντας νὰ φάνε - κ' οἱ γερμανοὶ φρουροὶ, π' οὐρλιαζαν κι αὐτοὶ «- Τὴσ εἶ!», μ' ἀπόξενη φωνή!.. Τόνιωθεσ πὼς φοβόνταν κατιτὶ τὸ τρομερὸ καὶ τὸ μυστηριῶδες. Πὼς τρέμαν τὰ σκυλιά!..

Ἐνα πρωὶ, βρισκόμουσ σὲ κάποιο παρατηρητήριο τοῦ πυροβολικοῦ, γιὰ νὰ δῶ ἀπὸ κοντὰ μιὰ ἐπίθεση τῶν γερμανικῶν τεθωρακισμένων, τῆσ «Πάντσερ-ντιβιζιόν».

Οἱ σχηματισμοὶ τῶν βαρέων τάνκσ περιμεναν πίσω ἀπὸνὰ δάσος τὴ διαταγὴ τῆσ ἐπίθεσισ.

Ἦταν ἓνα κρῦο, κρυστάλλινο πρωινό. Κοιτοῦσα γύρω τοὺσ κάμπους, ποὺ ἀστραφταν στὴν πάχνη, καὶ τὰ μαυροκίτρινα ἠλιοτρόπια, καθὼς ὁ ἥλιος ἀνέβαινε. Ἦταν ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ἥλιος ἀκριβῶσ, ποὺ ἐξιστορεῖ ὁ Ξενοφὼν στὸ τρίτο βιβλίο τῆσ «Ἀνάβασισ». Ἐβγαῖνε ἐκεῖ κάτω, μετὰ ἀπὸ ρόδινοσ ὑδατμούς, στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα. Κ' ἦταν σὰν ἓνας ἀρχαῖος νεαρὸς θεὸσ, γυμνὸσ καὶ σφριγηλὸσ μετὰ τὴν ἀπέραντη γαλαζοπράσινη δρόσο τ' οὐρανοῦ!.. Ἄ-νέτελλε καὶ φώτιζε τὴσ δωρικέσ κολῶ-

Η ΦΩΦΗ ΤΡΕΖΟΥ

Τοῦ «Καπούτ»!

Μ Α Δ Α Π Α Ρ Τ Ε

Τὰ σκυλιά!

νες τοῦ Πιατιλέτκα, τὶς κολῶνες τοῦ παρθενώνα ἀπὸ τσιμέντο, γιανλί, καὶ ἄτσάλι, τῆς βαριᾶς σοβιετικῆς βιομηχανίας!).

Καὶ ξαφνικά, εἶδα τὸ σχηματισμὸ νὰ ξετρυπῶνῃ μὲς ἀπ' τὸ δάσος καὶ ν' ἀναπτύσσεται σὰ βεντάλλια, στὴν πεπεδιάδα!

Λίγο πρὶν ἀπ' τὴ στιγμή τῆς ἐπίθεσης, εἶχε φτάσει στὸ παρατηρητήριο κι ὁ στρατηγὸς φὸν Σόμπερτ. Κοίταγε τὸ πεδίο τῆς μάχης, καὶ χαμογελοῦσε. Τὰ ἄρματα καὶ οἱ σχηματισμοὶ ἐφόδου, καθὼς προωθοῦντο, μοιάζαν γλυπτὰ, χαραγμένα πάνω στὴν ἀπέραντη πλάκα τῆς πεδιάδος ποὺ ἀπλώνεται νοτιοανατολικά τοῦ Κιέβου.

Εἶχε κάτι ἀπὸ τὸν Ντύρερ ὁ πίνακας αὐτὸς, ὁ τεράστιος, ὁ ζωγραφισμένος μὲ παγερὴν ἀκρίβεια. Αὐτοὶ οἱ στρατιῶτες-τέρατα, οἱ τυλιγμένοι μὲ σὰ καμουφλαρισμένα δίχτια τους, ὅμοιοι μ' ἀρχαῖους μονομάχους, μὲ ἀλληγορικές φηγοῦρες χαλκογραφίας!.. Αὐτὴ ἡ ἀνοιχτὴ κι ἀπέραντη θεὰ ἀπὸ δέντρα, ἄρματα μάχης, κανόνια, μηχανές, ἄνθρωποι κι ἄλογα, σὲ χίλιους συνδυασμοὺς παρατεταγμένα, ποὺ ἄρχιζαν ἀπὸ τούτη τὴν πλαγιά τοῦ παρατηρητηρίου καὶ κατέβαινε μαλακὰ πρὸς τὸν Ντινίπερ!.. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι στὸ βῆθος, οἱ σκυμένοι πίσω ἀπ' τὰ τάνκς, μὲ τὰ πολυβόλα στὸ χέρι!.. Τὰ «Πάνσερ», σκόρπια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, μὲς στὰ ψηλά χόρτα καὶ τὶς τοῦφρες τὰ ἡλιοτρόπια!.. Εἶχε κάτι ἀπ' τὸν Ντύρερ αὐτὴ ἡ φροντίδα ἢ ἐντελὴς γοθτικὴ στὶς λεπτομέρειες, ὅπου τὸ μάτι ἔπιανε ἀμέσως στὶς ἀνοιχτὲς μασσέλες αὐτοῦ τοῦ φόφιου ἀλόγου, ἢ στὸν τραυματισμένο αὐτόν, ποὺ κουβαλᾶνε πίσω ἀπ' τοὺς θάμνους ἢ στὸ στρατιῶτῃ ἐκεῖ κάτω, ποὺ ἀκουμπισμένος σ' ἕνα δέντρο ἔχει τὸ χέρι στὸ μέτωπο, γιὰ νὰ προφυλαχτῇ

ἀπ' τὴ λάμψη τοῦ ἡλιοῦ!.. Σάμπως ἢ σμίλη τοῦ γλύπτη νὰ στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ξανασάση, καὶ τὸ χέρι νὰ χάραξε βαθύτερα, ἀπ' τὸ βάρος, τὸ χαλκό!.. Ἀκόμα κ' οἱ βραχνὲς φωνές, τὰ χλιμντρίσματα, οἱ ἀραιὲς ντουφεκιές, ὁ ἀπαίσιος τριγμὸς ἀπ' τὶς ἐρπύστριες τῶν τάνκς - δλα, δλ' αὐτὰ, μοιάζαν χαραγμένα ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν Ντύρερ στὴν κρῦα καὶ διάφανη ἀτμοσφαῖρα αὐτοῦ τοῦ φθινοπωρινοῦ πρωινοῦ!..

Ὁ στρατηγὸς φὸν Σόμπερτ χαμογελοῦσε... Ἡ σκιά τοῦ θανάτου δέσποζε κιάλας στὸ πρόσωπό του. Μιά σκιά ἐλαφρότατη, ὅμοια μὲ ἴσθ' ἀράχνης. Ἀσφαλῶς τὴν ἐνιωθε κι αὐτὸς τὴν ἐλαφριά σκιά νὰ περνᾷ στὸ μέτωπό του. Ἀσφαλῶς τόξερε κιάλας, πῶς ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες θὰ σκοτωθῆ, σ' ἕνα προάστειο τοῦ Κιέβου, καὶ πῶς ὁ θάνατός του θάχῃ κι αὐτὸς κάτι ἀπ' τὴν κατρισιόζα, τὴ βιενέζικη σχεδὸν χάρη ποὺ ἀνάδινε ἢ κοιμότητα τῶν τρόπων του. (Ἦξερε κιάλας, ἀσφαλῶς, πῶς ἀκριβῶς θαρχόταν αὐτὸ - καθὼς θὰ προσγειωνόταν μὲ τὸ μικρὸ του ἀεροπλάνο στὸ μόλις κυριευμένο ἀεροδρόμιο τοῦ Κιέβου!.. Πῶς οἱ ρόδες αὐτοῦ τοῦ ἀεροπλάνου, μάλις θ' ἀγγιζοῦν τὸ χόρτο τοῦ «πεδίου», θάβρισκαν σὲ νάρκη! Καὶ πῶς θὰ χάνονταν, ἔτσι, μέσα στὸ κόκκινο ἐκεῖνο μπουκέττο τῶν λουλουδιῶν μιᾶς ἀπότομης ἐκρηξης!.. Κι ἀκόμα, πῶς μόνο τὸ γαλάζιο του μαυτίλι, μὲ τ' ἄσπρο μονόγραμμα, θὰ βρισκονταν ἀνέπαφο στὰ χόρτα τοῦ ἀεροδρομίου.

Ὁ στρατηγὸς φὸν Σόμπερτ, ἦταν ἀπὸ κέλινους τοὺς ἡλικιωμένους βουαροῦς κυρίου, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ Βιέννη δὲν εἶναι παρὰ τὸ χαϊδευτικὸ ἐνὸς Μονάχου. Εἶχε κάτι παλιὸ καὶ νεανικό, κάτι σχεδὸν «ντεμοντέ» τὸ λεπτὸ του προφίλ, τὸ εἰρωνικό καὶ θλιμμένο του χαμόγελο, ἢ

παράξενη εκείνη πάντα μελαγχολία στη φωνή του, όταν μου 'λεγε, στο Μπαλτσι, στη Βεσσαραβία: «—Δυστυχώς! Πολεμάμε έναντιον τῆς λευκῆς ράτσας!» ἢ ὅταν μου 'λεγε, στή Σορόκα, σὸν Ντινίστερ: «—'Εμεῖς,.. θά κερδίσουμε τὸ θάνατό μας!» (Κ' ἤθελε νά πῆ, πῶς ἡ τελευταία, ἡ ὑπέρτατη δάφνη στὶς γερμανικὲς νίκες, θάταν ὁ θάνατος τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ· καὶ πῶς τὸ ἔθνος τὸ γερμανικό, μὲ τὶς νίκες τοῦ αὐτῆς, θά κέρδιζε τὸ θάνατό του μονάχα.)

'Εκεῖνο τὸ πρωὶ τώρα, κοίταγε χαμογελῶντας τὸν σχηματισμὸ τῶν τάνκς, ποὺ ἄνοιγε σὰν βεντάλια μέσα στὴ πεδιάδα τοῦ Κίβθου. Στὴν ἄκρη αὐτῆς τῆς χαλκογραφίας τοῦ Ντύρερ, ἦταν γραμμένο, μὲ παλιούς γοτθικοὺς χαρακτῆρες: «Wir siegen unsern Tod»!.. Κερδίζουμε τὸ θάνατό μας!

Τά τάνκς, κι ἀπὸ πίσω οἱ ὀμάδες ἐφόδου, εἶχαν κιόλας εἰσχωρήσει βοθειὰ στὴν ἔρημη πεδιάδα. ("Ὑστερα ἀπ' τὶς πρῶτες ντουφεκιές, εἶχε πέσει μιὰ βαρεῖα σιωπὴ μέσα κεῖ. Φαίνεται πῶς οἱ ρῶσοι εἶχαν ἐγκαταλείψει τὴ μάχη, φεύγοντας πρὸς τὰ πίσω, πέρα ἀπ' τὸ ποτάμι. Λίγα κοπάδια ἀπὸ μεγάλα πουλιά πρόβαλαν στὸν ἄερα, καὶ μὲς ἀπ' τὶς ἀκακίες, σύννεφα ὀλόκληρα ἀπὸ γκρίζα μικρὰ πουλιά, ὅμοια μὲ σπουργίτες, ποὺ τὰ φτερά τους ἔριχναν θαμπές ἀνταύγειες στὴ φλόγα τοῦ ἥλιου ποὺ ἀνέβαινε!... Ἄπο κάπου μακριά, ἀκούστηκαν δυὸ χλιμιντρίσματα ἄγρια-ποῦ ἔσβησαν, ἀργά... Ὅταν, γιὰ μιὰ στιγμὴ, ἀπὸ τὸ δάσος ἐκεῖ κάτω, φάνηκαν νὰ προβάλλουν κάτι μαύρα σημάδια, κ' ἔπειτα ἄλλα, κι ἄλλα, ποὺ ὄμοῦσαν γρήγορα, χάνονταν πίσω ἀπὸ τοὺς θάμνους, ξανάβγαιναν πὶδ κοινά, τρέχοντας ἀκάθεκτα πρὸς τὰ τάνκς.

«— Die Hunde! Die Hunde!..» «—Τά σκυλιά, τὰ σκυλιά!..» φώναξαν ἔντρομοι οἱ στρατιῶτες γύρω μας. Ὁ ἄερας γιόμισε ἀπὸ ἓνα γαύγισμα ἄγριο, καὶ χαρούμενο - τὸ γαύγισμα σκυλιῶν ποὺ κνηγᾶν ἄλεπού!

Σ' αὐτὴ τὴν ξαφνικὴ ἐπίθεση τῶν

σκυλιῶν, τὰ «Πάντσερ», ὅσα ἀκολουθοῦσαν τὶς μονάδες ἐφόδου, ἀρχισαν ὄλα νὰ πηγαίνουν ζικ-ζάκ, πολυβολῶντας ὄργισμένα. Τὰ σκυλιά σκόρπισαν, κ' ἔτρεχαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τραμαγμένα. Τὸ πολυβόλο ἀκούονταν καθαρὸ κ' ἐλαφρὸ, σὰν χτύπος γιαλιοῦ. Τὸ γαύγισμα ὡστόσο, ξεπέριναγε τὸ θυμωμένο βόμβο τῶν μηχανῶν, καὶ κάθε λίγο ἀκούγονταν μιὰ βραχνὴ φωνή, ποὺ ὁ ἄερας ἔσβηνε στὸ θρόισμα τοῦ χόρτου: «—Die Hunde! Die Hunde!..»

Καὶ τότε, ἀπρόσμενα, ἀκούστηκε ὁ ὑπόκωφος θόρυβος μιᾶς ἐκρήξεως - κ' ἔπειτα μιᾶς ἄλλης, καὶ μιᾶς ἄλλης!.. Δυὸ, τρία, πέντε «Πάντσερ» τινάχτηκαν στὸν ἄερα, κ' οἱ ἀτσαλένιες πλάκες τους αἰωρήθηκαν μέσα σὲ ψηλοὺς πῆδακες χῶμα! — Ἄ,.. τὰ σκυλιά!.. εἶπε ὁ στρατηγὸς φὸν Σόμπερτ, περνῶντας τὸ χέρι στὸ πρόσωπό του. (Ἦταν τὰ «ἀντιαρματικά σκυλιά», γυμνασμένα ἀπὸ τοὺς ρώσους νὰ γυρεύουν τὸ φαγητό τους κάτω ἀπ' τὰ τάνκς. Τὴν παραμονὴ κάθε ἐπίθεσης, τὰ φέρναν στὴν πρώτη γραμμὴ, τ' ἀφήναν νηστικά μιὰ-δυὸ μέρες, καὶ μόλις πρόβελναν τὰ «Πάντσερ» ἀπ' τὸ δάσος, κι ἀνοίγονταν ἐκεῖ σὰν βεντάλια στὴν πεδιάδα, «—Pasciol! Pasciol!» «—Πάρτο! Πάρτο!» φώναζαν οἱ ρῶσοι, καὶ ἔξαμολοῦσαν τὰ πεινασμένο κοπάδι!.. Καὶ τὰ σκυλιά, ζωσμένα στὴ ράχη τους ἓνα σάκκο ἐκρηκτικῆς ὕλης, καὶ μὲ τὴν ψηλὴ ἀτσάλινη ἀντένα «ἐπαφῆς» — σὰν ἀντένα μικροῦ ραδιοφώνου —, τρέχανε λαίμαργα νὰ γυρέψουν τὸ φαγητό τους κάτω ἀπ' τὶς κοιλιές τῶν γερμανικῶν ἀρμάτων μάχης, ποὺ τινάζονταν στὸν ἄερα!..

— Die Hunde! Die Hunde!.. φώναζαν ἀκόμα γύρω μας οἱ στρατιῶτες.

Θανάσιμα ὄχρος, μὲ τὸ μόνιμο θλιμμένο χαμόγελό του ὁ στρατηγὸς φὸν Σόμπερτ, πέρασε ξανά τὸ χέρι του στὸ πρόσωπό του, μὲ κοίταξε, καὶ εἶπε μὲ πεθαμένη φωνή:

— ὦ, γιατί!.. γιατί καὶ τὰ σκυλιά ἀκόμα!..

ΡΕΝΟΣ

Ἡ «Νόμιμη»

Ὁ Ράστος ἔφτασε κάποτε σὲ μιὰν ἀπόλυτη ἀντίληψη γιὰ τὸν ἔρωτα. Κι ὅταν τὴν ὀλοκλήρωσε, ἔτσι ὅπως ἄθελά του δὴ τοῦ συνέβη, εἶχε τὸ θράσος νὰ ἰσχυριστῆ πὼς εἶν' ἡ μόνη ἀντίληψη αὐτὴ γιὰ τὸν ἔρωτα

Τοῦ ζητήσαμε τότε νὰ μᾶς διηγηθῆ - μιὰν ἱστορία ἐπιτέλους, μιὰ πλοκή, μιὰ δρᾶση ἐρωτική. Κι ὡς ἦταν ἄλλωστε καλοκαίρι θερμὸ στὶς Νότιες ἐκεῖνες Ἀχτές ποὺ παραθερίζαμε, σχεδὸν τόχαμε ἓνα εἶδος κρυφῆ ἀναμονή, χαρούμενη, πὼς, ὅπου νάναί, κάποιον ἀπ' τὰ βράδια αὐτά, στὸ γιατάκι τοῦ Νιντερμάγιερ, δίπλα στὴ θάλασσα, ποὺ μᾶς μάζευε ἡ μοναδικὴ λάμπα θυέλλης ὡς ἀργὰ τὶς νύχτες, θ' ἄρχιζε ὁ Ράστος νὰ μᾶς διηγηθῆ κάτι ἀληθινὰ σκανδαλιστικὸ - κάτι ἀπ' τὴ ζωὴ του, ποὺ θὰ μᾶς ἔπειθε.

Μὰ περνοῦσαν τὰ βράδια κι ὁ Ράστος οὔτε μιὰ φορὰ δὲν πέρασε κοντὰ ἀπὸ κάτι τέτοιο. Διηγόταν κυνήγια, παθήματα τῶν παιδικῶν του χρόνων, ἱστορίες ἀπ' τὴν Κίνα, τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου γιὰ τὴ Φορμόζα — ἡ καὶ σώπαινε πολλὲς φορές, ἀκούοντας ἄλλους νὰ λένε γι' αὐτοκίνητα κι ὅλες τὶς σχετικὲς τοὺς ἐπιδεξιότητες —, χωρὶς οὔτε μιὰ βραδιά νὰ δείξῃ πὼς τόχε ἀλήθεια σκοπὸ νὰ πῆ κάτι τέτοιο.

Ἀνάμεσά μας ἦταν, κάθε βράδι, κ' ἡ Πέτρα — Πέτρα Οὔνκελ τὴ λέγαμε —, ἀδερφή τοῦ γερμανοῦ μας, τοῦ Νιντερμάγιερ. Μοναδικὴ γυναικίκα σ' ὅλη τὴν αὐτοσχέδια κείνη θερινὴ κατασκήνωσή μας στὶς Νότιες Ἀχτές, ὅπου δὲν τὶς εἶχε ἀκόμα φτάσει ὁ καινούργιος δρόμος, νὰ μᾶς τὶς χαλάσῃ καὶ τοῦτες, κ' εὔρισκε κανεὶς τὴν ἡσυχία του καὶ τὴν ἐρημιὰ του - νὰ κἀνῃ μπάνιο χωρὶς μαγιό, νὰ ζῆ λίγο-πολύ σὰ ροβινιώνας, νὰ ξεχνιέται ἓνα-δύο μῆνες ἀπ' τὸν κόσμον.

Κι ἀναμεταξύ μας, τούτῃ τῇ φορᾷ, κι ὁ Ράστος - ποὺ ἀπὸ τὶς πρώτες κιόλας μέρες κέρδισε ὀλωνῶν τὴν καρδιά καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, μ' ὄλο ποὺ ἄγνωστος (κανενοῦ γνωστός) καὶ μόνος. Γιατί ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, θές ἤμασταν δυὸ καλὲς παρέες, θές μέναμε δυὸ-δυὸ, τρεῖς-τρεῖς στ' ἀντίσκηνα, θές εἶχαμε καὶ τὴν «οἰκογένεια», τοὺς τέσσερις «καρβουνιάρηδες» ποὺ τοὺς λέγαμε — τέσσερα ἀδέρφια, Καρμπονάρει τ' ὄνομά τους, φίλοι ὀλωνῶν ἀπὸ χρόνια, μανιακοὶ στὰ ταξίδια καὶ στ' αὐτοκίνητα —, ἤμασταν πὲς μιὰ οἰκογένεια.

Ἐνῶ τοῦτος, φανερώθηκε ἄξαφνα ἓνα πρωί, μ' ἓνα σάκκο μοναχὰ στὸν ὄμο, κι ὀλόμονος. Κάθησε κεῖ, στὸ μεγάλο πεῦκο «τῶν συγκεντρώσεων», ἔβγαλε μιὰ κονσέρβα κ' ἔτρωε τοῦ καλοῦ καιροῦ - καὶ δὲν ἔλεε νὰ φύγῃ!.. Μᾶς κοίταε κιόλας, ἐξεταστικά, καθαρρίζοντας τὸ σουγιά του ὕστερα ἀπ' τ' ἀχλάδια πούχαψε, κ' ἔπειτα φάνηκε πὼς τ' ἄρεσε κειδαδά, σκώθηκε, κρέμασ' τὸ γυλιὸ του ψηλά, καὶ ξαπλώθηκε φαρδύς-πλατύς στὴ «σκιὰ τοῦ ἀρχηγοῦ», διπλώνοντας τὰ δυὸ του χέρια προσκέφαλο κάτ' ἀπ' τὸ σβέροκο του!

Αυτό του τὸ φέρσιμο μᾶς νευρίασε. «Δικαίωμα τὸ ἦταν βέβαια», εἶπ' ὁ δευτερός «καρβουνιάρης»· «ὁ τόπος εἶν' ὀλωνῶν κι ὁ πασαένας μπορεῖ νάρθη νὰ σοῦ στρωθῆ· μᾶ,.. τελοσπάντων,.. μπορούσε νάχη ἀντιληφθῆ ὅτι ἐνοχλεῖ, καὶ νὰ πάη λιγάκι παραπέρα!»

Ἡ αἰτία ἦταν βέβαια τὸ μπάνιο - ποῦ δὲ θὰ κάναμε δίχως μαγιὸ (αὐτὸ μᾶς ἔλειπε τώρα, νὰ μᾶς βλέπη κι ὁ ξένος καὶ νὰ χαζεύη!). Μὰ περισσότερο ἦταν ἴσως καὶ τούτη ἡ ἀνεσή του - ἀκου! Σφύραε κιόλας!.. Κ' ὕστερα, σκώθηκε κι ἄρχισε νὰ βολεύεται γιὰ καλὰ στὸ πεῦκο «τῶν συγκεντρώσεων».

Βρῆκε ἔξοχη τὴν κουφάλα - κ' ἔβαλε μέσα τὸ σάκκο του· βρῆκε θαυμάσια καὶ τὴ γουρνίτσα μὲ τὸ καθαρό μας τὸ νερὸ γιὰ τὸ νίψιμο - πλύθηκε κιόλας!

Ἔ, μὰ δὲν εἶχε τὸ θεό του λοιπόν!

Θυμωμένος, ζύγωσα : «— Ξέρετε», τοῦ λέω, «ἀπὸ ποῦ τὸ κουβαλᾶμε αὐτὸ τὸ νερὸ ;.. Ἡ θαρρεῖτε πὼς εἶναι τῆς βροχῆς ἀπ' τὸ χειμῶνα ;»
«— Ξέρω», μοῦ λέει, καὶ τίναζε τὸ κεφάλι του δῶ κ' ἐκεῖ, νὰ μὴ σκουπιστῆ, κ' ἔφερε ὕστερα μιὰ-δυὸ τὰ δάχτυλα στὰ μαλλιά του ἀντίς γιὰ χτένα - κ' ἔτσι, μὲ πλατιῆς ἀκανόνιστες αὐλακίαις βρεμένες, «—...ξέρω, πὼς δὲν ξέρω!.. Πάν' ἀπὸ τὴ Σγούρα δὲν τὸ φέρνετε ;» «— Ναί», τοῦ λέω, ξαφνιασμένος ποῦ ἤξερε τὸν τόπο. «— Μπιντόνι ἔχετε ;», μοῦ κά-νει, ψάχνοντας τίς τσέπες του γιὰ τσιγάρα, ἀφοῦ σκούπισε καλὰ-καλὰ τὰ χέρια του, ἴσια κι ἀνάποδη, στὰ μπατζάκια του. «... Φέρτε το λοιπόν - τί μὲ κοιτᾶτε ;..» καὶ χαμογέλασε, μ' ὄλο ποῦ τότε προσταχτικά, μὲ δυὸ σειρὲς μεγάλα ἄσπρα δόντια, λυκίσια.

Τὸν κοίταξα μιὰ στιγμή ἀποβλακωμένος, καὶ πῆγα καὶ τοῦ ἔφερα σὰ χαζὸς τὸ μπιντόνι μας.

Τὸ πῆρε κ' ἔφυγε.

- Ποῦ τὸδωσες, βρέ, τὸ μπιντόνι μας ;.. μοῦ λένε οἱ ἄλλοι.
- Ξέρω γώ ;.. κάνω χαμένος.
- Καὶ γιὰτὶ τοῦ τὸδωσες ;
- Μᾶ, μοῦ τὸ ζήτησε!.. Ἡξερε τὴ Σγούρα!
- Ἔ,.. καὶ σὰν τὴν ἤξερε ;
- Φαίνεται... πάει νὰ μᾶς φέρη,.. ἀπὸ κεῖ...
- Καὶ τί τότε βάλουμε ; Νεροκουβαλητή ;.. Γιατί δὲν τοῦπες νὰ ξεκουμπίζεσαι ;
- Μ' ἀφοῦ μοῦ ζήτησε τὸ μπιντόνι ;.. Ξέρω καὶ γώ ;.. μ' ἔνα ὕφος!.. Σὰ στὸ σπίτι του!
- Ἔ, αὐτὸ εἶναι! Σὰ στὸ σπίτι του - μάλιστα!.. Στὸ πεῦκο «τῶν συγκεντρώσεων»! Στὴ «σκιά τοῦ ἀρχηγοῦ»!

Κι ἀρχίσαμε ὅλοι νὰ βλαστημάμε καὶ νὰ μαζεῦουμε.

Ἄχι - αὐτὸ δὲ γινόταν! Θὰ φεύγαμε!.. Θὰ φεύγαμ' ἐμεῖς - ἀφοῦ δὲν τόνιαθε αὐτὸς πὼς ἔπρεπε νὰ φύγη τουλόγου του, νὰ μᾶς ἀδειάζη τὴ γωνιά!

Τὸ μπιντόνι μόνο μᾶς κράταε. Τὸν περιμέναμε, μὲ τ' ἀντίσκηνα δεμένα-ἔτοιμα, μὴ χάσουμε καὶ τὸ μπιντόνι!

“Ὄπου νάτος, φάνηκε. Δηλαδή, ἀκούστηκε πρῶτα - κατηφόριζε ἔτσι, σφυρώντας, μὲ πλατιῆς δρασκειλῆς, μισογλύστραε στὸ πούσι. Κ' ὕστερα ἔφτασε μπρὸς μας - στάθηκε ἄξαφνα, ἀπορημένος, μὲ τὸ μπιντόνι στὸ χέρι...

Μᾶς εἶδ' ἔτοιμους, ποὺ τὸν κοιτάζαμε σὰν κατήγοροι... Βρέθηκε σὲ ἀμὴχανία.. - κατάλαβε. Ἔκανε ὕστερα ἓνα κοντὸ χαμόγελο — μισὸ πικρὸ, μισὸ ἀγαθὸ κι ἀδιάφορο — ἀκούμπησε τὸ μπιντόνι χάμω, προσεχτικὰ, καὶ δίχως νὰ πῆ τίποτα, οὔτε μιὰ λέξη, τράβηξε στὸ πεῦκο, ξεκρέμασ' τὸ σάκκο του, τὸν ἔριξε ἀργὰ στὸν ἄμο, κ' ἔφευγε...

Αὐτὸ δηλαδή, δὲν τὸ περιμέναμε - νά!.. Καὶ σὲ λίγο (κεῖνος ξεμάκραινε),

— Γιὰ μᾶς φεύγει!.. λέει ὁ «πούλακας».

— Ja, ja!.. κάνει ὁ γερμανὸς μας, ὁ Νιντερμάγιερ, (σημάδι πὼς λυπήθηκε, γιατί τῆ γλῶσσα του αὐτὸς δὲν τὴν ἀνακάτωνα στὴν παρέα μας, παρὰ ἅμα ξεχνιόταν, ἅμα θύμωνε ἢ στενοχωριόταν μὲ κατιτί).

— Φεύγει,.. καὶ πειράχτηκε.., λέει κι ὁ μικρὸς «καρβουνιάρης».

Κ' ἐκεῖ τότε ἄξαφνα, σὰν ἀπὸ συμφώνου, ἀμολιόμαστε τρεῖς καὶ τρέχαμε ξοπίσω του.

Εἶχε φτάσει αὐτὸς κιόλας στὴν ἀμμοῦδα, τῆ «Μεγάλῃ Σύρτῃ» ποὺ λέγαμε, πιὸ δῶ λίγο ἀπ' τὸ «Ἄντρο τῶν Καβουριῶν».

Τὸν εἶδαμε ποὺ τράβαε μὲ τὸ σάκκο στὸν ἄμο, σκυφτός...

Στάθηκε μιὰ στιγμή καὶ τίναζε τ' ἄρβυλό του...

Τὸν φτάσαμε.

*

Ἔτσι βρέθηκε ἀνάμεσά μας ὁ Ράστος. Καὶ τὴν ἄλλη κιόλας μέρα δὲ ζούσαμε πιά κανεὶς μας δίχως αὐτόν, σὰ νάταν χρόνια ὁ πιὸ στενὸς μας φίλος.

Μὰ καὶ γι' αὐτό, ἡ κουβέντα του ἄξαφνα γιὰ τὸν ἔρωτα — τέτια κουβέντα μάλιστα, λίγο ἀκαταλαβίστικη, (ἢ, ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, ὄχι «λίγο», π ο λ ὺ ἀκαταλαβίστικη!) — μᾶς ἔκανε ὅλους νὰ περιμένουμε.

Ἐέραμε κιόλας - τὸν εἶχαμε μάθει. “Ἄμα τοῦ ἔλεγεσ ἀπέ' μας!» δὲ θ' ἄνοιγε αὐτὸς τὸ στόμα του μιὰ βδομάδα πάλω σ' ὅ,τι τοῦ ζήταες! «— Στὴν ὥρα του...» μπορεῖ νὰ σ' ἀπαντοῦσε, τὸ πολὺ-πολύ, κι ἀργοῦσε τότε «ἢ ὥρα του» ἀκόμα περσότερο.

Περιμέναμε λοιπὸν κ' ἑμεῖς τῆ στιγμή του.

*

Πέρασαν βράδια καὶ βράδια, μὲ τῆ λάμπα κρεμασμένη ψηλά καὶ τῆ θάλασσα κάτω ἀπ' τὰ πόδια μας νὰ μουρμουρίζῃ. Ἡ λάμπα μας φώταε

δυνατά, μ' ένα άσπρο φῶς κ' ἔν' ἀκατάπαυτο θόρυβο, πού τὸν εἶχαμε συνηθίσει, κι ἂν δὲν τὸν ἀκούγαμε λέγαμε πὼς «δὲν πλέαμε ἀπόψε».

Ἦταν πολλές φορές πού τέλειωνε τὸ πετρέλαιο - κ' ἔπρεπε τὴν ἄλλη μέρα νὰ πάη κάποιος ἔξω ὄρες δρόμο, ὡς τὸ Μάραθο, νὰ φέρη.

Κουβόλαγε τότε καὶ καμιὰ 'φημερίδα' μὰ τὴν τελευταία νύχτα πού μέναμε δίχως λάμπα καὶ δίχως «νὰ πλέη τὸ πρᾶμα», στὰ βουβὰ ἔτσι, λυπημένοι, μᾶς ἔπιανε μιὰ τέτοια κακὴ διάθεση, καὶ μιὰ μαύρη ἰδέα πὼς ἄξαφνα τελειώνουν ὅλ' αὐτά, φτάνει ἄξαφνα τὸ φθινόπωρο κ' οἱ ψύχρες κι ὅλα τελειώνουν - πού τὴν ἄλλη μέρα, μυρίζοντας τὸ καινούργιο πετρέλαιο, σκίζαμε τὴ 'φημερίδα δίχως νὰ τὴ διαβάσουμε, κι ἀνάβαμε τὴ λάμπα νωρίτερα, σχεδὸν πρὶν νυχτώση, μὲ τὰ σύννεφα βαθιὰ κόκκινα ἀκόμα στὴ δύση, καὶ μαζευόμεσταν τρίβοντας τὰ χέρια πιὸ χαρούμενοι γύρα-γύρα στὸ τραπέζι, στοῦ Νιντερμάγιερ.

Λέγαμε ἔτσι, χαζὰ : «'Ε, ἔ!.. 'Η λάμπα, ἔ;.. Τὰ γυαλιὰ της!..» — καὶ τὰ γυαλίζαμε μὲ τὴ 'φημερίδα,.. τὰ πασπατεύαμε... — «... Φέγγει, ἔ;.. 'Ε ; Δὲ φέγγει καλὰ ;..», τρίβοντας ὁλοένα τὰ χέρια μας καὶ παίρνοντας θέση γύρα-γύρα, μὲ γελούμενα πρόσωπα, σὰ νάταν μπρὸς μας στρωμένο τραπέζι ὀλάκερο.

Μπρὸς μας, ἦταν τὸ ἄσπρο φῶς μονάχα, δυνατό.

Μυστήριο πράμα τώρα - τί κάναμε, πές, κεῖ γύρα, μὲ τὴ λάμπα κάθε βράδι ;.. Νὰ πῆς κάναμε τίποτα σπουδαῖο ἢ ἄξιο λόγου ;.. 'Η πὼς γλεντούσαμε ;.. Μπά, τίποτ' ἀπ' ὅλ' αὐτά ! Μὰ νά, μαζευόμαστε, φρεσκοπλυμένοι, σχεδὸν καθαροί, σιαγμένοι λιγάκι, μαῦροι ὄλοι-κατάμαυροι, μὲ μαλλιὰ κατακόκκινα ἀπ' τὸ λιοπύρι, τὸ δέρμα λεῖο καὶ καφτὸ ἀπ' τὸν πυρετό, πού γιὰ μῆνες θὰ τὸ σιγόψηνε ὕστερα ἀκόμα, ὡς στὸ χειμῶνα, ὡς τὴν ἀνοιξη, στὴν πόλη.. - ξέρω γώ ;.. νά, μαζευόμαστε γύρα στὸ τραπέζι, λίγο νωρίτερα, πρὶν νυχτώση καλὰ-καλὰ, κι ἀνάβαμε τὴ λάμπα !

Αὐτὸ ἦταν ὄλο.

Κανεὶς δὲν ἔλειπε ! "Αν ἔλειπ' ἕνας, θὰ διαλυόμεσταν (τὸ ξέραμε ὄλοι) τὴν ἄλλη κιόλας μέρα. Μιὰ βραδιά, ἂν ἔλειπ' ἕνας μοναχὰ - ὅποιος νάταν. 'Εκεῖ δὲν εἶχε «εἶμαι ἀδιάθετος», «ἔχω δουλειὰ», «δὲν πρόλαβα». 'Εκεῖ... ἦταν ἡ λάμπα ! Τὴν ἀνάβαμε - καὶ τέλειωνε ! Ἦταν ὄλοι γύρα-γύρα - οἱ «καρβουνιάρηδες», ἐμεῖς οἱ δυό, ὁ Νιντερμάγιερ, ἡ Πέτρα, ὁ «πούλακας» κ' οἱ «μικροί», μαζὶ μὲ τὸ Ράστο.

(«Μικροὶ»-μεγάλοι, πού λέω, εἶν' παρατσούκλια, ἀπ' τὸ μπῶι· στὰ ἴδια χρόνια ἡμαστ' ὄλοι, γύρα στὰ ἴδια χρόνια ὁ Ράστος μπορεῖ νάταν καὶ παραπάνω - ἢ ὁ Νιντερμάγιερ. Κ' ἡ Πέτρα κεῖ κοντά, κι ὁ «πούλακας».)

Τὶ κάναμε λοιπόν ;.. Τίποτα !.. 'Ανάβαμε τὴ λάμπα καὶ καθόμεσταν γύρα-γύρα στὸ τραπέζι πούχε σκαρώσει ὁ Νιντερμάγιερ, μαζὶ μὲ τὰ «κούτσουρα τῶν ἀναχωρητῶν» στὸ ὕψος τοῦ καθενοῦ : κοντόπαχα ἄλλα, κι ἄλλα ψηλότερα - τοῦ «μικροῦ-μικροῦ» ἕνα διπλάσιο, σὰν ταμίας !

'Εκεῖ τρώγαμε ὄλοι μαζὶ, τὸ βράδι· ἐκεῖ φλυαρούσαμε, ὡς ἀργά,

ὡς τὰ μεσάνυχτα πολλές φορές - ἐνόσφ ἡ λάμπα σουσουρίζε ἀκατάπαυτα μὲ τὸ βουητό της, κ' ἔριχνε τὸ ἄσπρο φῶς ἀπάνω μας.

Καμμιά φορά, ἕνας μας τὸ ἐνιωθε ἀξάφνα « ὄλο αὐτὸ » μέσα στὸν πλατὺ περιγύρο τοῦ ὑπόλοιπου κόσμου. Τόνιωθε, ἔτσι, πολὺ! Τοῦ συνέβαινε ἴσως, γιὰτ' εἶχε σηκωθῆ γιὰ λίγο κ' εἶχε κάνει μιὰ βόλτα γύρα-γύρα, ἢ καὶ γιὰτὶ εἶχε μόνο κάνει τὸ κούτσουρό του πιὸ πίσω, γυρτό, καὶ μᾶς εἶχε δῆ ὅλους ἐμᾶς ἔτσι στὸ τραπέζι, μὲ τὴ λάμπα, τὸ ἄσπρο φῶς, καὶ πέρα τὴ θάλασσα, καὶ πιὸ πέρα τὰ βουνά, κι ὄλο τὸν κόσμο πιὸ πέρα, καὶ τ' ἄστρα... Μᾶς εἶχε δῆ ἔτσι, ἕνα κομμάτι ξεχωριστό, πού ἔπλεε μέσα στὸν κόσμο - ξεχωριστό, μὲ τὴ λάμπα, τὸ βουητό της, τὸ ἄσπρο φῶς... « Ἐπλεε ὄλο αὐτό » - « ...πλέει κι ἀπόψε!.. » θὰ μᾶς ἔλεγε, « ...πλέει σταθερά, μὲς στὸν κόσμο,.. πού πλέει κι αὐτὸς - τί θαρρεῖς ;.. Μὲ τὸν ἴδιο ἴσως θόρυβο, ὅλος μιὰ λάμπα - τί ἄλλο ;.. »

— Πετρελαίου ;.. θὰ ρωτοῦσε ἴσως κάποιος.

— Ὅχι· βαρύτερας!.. εἶπε ὁ Νιντερμάγιερ μιὰ φορά, καὶ γελούσαμε ἀκόμα, γιὰτὶ ἔτυχε τὴν ὥρα κείνη νάχη γύρει πολὺ παραπίσω στὸ κούτσουρό του, καὶ βρέθηκε ἀνάσκελα μόλις τότε - τὸν χάσαμε ἀπ' τὰ μάτια μας κι ἀκούσαμε τὸν κρότο μοναχά!

Ἦταν μυστήριο αὐτὸ τ' ἄσπρο φῶς - πῶς μᾶς ἔνωσε, πῶς μᾶς ἔκανε ἕνα κομμάτι ξέχωρο ἀπ' ὄλο τὸν κόσμο, ν' ἀρμενίζη μέσα του ὡστόσο, τόσο ἀλλοιώτικο!.. Κ' ἦταν στιγμὲς πού δυνάμωνε, δυνάμωνε ἀξάφνα πάρα πολὺ αὐτὸ τὸ αἰσθημα, (πῶς ἐμεῖς, ἐμεῖς μοναχά σ' ὄλο τὸν κόσμο εἴμαστε τόσο ἐνωμένοι!) - τόσο δυνάμωνε αὐτό, πού σχεδὸν θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πῶς τίποτα δὲ μᾶς χωρίζει πιά! Πῶς ὁ «πούλακας», νά, ἐδῶ ἦταν· νά κι ὁ Ράστος, νά κ' οἱ «καρβουνιάρηδες», κ' ἡ Πέτρα - ὄλοι, ὄλοι ἐδῶ! Δικοί μας ὄλοι, διπλανοὶ μας - μπορούσαμε νὰ τοὺς ἀγγίζουμε, νὰ τοὺς ἀγαπᾶμε, νὰ τοὺς ἔχουμε, γιὰ πάντα ὅσο ἀρμένιζε αὐτὸ μέσα στὸν κόσμο, ὅσο φάτιζε ἡ λάμπα, τ' ἄσπρο φῶς πού σουσουρίζε...

Καὶ τότε κάποιος, ὅποιος τύχαινε νὰ τόχη νιώσει πιὸ δυνατά, τὸ λ ε γ ε!.. Ἔλεγε κουτὰ πράματα δηλαδῆ, τέλεια δίχως νόημα συγκεκριμένο - κουβέντες ὅπως : «τί καλὰ εἴμαστε - ἔ ;», ἢ «πλέει, πλέει κι ἀπόψε - πάντα θὰ πλέη, ἔ παιδιά ; Πάντα!..», κι ἄπλωνε τὸ χέρι του καὶ χάιδευε τὸ κεφάλι τοῦ διπλανοῦ του, καὶ κεῖνος στέκονταν, ὅποιος νάτανε, καὶ δὲ σάλευε, οὔτ' ἔδειχνε πῶς δὲν τὸ θέλει αὐτὸ (ἴσα-ἴσα, πῶς τὸ θέλει τὸ χᾶδι τοῦ φιλικοῦ χεριοῦ!), πού ἦταν ζεστό, καφτό, μύριζε ἄνθρωπο δικό του, ἀγαπημένο του.

Κ' ἦταν τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴν Πέτρα, κι ἄς ἦτανε γυναῖκα ἢ Πέτρα Οὐνκελ, κι ἄς ἦταν ὁμορφὴ κ' ἰδιαίτερα ζεστή - τὸ δέρμα της, τὸ χνώτο της καφτό, κερὶ σὰ νὰ μύριζε, σὰν τύχαινε νάναι αὐτὴ δίπλα σου πού ἄπλωνες τὸ χέρι καὶ τὴ χάιδευες, ἢ ζύγωνε τὸ στόμα της καὶ σοῦ μιλοῦσε, ἴσα στὰ δόντια, στὰ ρουθούνια...

Δὲν ἔφρευε - οὔτ' ἔδειχνε πού ἀλλάζε γιὰτ' ἦταν γυναῖκα. Τὸ ἴδιο ἦταν.

Μὰ καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἀγαπούσαμε πιὸ πολὺ - σχεδὸν ὄλοι τὴν ἀγαπούσαμε ἴσα : πάρα πολὺ!.. Ἔτσι, μ' ἕναν τρόπο ὄλοι τὴν εἴχαμε, ὄλο-

δικιά του ό καθένας - όταν σηκώνονταν μάλιστα, κάθε φορά πού σκοτείναζε κι άναβε τή λάμπα.

Ή Πέτρα τή άναβε - σκόνωνταν και τήν άναβε με τά κόκκινα σπύρτα του Νιντερμάγιερ, και στέκονταν έτσι, όρθή μπροστά της, και τήν πρωτοφώτιζε τó άσπρο φώς κάθε νύχτα, σκίαζε καφτό τó σώμα της, σκοτεινό, σφιχτό, με τίς πλάτες της, τó πίσω μέρος της γυρισμένο άδιάφορα πρós έμáς.

Τόξερε πώς τήν κοιτούσαμε όλοι κείνη τήν ώρα πάντα· κι όλο έλεγε, άφοσιωμένη βέβαια νά δώση τή φλόγα πού ήθελε, με τή στρόφιγγα : « — Έ! έ!.. Παλιόπαιδα!.. "Άστε τήν κοπέλα ήσυχη - μήν τήν πασπατεύετε!.. "Άς τίς τσιμπιές, «μικρέ» - άκούς τί σου λέω ;.. Τράβα τó χέρι σου από κεϊ, «πούλακα» - πρόστυχε!.. Μή, «καρβουνιάρη», μή!..»

Κ' έρχονταν και κάθονταν ξανά στή θέση της — ή, πάλι, έκείνη τήν ώρα άλλαζε θέση —, ξεκαρδισμένη πάντα στα γέλια κι αυτή μαζί μας.

Κανείς δέν τήν πασπάτευε βέβαια, ούτε τήν τσιμπαγε, ούτ' έβαζε τó χέρι του κανείς πάνω της, πουθενά. Μ' αυτή έτσι τόλεγε, γυρνώντας τή στρόφιγγα κάθε φορά, κ' ήταν τόσο άληθινό τó αίσθημά της, τόσο σωστά ένιωθε τά βλέμματα πώς τήν άγκάλιαζαν όλη μαζί, και με τέτοια άκριβεια μάς τσάκωνε τόν καθέναν τί σκεφτόμασταν πάνω κεϊ, πού σάγαγαμε όλοι τέλος στα γέλια και ξεκαρδιζόμασταν, άναγκασμένοι κιόλας νά τó παραδεχτούμε, πώς ίσα καθώς τήν άγαπούσαμε, τήν είχαμε όλοι έξί-σου, όλόδικιά του ό καθένας, κι αυτή όλους μαζί, άξεχώριστα!

Μά τó άσπρο φώς θάμπωνε σάν έμπαινε μπροστά του ή Πέτρα - κι ό θόρυβος τής λάμπας θάμπωνε, έσβηνε...

Κάτι συνέβαινε με τήν Πέτρα.

*

Δέν ξέραμε άκριβώς τί θέλαμε· ίσως ούτε νά μιλήση ό Ράστος, ούτε κανείς μας ν' άγκαλιάση τήν Πέτρα· ούτε τίποτ' άλλο - ούτε νά γίνη τίποτα γενικώς. Νά μείν η - αυτό θέλαμε, είναι βέβαιο, τ' άσπρο φώς τής λάμπας, κάθε βράδι, για πάντα!.. Νά μή γίν η (κιά τω) όλ ο α ύ τ ό! Νά μείνη έ, τι ήταν - πού ήταν όλα!

Μά ό Ράστος, άρχισ' ένα βράδι νά μιλήη...

Δέν έλεγε τίποτα τó ιδιαίτερο - μ' άξαφνα, όλοι είχαμε νιώσει πώς μιλούσε πιά γι' αυτό πού περιμέναμε. Κ' οί νύχτες μας με τó άσπρο φώς άρχισαν νά τρεμολάμπουν παράξενα...

Ή εκείνο πού πρόσεξαν όλοι, εύθυσ έξ άρχής, ήταν πού δέ σηκώνονταν πιά ή Πέτρα - άλλος άναβε τή λάμπα κάθε φορά, κ' ή Πέτρα κάθονταν άδιάφορη, και τόν κοίταζε κι αυτή μαζί μας.

Ή Πέτρα Ούνκελ έμοιαζε σά νάθελε τώρα νάταν όμοια μας, κάτι έχι διαφορετικό από μάς - κι από κείνη τή στιγμή άρχιζε νά ναι πολύ ή Πέτρα Ούνκελ άνάμεσά μας!

Παράξενα μπερδέματα γίνονταν - κι όλ' αυτά, πάντως, δίναν κάτι άνήσυχο άναμεταξύ μας. Κάτι συνέβαινε για πρώτη φορά!

‘Ο Ράστος μιλοῦσε - αὐτὸ ἦταν!.. Κι ὅσο κι ἂν δὲν ἔλεγε τίποτα γιὰ τὸ συγκεκριμένο - αὐτὸ ἦταν τὸ χειρότερο : μιλοῦσε γιὰ κείνο πού ξέραμε!

Εἶπε τὸ πρῶτο βράδι :

- Τὸ νιώσατε, γιὰ μιὰ στιγμή, πὺ ὄλο αὐτὸ σταμάτησε ;
- Ποιό ;.. τὸν ρωτήσαμε.
- Μά... ἢ λάμπα!.. εἶπε.

Ἄνατριχιάσαμε. Πρῶτη φορὰ γίνονταν ἀνοιχτὰ κουβέντα μεταξύ μας γιὰ τὴ λάμπα καὶ ὄλο αὐτό. Κι ὥστόσο ὁ Ράστος μίλησε σὰ νάχε ξαναγίνει τέτοια κουβέντα, καὶ ξέσκιζε ἔτσι μιὰ σιωπηρὴ σύμβαση ἀναμεταξύ μας.

Τότε προσέξαμε πὺς κ’ ἡ θάλασσα εἶχε πάψει τὸ μουρμουρητὸ της - κι ὅσο κι ἂν προσπαθήσαμε ν’ ἀκούσουμε τὸ βουητὸ τῆς λάμπας, δὲν τὸ καταφέραμε. Λές κι ἄξαφνα εἶχε γίνει ἀθόρυβη.

Ἔφεγγε ὥστόσο - μὰ τὸ ἄσπρο φῶς μᾶς φάνηκε σὰν πὺ ἐκτυφλωτικό. Κι ὅταν κοιτάξαμε ὄλοι γύρω, τὰ βουνὰ κ’ οἱ γλῶσσες τῆς στεριάς δὲ φαίνονταν. Ἔνα πηχτὸ σκοτάδι μᾶς περικύκλωνε. Εἶχε μείνει ἢ λάμπα μόνη μέσα στὸν κόσμο - σὰ νάχε σταθῆ,.. καὶ περιμένει!

— Εἶναι νύχτα βαριά· ἔχει σύννεφα ἀπόψε,.. εἶπε ὁ «πούλακας».

— Ναί, ναί!.. προσθέσαμε δυὸ-τρεῖς. Αὐτὸ εἶναι!..

— Μά... βέβαια καὶ εἶναι αὐτὸ - τί ἄλλο φοβηθήκατε ;.. ξανάπε ὁ Ράστος (καὶ κείνη τὴ στιγμή μοῦ φάνηκε πὺς ὄλος αὐτὸς ὁ Ράστος πὺ ἤξερα - πὺ ἔδενε τὰ χέρια προσκέφαλο κάτω ἀπ’ τὸ σβέρκο του στὸ πεύκο «τῶν συγκεντρώσεων»), πὺ κρέμαε τὸ γυλιὸ του καὶ νίβονταν στὴ γούρνα σὰ στὸ σπῆτι του - εἶχε κι ἄλλοτε ξανάρθει ἐδῶ! Καὶ εἶχε ἐπίτηδες τώρα ξανάρθει, γιὰ ἐντελῶς συγκεκριμένο λόγο!.. Πὺς ὄλος αὐτὸς ὁ Ράστος πὺ ἤξερα, ἦ τ α ν ἔ ν α ς δ ε ὕ τ ε ρ ο ς Ρ ἄ σ τ ο ς !)

Ἔδωξα τὶς κουτὲς αὐτὲς σκέψεις ἀπ’ τὸ κεφάλι μου.

Πήγαμε γιὰ ὕπνο, τὴ νύχτα κείνη, παραξενεμένοι... Κ’ ἐγὼ στὸν ὕπνο μου εἶδα πὺς ὁ Ράστος σηκώνονταν, λείει, ἀπ’ τὸ τραπέζι στὸ γιατάκι τοῦ Νιντερμάγιερ, καὶ δυνάμωνε τὸ φῶς τῆς λάμπας, λέγοντας πὺς τώρα ἔχομε πολὺ πετρέλαιο καὶ δὲ μᾶς νοιάζει, γιὰτὶ ἡ Σγοῦρα τρέχει τώρα ἀκατάπαντα, καὶ δὲ θὰ χρειάζεται πιά, ὅποτε μᾶς τελειώνη, νὰ πηγαίνουμε ἔξω ὄρες δρόμο ὡς τὸ Μάραθο...

Εὐπνησα ἀλαφιασμένος.. - μ’ ὄλο πὺ δὲν ἔμοιαζ’ ἐφιάλτης τ’ ὄνειρό μου. Κ’ εἶδα τὴ λάμπα πὺ ἔκαιγε στὸ γιατάκι τοῦ Νιντερμάγιερ πολὺ δυνατὰ, ἐνῶ οἱ ψυχᾶλες τῆς βροχῆς πέφταν βαριές, μιὰ-μιὰ, στ’ ἀντίσκηνο.

Πολὺ ἀπόρησα - δὲν τὴ σβήσαμε τὴ λάμπα ;.. Τί ὥρα νάταν ;
Σηκώθηκα ψάχνοντας τ’ ἄρβυλά μου - δὲν τάβρισκα... Εἶπα θὰ πάω ὡς ἐκεῖ ξυπόλητος.

Βγήκα ἀπ’ τ’ ἀντίσκηνο.. - θάβρεχε ἀλήθεια, γερά!

Προχώρησα κατὰ κεῖ.

Κι ἄξαφνα εἶδα πὼς ἡ λάμπα δὲν ἦταν στοῦ Νιντερμάγιερ - ἦταν πολὺ παραπέρα, πρὸς τὴν ἀχτὴ!

Ἄρχισα νὰ τρέχω - ποῖός εἶχε τὴ λάμπα μας κ' ἔφευγε ; (Ἐνόσω ἡ βροχὴ ἔπιανε τώρα γιὰ καλὰ!)

Ἔσεκιζα τὰ πόδια μου στὰ βράχια - μὰ δὲ μ' ἔνοιαζε! Ἔτρεχα ἀγκομαχῶντας, μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα, νὰ πρόφταινα!.. Ποῖός ἔπαιρνε τὴ λάμπα μας μὲς στὴ νύχτα κ' ἔφευγε ;..

Τώρα θάχε φτάσει στὴ «Μεγάλῃ Σύρτη» - κράταε τὴν ἴδια ἀπόστασι μού φαίνονταν! Θάτρεχε ἴσως κι αὐτὸς - μὰ πὼς βάσταε τὴ λάμπα κατὰ τὸ μέρος μου ;..

Κι ὅπου ἄξαφνα σκόνταψα κ' ἔπεσ' ἄσχημα!

Ἐνωσα τὸ βράχο νὰ μου ξεσκίζη τὸ δέρμα, σὰ γιαιλί, κάτω ἀπ' τὸ σαγόνι - λιποθύμησα...

—Ἐ, τί ἔχεις ἐσύ ;.. Μούγκριζες ὀληνύχτα!.. ἄκουσα τὸ Ράστο, σκυμένο ἀποπάνω μου, νὰ μοῦ λέη.

(Χαράματα ἦταν ; Ἐξω θαμπόφεγγε ἀκόμα...)

—Βρέχει,.. μοῦ λέει. Τί ἔχεις ;..

—Ἡ λάμπα ποῦ εἶναι ;.. τοῦ κάνω ἀγριεμένος.

—Ἡ λάμπα ;.. Ποιὰ λάμπα ;.. Ἐί,.. ξύπνα!.. Εἶσαι ξύπνιος τ ὠ ρ α !.. καὶ μὲ τραντάζει.

—Ἡ λάμπα μας!.. τοῦ λέω, καὶ πετάγομαι ὄξω ἀπ' τ' ἀντίσκηνο, στὴ βροχὴ.

Ἄου νάτην μπρὸς μου!

—Ἐσὺ θὰ τὴν πῆρες ὡς φαίνεται... Τί τὴν ἤθελες ;.. Φώναζες ὀληνύχτα - τὸ ξέρεις ;.. Πυρετὸ εἶχες ;..

Κι ἄξαφνα κεῖ, φέρνω γὰ τὸ χέρι μου καὶ βρίσκω τὴν πληγὴ στὸ σαγόνι μου, ὄλο αἷμα πηγμένο.

—Τὸ βλέπεις ;.. τοῦ λέω.

—Πῶ, πῶ!.. Τ' εἶν' αὐτό ;.. Ποιὰ στιγμή τόπαθες αὐτό ;

—Ποιὰ στιγμή ;.. Ὡστε... ξέρεις τί ἔγινε ;.. Ἐσὺ ἔπαιρνες τὴ λάμπα ;.. Τί γύρευες μὲ τὴ λάμπα στὴ «Μεγάλῃ Σύρτη» ;..

Ἄνοιξε τὰ μάτια του διάπλατα (εἶδα μέσα ὀλοκάθαρα τὸ εἶδωλό μου, νὰ κρατάω τὴ λάμπα σηκωμένη ψηλά...)

Ἄπλωσε τὸ χέρι του στὸ μέτωπό μου.. « — Θάχης πυρετό! » μοῦ κάνει, καὶ πάει νὰ φύγη.

—Ἐ!.. τοῦ εἶπα. Ποῦ πᾶς ;.. καὶ τὸν ἄδραξα ἀπότομα.

—Νὰ σοῦ κάνω ἓνα ζεστό... (πολὺ ἀτάραχος!) Εἶσαι ἄρρωστος..

—Δὲν ἔχω τίποτα γὰ - μὴ μοῦ κρύβεσαι!.. Ἐσὺ ἔπαιρνες τὴ λάμπα (καὶ δὲν τὸν ἄφηναι!)... Γιατί τὴν ἔπαιρνες ; Πές!.. Προδόθηκες!.. Εἶπες «ποιὰ στιγμή» τόπαθα αὐτό!.. Καὶ πῶς πρὶν : «Τ ὠ ρ α εἶσαι ξύπνιος»!..

—...Δὲ θάσαι μὲ τὰ καλὰ σου!.. ἔκανε βίαια ὁ Ράστος, κι ἄπλωσε σταθερὰ τὸ χέρι του, ἔκλεισε σὰν τανάλια μέσα του τὸ δικό μου, καὶ μὲ

μιὰ δύναμη ἀπίθανη τὸ ξεκόλλησε ἀργὰ ἀπὸ πάνω του καὶ μ' ἔσπρωξε βίαια πίσω - σὰ νὰ δέχτηκα σίδερο στὸ στῆθος!..

Ἔπεσα σ' ἓνα βαθὺ πρῶινὸ ὕπνο.

Εὐπνησα ἀργὰ - μὲ τὸ σῶμα κατάκοπο, τσακισμένο... Τοὺς ἄκουσα π' οὐρλιαζαν κιόλας στὴ θάλασσα, σὰν κάθε μέρα.

Ἔφερα ἀσύνειδα τὸ χέρι μου στὸ σαγόνι...

Δὲν ὑπῆρχε πληγή!

Τὰ χέρια μου ὅμως μύριζαν δυνατὰ πετρέλαιο!

Πετάχτηκα ὄξω ἀπ' τ' ἀντίσκηνο - ἡ λάμπα δὲν ἦταν ἐκεῖ!

Τὴν εἶδα πού κρέμονταν πέρα, κατὰ τὸ συνηθισμένο της, στὸ γιατάκι τοῦ Νιντερμάγιερ.

Τὴ χτύπαε ὁ ἥλιος, κι ἄστραφτε...

— Δὲν ἔβρεξε ;.. ρώτησα τὸ «μικρὸ» πού φάνηκε.

— Ἀ,.. ζύπνησες ;.. μοῦ κάνει, περῶντας μπρὸς μου μὲ τὸ μπιντόνι. Καλὴ σου μέρα!

— Δὲν ἔβρεξε τὴ νύχτα ;.. τοῦ ξαναλέω.

Στάθηκε καὶ μὲ κοίταζε, καλὰ-καλά...

— Βλέπεις χάμω βρεμένα ;

Καὶ τραβάει νὰ γεμίση τὴ γοῦρνα ἀπ' τὸ μπιντόνι.

*

Ἔτσι ἡ λάμπα ἦταν!.. Αὐτὴ ἦταν τὸ κέντρο!

Τώρα τόνιωθα.

Ἡ λάμπα, πού ἔριχνε τὸ ἄσπρο φῶς της στὸ τραπέζι μας κάθε νύχτα, στὸ γιατάκι τοῦ Νιντερμάγιερ· πού ξεχώριζε ἔτσι κοφτὰ τὸ κομμάτι μας ἀπ' ὅλο τὸν ἄλλο κόσμον· πούδειχνε γύρω μας τὰ βουνά, τίς γλῶσσες τῆς στεριάς, νὰ μᾶς παραστέκουν, ν' ἀρμενίζουσιν πλάι μας ἀπὸ μακριά, στίς Νότιες Ἀχτές, κατ' ἀπ' τ' ἄστρα...

Αὐτὴ ἡ λάμπα ἦταν τὸ πᾶν.

Προσπάθησα νὰ θυμηθῶ ποιὸς τὴν εἶχε πρωτοφέρει ἀνάμεσά μας.

Μὰ βέβαια! Ὁ Νιντερμάγιερ!

Ἦταν ἀκόμα τότε πού εἶχαμε κάτι παράξενους μικροτσακωμούς. Ἐμᾶς τῶν ἄλλων δηλαδή, μᾶς εἶχε μπῆ πῶς ὁ Νιντερμάγιερ, μ' ὅλο πού ἦταν γερμανός, ζήλευε, οὔτε λίγο-οὔτε πολὺ, τὴν ἀδερφή του! Κ' ἦταν καχύποπτος, σὰν τὴν ἔβλεπε νὰ ξεμοναχιάζεται μὲ κανέναν στὴ «Μεγάλη Σύρτη», στὸν ἄμμο.

Αὐτὸ ἦταν βέβαια ἐνοχλητικό.

Δὲν τοῦ τὸ δείχναμε στὴν ἀρχὴ - δὲν ἤμασταν καὶ σίγουροι κιόλας. Μ' αὐτό, μὲ τὸν καιρὸ, γίνονταν ὅλο καὶ πιὸ ἐπίμονος. Μπορεῖ νὰ κάθουσαν μὲ τὴν Πέτρα στὸ «Ἄντρο» καὶ νὰ χάζευσεν τὰ καβούρια - ὅπου νάσου τον ἄξαφνα καὶ σοῦ φανερώνονταν μακροβούτι μὲς ἀπ' τὴ «Σπηλιὰ τῶν Ἀχινῶν», μὲ τὸ μοῦτρο του πατζάρι νὰ σκάση ὥσπου νὰ φτάση,

ποιός τὸν ἤξερε ἀπὸ ποῦ, λάου-λάου, καὶ σοῦ ἴλεγε ἄγρια :

— Was machen sie hier?.. Petra, komm mit!..

Κ' ἡ Πέτρα Οὐνκελ τὸν ἄκουε, σὰ σκυλι τὸν ἀφέντη, καὶ τὸν ἀκού-
λούθαε!

Ἐμέμενες ἐσὺ κειχάμου, σὰ φταίχτης δηλαδή, σὰ νὰ σ' ἐπιασαν καὶ
στὰ πράσσα - ἔ, μὰ δὲν ἦταν τρόπος αὐτός!

Μιά,.. δυό,.. - τὰ κουβεντιάσαμε!.. Στὸ τέλος κόντεψε νὰ τὸ διαλύ-
σουμε παραλίγο, καὶ νὰ πιαστοῦμε γιὰ τὰ καλά. Ὁ «πούλακας» μά-
λιστα, εἶπε τότε : «Καὶ ποῦ τὸ ξέρουμε κιόλας πὼς εἶναι κι ἀδερφή του
τοῦ γερμανοῦ ;.. Ποῦ τὸ ξέρουμε ;.. Ἐπειδὴ ἔτσι τόπε ;.. »

Ἄλήθεια,.. ποῦ τὸ ξέραμε ;

ἽΠωσδῆποτε - τότε ἦταν ποῦ ἄξαφνα, ἓνα βράδι, ὁ Νιντερμάγιερ
(ἦταν θαρῶ τὸ βράδι μιᾶς «συμφιλίωσης» κεῖνο, ποῦ ξανάπαμε πὼς
δὲν ἔχει πιά τέτοια ἀνάμεσά μας ;) φανέρωσε τὴ λάμπα. «—Ἐχὼ καὶ
μιὰ ἐκπληξή γι' ἀπόψε, νὰ σᾶς κάνω», μᾶς εἶχε πῆ, «ποῦ τὴ φύλαγα
ὡς τώρα - μὰ... χαλάλι σας!..» Κι ὅταν βράδιασε, σκώθηκε μ' ἐπισημό-
τητα (ἐνῶ ἐμεῖς τὸν κοιτούσαμε ὅλοι μαζί, στρίβοντας τὰ κεφάλια ὁ-
μοιόμορφα, ἀργά-ἀργά, ξοπίσω του), κ' ἤρθε ἀπ' τ' ἀντίσκηνό του μὲ
τὴ λάμπα!

Τὴν ἀκούμπησε ἀπάνω στὸ τραπέζι, στὴ μέση, κ' εἶπε μὲ σοβαρό-
τητα :

— Α ὁ τ ἦ ν !

Τὴν κοιτάζαμε ὅλοι, κατάπληκτοι.

ἽΗταν, ἀλήθεια, μιὰ λάμπα θυέλλης σπουδαία!

ἽΑστραφτε τὸ νίκελ της καὶ τὰ χοντρά κρύσταλλά της στὴν ἀνταύ-
γεια τῆς νύχτας, μ' ἓναν ἔξοχο πρασινογάλαζο φωσφορισμὸ - ἔτσι πού-
μοιάζε σὰν πρᾶμα ἀπὸ ἄλλο κόσμο, σὰν ἀπὸ ὕλη σεληνιαία.

ἽΗταν μεγάλη καὶ γερὴ - κεμπάρικο ἔργο!

ἽἘξαιρετικὰ φροντισμένη, στὴν κάθε της λεπτομέρεια μ' ἓνα ρεζερ-
βουὰρ πούπαιρνε πέντε λίτρα πετρέλαιο καὶ βάσταε ὀγδόντα ὥρες νὰ
καίη συνέγεια, δίχως ἀνεφοδιασμὸ.

Σύνεργο ἀπ' τὰ λίγα!

Τὴν ἀνάψαμε.

Κεῖνο τὸ βουητό της μᾶς πρωτοφάνηκε στὴν ἀρχὴ ἐνοχλητικό. Μά,
σιγά-σιγά, τὸ ἀκουσμά του τὸ συνηθίσαμε νὰ συνοδεύη τίς νύχτες μας,
καὶ τόχαμε πιά σὰν τὰ τζιτζίκια ὀλημερίς στὰ πεῦκα.

Κεῖνα τὰ μπράτσα της, πούκλειναν γερὰ τὸ γιαιλί της.. - αἰώνιο
πρᾶμα!..

— Τὸ μπέκ της δὲν καίεται, δὲ σκουριάζει,.. μᾶς εἶπε, ὁ Νιντερμάγιερ.

Εἶναι ἀπὸ ἠλεκτρογάλυβα - ἀθάνατο!.. Στὴν ἀγορὰ τὴ λένε «Ἡ Νό-
μιμη» - ἔτσι τὴ ζητᾶνε... ἽἘνα κατάστημα μόνο τίς φτιάγνει αὐτές,
στὴν Ἀμβέρσα τοῦ παμπάλαιου γερο-Βέλ, φανοποιοῦ!.. Οἱ καπετάνιοι
ποῦ ξέρουν, κ' οἱ φαροφύλακες, τοῦτες δῶ παίρνουν πάντα - καμμιὰν
ἄλλη!..

— Τί πά’ νά πῆ δά ‘Η Νόμιμη»;.. ρωτήσαμε.

— ‘Η... νόμιμη σύζυγος τῶν ναυτικῶν!.. Πού τὴν ἔχουμε σὲ κάποιον πόρτο, κι αὐτήνα βέβαια δὲν τὴν ἀλλάζουμε ποτές, μήδε καὶ τὴν παραβγάζουμε μ’ ὅσες κι ἂν περαστικές ἔχουμε στὰ ταξίδια τους!

— ‘Αα!.. κάναμε ὄλοι, καὶ κοιτάζαμε ἀποβλακωμένοι τὴ λάμπα αὐτή.
‘Ο Ράστος δὲν ἦταν τότε ἀκόμα ἀνάμεσά μας.

*

Κ’ ἔτσι μπῆκε ἡ λάμπα στὴ ζωὴ μας - γίνθηκε ἡ καρδιά τῆς ζωῆς μας, κι ἄρχισε ὄλο νὰ φωτάη, κι ὄλο αὐτὸ νὰ πλέη μαζί της κάθε νύχτα.

Παράξενα τότε, πάψαμε καὶ νὰ τσακωνόμαστε. Οὐτ’ ὁ Νιντερμάγιερ ξανάδειξε ὑποψίες, οὐτ’ ἐμεῖς θυμόναμε μαζί του, οὔτε βάζαμε πιά στὸ νοῦ μας πὼς ζήλευε τάχατες τὴν ἀδερφή του.

‘Εβαζε, μόνο, αὐτὸς τὴν Πέτρα κάθε βράδι, σὰ νύχτανε, νὰ τὴν ἀνάβη («πού ἤξερε», καθὼς ἔλεγε, «τὰ χούγια της»), καὶ γίνονταν ἡ σκηνὴ πού πρωτοδιηγήθηκα, μὲ τὸ σφιχτὸ σῶμα τῆς μοναδικῆς αὐτῆς γυναίκας ἀνάμεσά μας, πού ἔσουρνε πάνω του, γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα, σ’ ὄλους του τοὺς δυνατοὺς μαγνήτες, τίς συγκεκριμένες σκέψεις μας καὶ τίς γοργές ὑποθέσεις μας - μὰ γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα, κ’ ὕστερ’ ἄρχιζε τὸ σταθερὸ βουητὸ τῆς λάμπας, καὶ τὸ ἀστείο μὲ ὄλους μας, καὶ τὸ δυνατὸ ἄσπρο φῶς τῆς «Νόμιμης», πού μᾶς θάμπωνε καὶ τὸ χαζεύαμε πολλὴ ὥρα, δίχως νὰ μιᾶμε.

‘Υστερα ξεχνιόμασταν μ’ αὐτό.

Ξαναθυμόμασταν, καθένας χωριστά, κάτι ἀπ’ τὴν πρώτη διήγησή τοῦ γερμανοῦ - τὴν ‘Αμβέρσα, τὸ μοναδικὸ κατὰσθημα πού τίς φτιάγει αὐτές, τοὺς ναυτικούς πού ξέρουνε... Κάποιο χωριστὸ δρόμο ἔπαιρνε τοῦ καθενοῦ τὸ μυαλό, κάτι θάλεγε κάποιος, κ’ ἔπαιρνε μιὰ κουβέντα τὸ δρόμο της κάθε νύχτα, κ’ ἡ λάμπα ἔκαιγε κεῖ, μὲ τὸ βουητὸ της, κ’ ἔφεγγε δυνατά, καὶ πλέαμε, ξεκομμένοι ἐξαισία μὲς στὸν κόσμο, στὸ κέντρο του, ἀδερφωμένοι!..

— ‘Αα!.. Τί καλὰ πού εἶν’ ἔτσι!.. ἔλεγε πότε-πότε κάποιος, πούχε γεῖρει κατὰ πίσω τὸ κούτσουρό του, καὶ μᾶς εἶχε δῆ ἔτσι ἄξαφνα ὄλους μαζί, καὶ τὰ βουνα πέρα, καὶ τίς γλώσσες τῆς στεριάς, μὲς στὴ νύχτα, ν’ ἀρμενίζουσαν πλάι μας φιλικά, κάτ’ ἀπ’ τ’ ἄστρα...

‘Ωσπου ἤρθε ὁ Ράστος.

Μπῆκε κι αὐτὸς στὸ ταξίδι - δέχτηκε τοὺς ὄρους.

Σιωπηλά.

Μὰ νὰ πού ἡ λάμπα τώρα, πολλὲς βραδιές, ἔριχνε πιά ἕνα φῶς ἀνήλεο πάνω μας, ἐκτυφλωτικὸ, κι ὦρες-ὦρες νιώθαμε, πὼς ἀντὶ νάμαστε ξεκομμένοι μόνο - κ’ ἐξαισία ξεκομμένοι! - ἀπ’ τὸν κόσμον τὸν ὑπόλοιπον, ἤμασταν τώρα κυριολεκτικὰ ξεμοναχιασμένοι, ἢ, καλύτερα: ἔρημοι ὀλότελα, δίχως κόσμον δίπλα μας - ἐμεῖς ὁ κόσμος ὄλος, δίχως

πιὰ τίποτα ν' ἀρμενίζη φιλικὰ ἀπὸ ἀπέναντι, μόνοι, ὀλόμονοι, σὲ τεναγῆ ὀλόμαυρα, ὕπουλα, ἔξω ἀπ' τὰ σύνορα κάθε στεριάς καὶ θάλασσας τοῦ κόσμου τούτου!

Ψάχναμε τότε γύρω μας, κι οὔτε «Πέρα Βουνά», οὔτε γλῶσσες, ἀκρωτήρια, κόλπους νὰ μᾶς συντροφεύουν βρῖσκαμε, στὸ σταματημένο τοῦτο ταξίδι μας. Τὸ φῶς αὐτὸ γινότανε σὰν ἓνα φῶς ἐωσφορικό, ἄλλου κόσμου - ἓνα φῶς ἑναγχο, ἀπαίσιο, σὰν τριτοβάθμιας ἀνάκρισης ἴδιο σουβλί μὲς στ' ὀπτικό μας νεῦρο, πού μᾶς ξέσκιζε ἀνήλεα καὶ θέλαμε νὰ σβῆση πιὰ, νὰ σβῆση!..

Τότε ἦταν πού ξανακούσαμε δυνατώτερα πῶς εἶχε πάψει ν' ἀκούεται καὶ τὸ βουητὸ τῆς, κ' ἡ θάλασσα εἶχε πάψει ν' ἀκούεται -..ἦ τ' ἀφτιά μας βούιζαν ἀπ' τὸν πυρετὸ καὶ θρόμβοι ἰδρώτα στάζανε ἀπ' τὰ μέτωπά μας!

Ποιά ἦταν ἡ Σιωπὴ καὶ ποιός ὁ Θόρυβος πιὰ ;.. Ἐπαυε ἀκόμα κ' ἡ καρδιά μας, καὶ τὸ αἷμα στὶς φλέβες μας - παῦαν ὅλα, σὰν ἄξαφνα νὰ στάθηκαν,.. καὶ περίμεναν...

Τί περίμεναν ;.. Ποῦ εἶναι γύρω μας ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος τῆς στεριάς καὶ τῆς θάλασσας πού μᾶς συντρέφευε ;

Τίποτα δὲν ἀρμενίζει - τίποτα!.. "Ὁ λ ο α ὕ τ ὸ ἔ χ ε ι σ τ α θ ῆ - "Ὁλο Αὐτὸ δὲν ὑπῆρξε ποτέ, δὲν ἔπλεε ποτέ! Κανένας κόσμος δὲν ἦταν φιλικὸς ποτέ - δὲν ὑπάρχει κόσμος πού ν' ἀνέχεται τέτοιο ξέκομμα, καὶ νὰ συνοδεύη, μὲ βουνὰ καὶ μὲ γλῶσσες τῆς στεριάς του, τέτοια χωριστὴ εὐτυχία ἀνθρώπων, κλειμένη, κλειστὴ μέσα στὰ ὄρια μιᾶς λάμπας θυέλλης, μιᾶς λάμπας ἐωσφορικῆς μὲ λάλο φῶς, πού ὁ Σατανᾶς ἀσφαλῶς τὴ μαστόρεψε, κ' ἔστειλε τὸ Ράστο — αὐτὸς τὸν ἔστειλε τὸ Ράστο! — γιὰ τὰ περαιτέρω!..

*

"Ὁπου, τὴ στερνὴ μας νύχτα στὶς «Νότιες Ἀχτές», ὁ Ράστος — —
— Δὲν τὴ σβῆνομε ;.. λέει ἄξαφνα.

Ἄνατριχιάσαμε.

Τὸ περιμέναμε αὐτό, καὶ τὸ τρέμαμε, ξέροντας ἀπὸ πρὶν πῶς θά-
μαστ' ἄβουλοι ν' ἀντιδράσουμε.

— Ἄς τὴ σβῆσουμε ἀπόψε.. — πρόσθεσε —,.. νὰ δοῦμε τί θ' ἀπογίνη ;
Δὲ μιλούσαμε. Κανεὶς μας δὲν τόλμαε νὰ πῆ τὸ «Ναί» ἢ τὸ «Ὅχι»
κι ὅμως ὅλοι τὴ διψούσαμε πιὰ αὐτὴ τὴ γεύση.

— Τί φοβᾶστε λοιπόν ;.. Ξανακούστηκε ἡ φωνὴ του (κ' ἐγὼ δὲν τὴν
ἀναγνώριζα πιὰ - τόσο ἦταν μεταλλικὴ!) Σβῆστε τὴ λάμπα, νὰ δ ο ὕ μ ε !

Καί, λέγοντάς το, ἔδωσε μιὰ, κ' ἡ λάμπα γκρεμίστηκε, ἔσβησε!..

*

Δὲ βαστάει ὁ νοῦς πῶς γίναν ὅλα!

Μὲς στὸ ἄξαφνο ἐκεῖνο σκοτάδι, τὸ πηχτό, τὸ ἀπόλυτο — εἶχε καὶ
τ' ἄστρα σβῆσει ὁ Ράστος, καὶ τὴ μουντὴ ἀνταύγεια τοῦ ἤχου ἀκόμα, πού
δίνει ὁ Κόσμος, ὡς κι αὐτὴν εἶχε ἀφανίσει! —... μὲς στὸ ἔρεβος κείνο σκέ-

φτηκα μόνο : «...Κ' ἡ Πέτρα ἀνάμεσά μας!.. Τὸ σφιχτό της σῶμα τώρα, κάπου ἀνάμεσά μας, ξαπλωμένο δίπλα μας - δίπλα μου ἴσως!..»

Δὲν τόλμα να τ' ἀγγίσω - μπορεῖ καὶ νάταν πράγματι ἡ Πέτρα Οὐνκελ!

Σκεφτόμουν τώρα μὲ μῖσος ἄφατο τὸ Νιντερμάγιερ - τὸ Ἐμπόδιο!.. Θὰ μποροῦσα — μπορεῖ δίπλα μου νάταν! — ...θὰ μποροῦσα νάσφιγγα ἀνήλεα τὰ δάχτυλά μου στὸ λαιμό του - νὰ τὸν ἐπιγνα ἔτσι!.. Τί μ' ἐνοιάζει;

Θὰ μποροῦσα νάπνιγα κάθε ἄλλον ποὺ ἤθελε τὴν Πέτρα Οὐνκελ! Θὰ μποροῦσα νάπνιγα ὅποιον βρῖσκαν τὰ χέρια μου - νὰ χάιδεα τὴν Πέτρα, ἂν τὴ βρῖσκαν!..

Κι ἄξαφνα ἐνίωσα ποὺ πάλευαν κιόλας σῶματα δίπλα μου!.. Ἄκουα τίς πνιχτὲς ἀνάσες, τοὺς βόγγους.. - ἡδονῆς ἢ ὀδύνης;

Ποιὸς ἦταν ;.. Ἡ Πέτρα;.. Οἱ ἄλλοι ;.. Ποιὸς, καὶ Ποιὸς ;
... Βρέθηκα ἓνα κουβάρι, μέσα στὸ ἴδιο κουβάρι, μέσα στὸ Ἐνα Κουβάρι!.. Μὴν ξέροντας τί γυρεύοντας - τί, γιατί παλεύοντας!

Κι ἄλλοτε νόμιζα πῶς νάτην ἡ Πέτρα, μέσα στὰ μπράτσα μου - καὶ κλείδωνα μέσα τὸ Σῶμα, τὰ χέρια μου ἀχνίζοντας πόθο βάνουσο!.. Πότε πῶς νὰ, κάποιος ἦταν ποὺ ἔπρεπε νὰ λείψη — ἦταν ἴσως ὁ ἴδιος ὁ Νιντερμάγιερ! — κ' ἐμπηγα τὰ νύχια ἀνήλεα, σὲ ζεστὲς μέσα σάρκες!

Ἦταν κάτι ἀπαίσιο καὶ ἀβυσσαλέο!

Ἡ Πέτρα ἦταν κι αὐτὴ ἀσφαλῶς ἀνάμεσά μας. Ἀνάμεσά μας κάπου στὰ σῶματα ἦταν κι αὐτὴ - τὸ δικό της σῶμα, ζεστό!.. Κ' ἦταν λοιπὸν δυνατὸ,.. μὲς στὸ σκοτάδι αὐτὸ ποὺ ὁ Ράστος ἐτοίμασε, γιὰ θάνατο ἔστω,.. δυνατὸ ὅμως ἦταν τώρα μόνο!, νὰ τὸ χαρῆ ὅποιος τὸ μποροῦσε περσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους!.. Κ' ἡ ἴδια, ὅμοια ἀναίσχυντα πιά θὰ τότελε - .. ὅποιος τὸ μποροῦσε, πλέοντας στὸ αἷμα, ξεσκίζοντας, ἀπωθώντας, σπαράζοντας ἄλλους!..

Δὲ μᾶς ἔβλεπε κανεῖς πιά - αὐτὸ ἦταν!.. Κανεῖς μας πιά δὲν εἶχε πρόσωπο!.. Ὁ καθένας ἦταν στ' ἀλήθεια ἀληθινός!

Ἡ λάμπα εἶχε σβήσει!

*

Κι ἄξαφνα, τὸ ἄσπρο φῶς της φώτισε ἄπλετα τὸ σύμπλεγμά μας! Κάποιος ποὺ στεκόταν πίσω της, τὴν εἶχε ἀνάψει ἀπότομα, καὶ τὴ σήκωνε τώρα ψηλά, νὰ φέγγει ...

Εἶδα τὸν Νιντερμάγιερ, κατασπαραγμένο, νεκρὸ, πνιγμένον ἀπὸ πολλὰ χέρια μαζί!.. Τὴν Πέτρα Οὐνκελ, γυναῖκα, σὲ στάση ἀπαίσιο ἀναίσχυντη, παραδομένη στὸν ὄργο της, νὰ οὐρλιάζη : «— Σβῆσε!», σφιγγοντας πάνω της, ἐξαλλη, σὲ ἀπαίσιο φρικαλέο λάθος, τὸ νεκρὸ Νιντερμάγιερ, θαρρῶντας πῶς αὐτὸς ἦταν τὸ Ἐπαθλο!..

Κ' εἶδα τούς ἄλλους, ὄλους, ν' ἀλληλοσπαράζονται, μὲ χέρια ποὺ ἔπνιγαν, κ' ἔψαχναν — συνάμα — νὰ χαϊδέψουν, χέρια ποὺ ἄγγιζαν σχεδὸν τὴν Πέτρα, κι ἀγνοοῦσαν ὥστόσο τί ἄγγιζαν, κ' ἔψαχναν νὰ σκίσουν, νὰ ξεσκίσουν!..

Ὅλες οἱ σάρκες κι ὄλα τὰ σώματα εἶχαν μπερδευτῆ. Κανεὶς πιά δὲν εἶχε τὸ πρόσωπό του.

*

—'Ε,.. εἶδα τε τώρα ;.. ἀκούστηκε ἀπαίσια, στερνὴ φορά, ἡ φωνή του.

Κ' ἡ λάμπα φάνηκε ἄξαφνα νὰ μακραίνει, νὰ χάνεται.. - τὴν ἔπαιρνε κ' ἔφευγε!

Τότε καταλάβαμε ποιὸς ἦταν ὁ Ράστος.

Κι ὀρμήσαμε πίσω του.

Μὰ τὸ ἄσπρο φῶς μάκραине,.. μάκραине,.. σ' Ἀνατολή καὶ Δύση, κερδίζοντας ὀλοένα ἀπόσταση.

Θάτανε πέρα πιά κιόλας ἀπ' τὴ «Μεγάλῃ Σύρτῃ», μὰ τὸ βλέπαμε ὥστόσο κι ἀπέναντι,.. καὶ δεξιότερα,.. καὶ μέσα κεῖ ποὺ ἦταν θάλασσα,.. καὶ σὲ Βοριᾶ καὶ σὲ Νότο, σὲ μιὰν ἀπόλυτη Διὰ σ τ α σ η π ρ ὸ ς ὀ π ο υ κι ἂ ν β λ έ π α μ ε,.. ἐνῶ μάκραине, ἀνοίγοντας ὄλο στὸ Χάος,.. στὸ Χῶρο μέσα,.. σβήνοντας, ἀργά,.. γιὰ πάντα...

*

Αὐτὴ ἦταν ἡ μόνῃ ἀντίληψη ποὺ διέθετε γιὰ τὸν ἔρωτα ὁ Κλέφτης τῆς «Νόμιμης».

'Αργότερα μάθαμε, πῶς ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Φανοποιός!

ΣΥΜΠΛΗΡΩ -
ΜΑΤΑ ΣΤΗΝ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

6^η ΕΚΔΟΣΗ
1708—1952

Ἡ ἀπρόοπτα γοργή ἐξάντληση τῆς 5ης ἐκδοσης τῆς Ἀνθολογίας ἀνάγκασε τὸν Ἀνθολόγο νὰ βρῆ τελικὰ σωστή τὴ γνώμη τοῦ Ἐκδότη, πὼς θάταν ἀπρεπο χρόνο δολάκλιο τοῦ ἔργο νὰ ζητιέται καὶ νὰ μὴ βρῖσκεται οὔτε στὰ παλαιοβιβλιοπωλεῖα (ὄπου τόχει ἡ μοῖρα του, φαίνεται, νὰ μὴ ξεπέφτη). Κ' ἔτσι, κυκλοφόρησε φέτος βιαστικά ἢ ὅχι του ἐκδοσῆ (φωτοτυπωμένη ἀπ' τὴν 5η). Ὅμως, δὲ γίνεται ν' ἀδίκηθοῦν καὶ ποιητὲς ἀξιόλογοι ποῦ φάνηκαν στὸ μεταξύ καὶ ποιήματα καλὰ ποῦ πρόσθεσαν στὰ παλαιότερά τους ἀνθολογημένοι ποιητὲς· ἀκόμα καὶ μιὰ-δυὸ «τελικὲς μορφές» ποιημάτων, ἀληθινὰ καλύτερες ἀπὸ αὐτὲς ποῦ βρίσκονται στὸ κύριο σῶμα. Θὰ δημοσιευθοῦν, λοιπόν, στὰ Συμπληρώματα. Σὲ δυὸ χωριστὲς σειρὲς, Α' καὶ Β', κατ' ἀλφαβητικὴ καὶ πάλι τάξη ἢ καθεμίᾳ, χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀνισοτιμία. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ δοθῆ καιρὸς καὶ σ' ὄσους ἔχουν λόγους ν' ἀμφιβάλουν ἀν' ὁ Ἀνθολόγος εἶδε κάποια τους ποιήματα, νὰ τοῦ γράψουν (Μηθύμης 48).

Α'

Ἄθνας, Γ. *

Μικρὸ γιοφύρι πέτρινο...

Μικρὸ γιοφύρι πέτρινο ποῦ μοιάζεις τοῦ χωριοῦ μου,
στὴν ξενιτιά σ' ἀντίκρυσα μὲ τὴ χαρὰ μεγάλη,
Θαρροῦσα πὼς σὲ διάβαινα καβάλλα τ' ἄλογαί μου,
στὴ μακρινή μου αὐλόπορτα νὰ ξεπεζέψω πάλι!

Μὰ τάχα ἐσὺ λιανότερες μὲ τὴν ψηλὴ καμάρα,
σὰν τὴ φτωχιά μου τὴν καρδιά ποῦ κιάτρεψε στὰ ξένα
κι ὄντας θὰ βάλῃ γυρισμὸ περνάει κρυφὴ λαχτάρα
μὴ δὲν τὰ βρῆ ὅπως τ' ἄφησεν δια τ' ἀγαπημένα!..

* Ὁ ἀστερισκὸς σημαίνει πὼς στὸ κύριο σῶμα τῆς Ἀνθολογίας βρίσκονται καὶ ἄλλα ποιήματα τοῦ ποιητῆ.

Σημ. «τ.Ν.Ε.»: Ὅπως στὴν πρώτη περίοδο, τοῦ '52, ὁ ἀναγνώστης «τῶν Νέων Ἑλληνικῶν» ποῦ συνέβαινε νὰ ἔχη καὶ τὴν «Ἀνθολογία» τοῦ Ἡρ. Ἀποστολίδη (4^η ἐκδόσις τότε, μὲ ποιήματα ἀπὸ τὸ 1708 ἕως τὸ 1947) ἀποκοπίσει μὲ τὰ «Συμπληρώματα» μιὰ πλήρη ἐνημέρωσις τοῦ εἰς χεῖρας τοῦ «σώματος», ἔτσι ὥστε τίποτε ἀξιόλογο νὰ μὴν τοῦ λείπῃ, ὡς τὴν τελευταία μας ποιητικὴ στιγμὴ, τὸ ἔκιο καὶ τέρα, γιὰ περίοδο μάλιστα τόσο μεταβατικὴ σὲ καιροὺς μορφῆς — ἀλλὰ μαζί καὶ πλοῦσια εἰς ἐμπέδωσι καὶ οὐρανοποιοῦσιν τῆς φημισμῆς μιὰ ποιητικῆς «σοφίας» — ἔχει ὁ ἀναγνώστης μὲ τὰ «Συμπληρώματα 1952-1957» τῆς 6^{ης} ἐκδόσεως ἀρτιομένου τοῦ σώματος τῆς «Ἀνθολογίας» καὶ ἐνημερωμένο πάλι ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ ποῦ βγαίνει κἀκεῖ τῶν «τ.Ν.Ε.» — πλήρη, δηλαδὴ, τὸν ποιητικὸ κόσμον 250 χρόνων.

Τὴ φορὰ τούτῃ μάλιστα, ἴσως νάχη καὶ κάποια παραπάνω σημασία ἢ προσφορὰ — τέρα ἴσως ποῦ γέμισαμε ἀπὸ ἀνεύθυνες ἀνθολογήσεις (καὶ ἀπὸ μίμησι, καὶ ἀπὸ ἑλληνικὴν παραδοτικὴν ἕλξη τῶν περιουσιῶν, καὶ ἀπὸ λόγους διαφημιστικοῦ τῶν λογῆς-λογῆς προσεταιρισμῶν τους ἢ ἀπὸ πῆδησι ἐμπεσοῦ ἀσκήσεως μεροληπτικῆς κριτικῆς, διὰ μετατροπῆς τοῦ ἀνθολογιακοῦ κριτηρίου εἰς ὄχι μείωσις ἢ ἐξάρσεσις τοῦ α ἢ τοῦ β ἀνθολογομένου ἢ μη) —, γιὰ δὲν ἀποκλείεται τὸ «σῶμα» τῆς «Ἀνθολογίας» (1708-1952) νὰ μείνῃ ἐφεξῆς ὡς ἔχει, καὶ ν' ἀνατυπῆται γιὰ πολλὸν καιρὸ φωτοτυπικὰ, τὰ «Συμπληρώματα» δὲ μ' ὁ σ' ἐπὶ «Νέα Ἑλληνικά» νὰ βρισκῶνται.

Σάμπως παραφρονίμεψε...

Σάμπως παραφρονίμεψε τοῦτ' τὸ διαβολοχώρι!
Μουῖδὲ ζημιὰ σὲ σπαρμωδιά, μουῖδὲ κλεψιά σὲ στάνη,
μουῖδὲ καὶ λεβεντοκαβγάς ἀγόρι μ' ἄλλο ἀγόρι,
γιὰ ἓνα ψηλὸ παράθυρο, γιὰ ἓνα κοντὸ φουστάνι!

Τὰ νιάτα ἔχουν τὸ δίκιο τους κ' ἡ ντρέλα τὸ σκοπὸ τῆς.
Ἄν τ' ἀρνηθῆτε, χωριανοί, κι ἂν δὲ σᾶς ματαπέισω,
καθῆστε, ζῆστε φρόνιμα, πῶς διάταξε ὁ Δεσπότης,
ἀφήνω γειὰ καὶ πάω ἄλλοῦ νὰ βρῶ χωριὸ νὰ ζήσω!

Στὸν κόσμο ἐτοῦτον...

Στὸν κόσμο ἐτοῦτον, χωριανοί, πού ἀρσενοθηλυκεύει,
πολλά εἶναι τὰ παράξενα, πολλά εἶναι καὶ μεγάλα!
Ἄλλος ὀρίζει τὸ σπαρτὸ κι ἄλλος καρπὸ μάζεῦει,
ἄλλος ἔχει τὰ πρόβατα κι ἄλλος ἀρμέει τὸ γάλα...

Ζαβλακωμένε γείτονα, σὲ τί θεὸ πιστεύεις;
Δὲν ἀπαυδᾷς τὴν τράπουλα, δὲ σὲ χορταίνει ὁ πῆρος σου!
Γυναῖκα πῆρες ὁμορφῆ καὶ τῆ σαρακοστεύεις -
καλὰ πού μ' ἔχεις γείτονα, καλὰ καὶ πού εἶμαι χῆρος!

...Ποὺ λές, κουμπάρε...

... Ποὺ λές, κουμπάρε, ἀπόδιωξα τὸν ἄλλο μου κουμπάρο,
καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ ἀναμπιστευτὰ τὸ πῶς με καταχράστη;
Γυρίζω στὸ παλιόσπιτο λίγο καπνὸ νὰ πάρω,
τὸν βρίσκω στὸ κρεββάτι μου!.. Μὲ βλέπει - τὰ χρειάστη!

- Τί φκιάνεις, τοῦ φωνάζω, ἐδῶ; Ποιὸς σ' ἔβαλε κολλῆγο;
- Ψύχραιμο μ' εἶδε - θάρρεψε, καὶ τί μοῦ λέει; (Φουρκίσου!)
- Τί φκιάνω, ντέ; !.. Ποιὸς μ' ἔβαλε; !.. Καλὰ πούρθε νὰ φύγω!
- *Αφῆσα τὴ δουλίτσα μου καὶ φκιάνω τὴ δικὴ σου!

Βατίδου, Ὕλγα

Ἄ π ό φ α σ η

Τί περιμένω κ' ἔχω πόρτες ἀνοιχτὲς
καὶ παραθύρια,
λουλούδια γύρω, ξέχειλα
ποτήρια;

Τί περιμένω; Αὐτὸς πού ἐκάλεσα
καὶ πού ἀγαπᾶω, [ναρθῆ,
μου εἶπεν: — Ἄλλοῦ ἔχω κάλεσμα
νὰ πάω.

*Ἐχω τίς πόρτες ἀνοιχτὲς κι ὀποιος
ἀγάπη, ἐδῶ 'μαι... [ζητᾶ
Μὴν εἶσαι ἀπόψε ἀπέραστος,
ῶ δρόμε!

Τόση λαχάρα, τόση ὠραία προσημονή,
δὲν τὴν ἀφήνω
νὰ γερῆ σάν τὸ ἀπότιστο
τὸ κρῖνο.

Καί, ὡς ἀνοιξα τὰ μάτια μου στὸ θεῖο
πιὰ νὰ τὰ κλείσω [τὸ φῶς,
δὲν τὸ μπορῶ. Στὸ ἀμάρτημα
θὰ σβῆσω.

Τὸ πρῶτο βῆμα, πού στὸ δρόμο θ'
ἄς μὲ λυτρώσῃ... [ἀκουστῆ,
Μέσα μου ἡ ἐγκατάλειψη
εἶναι τόση!

Ἀπὸ τὰ «Ἐνδόμυχα»

42. Εἴμαστε τὰ προχωρημένα φυλάκια. | Πιὸ πέρ' ἀπὸ μᾶς δὲν ὑπάρχει κανείς. | Πιὸ κάτω ἀπὸ μᾶς, κανείς γιὰ μᾶς δὲ μιλεῖ. | Ποτὲ δὲ μίλησαν γιὰ μᾶς.

24. Οἱ μέρες περνοῦν κι ἄλλες ἔρχονται | καὶ μὲς ἀπ' τὸ διάφανο κορμί μου | περνοῦν οἱ ἀνέμοι καὶ τραγουδοῦν. | Γέρνω καὶ κλαίω τὰ τραγούδια πού δὲν εἶπα, | τὰ τραγούδια πού δὲ θὰ πῶ.

36. Σ' ἀγαπῶ.

Εἶσαι τόσο γλυκὸς ὅταν ἔρχεσαι | μ' ὄλα τὰ σκοτάδια καὶ μὲ κυκλώνεις. | Κ' ἐγὼ σηκώνω τὰ χέρια μου | κι ἀγγίζω τὸν ἀγέρα, πού σὲ φέρνει, τρυφερά. | Ἔγινε ἓνα μ' ὄλα τὰ πλάσματα, | μ' ὄλο τὸ χῶμα πού πατάς.

37. Εἶμαι ὁ ἀγέρας πού ἀνασαίνεις. | Σὲ τριγυρῶ ὄλο τὸ σούρουπο διακριτικά, | σκιρτῶ πάνω στὰ ροῦχα σου καὶ σὺ μ' ἀνασαίνεις. | Γεμίζεις ὄλο τὸ διάστημα. | Κ' ἐγὼ βρίσκω καταφύγιο κοντά σου, | χτυπῶ τὴν καρδιά σου, πού εἶναι σὰ βράχος δυνατὴ, | γίνομαι ἀνδερὴ κι ἀπαλή.

43. ...Γεμίζει ἡ ψυχὴ μου γκρεμὸ | ὅλη τὴ νύχτα πού σ' ἀνασαίνω.

50. Δὲ σὲ φέρνω στὸ στόμα μου, | γιὰ νὰ μὴ σὲ μολύνω στὴ σκόνῃ πού ζῶ. Ἄν προφέρω τ' ὄνομά σου, θὰ σὲ χάσω.

46. Σκύβω τὸ κεφάλι μου μπροστά σου· | τ' ἄλλα εἶναι στὸ χέρι σου. | Σ' ὅσους θέλεις σὺ χαμογελάς. [] Σὺ εἶσαι τὸ πνέμα πού σπιθίζει τὴ νύχτα. | Κανείς δὲν μπορεῖ νὰ σὲ βιάσῃ.

17. Εἶμαι σὰν τὸ βουβαμένο χῶμα καὶ σὲ θωρῶ. [] Σκιρτοῦν ἀπὸ πάνω μου τὰ δέντρα, | θροοῦν τὰ φύλλα τὸ τραγούδι σου, | κ' ἐγὼ στὸ χῶμα καρφωμένη σὲ θωρῶ. | Γέλασέ μου καὶ μέ, μιὰ φορὰ, | ν' ἀνακατωθοῦν τ' ἀστέρια σου μὲ τὰ χῶματά μου, | νὰ γελάσω κ' ἐγὼ, | ν' ἀστράψῃ τὸ γέλιο μου στὴν οἰκουμένη.

16. Τὸ τραγούδι μου δὲν ὑψώνεται σὰν πήδακας σὲ σένα. | Σοῦ ἔταξα ὅλη μου τὴν ψυχὴ | καὶ δὲν ἔχω τίποτα νὰ σοῦ προσφέρω. | Εἶμαι μιὰ στέρφα γῆ.

25. Θεέ μου, στείλε μιὰ σκιά ἀπὸ πέρα, | στείλε τὸν ἀχὸ τῆς ζωῆς, πού τόσο περιφρόνησα γιὰ σένα. | Πῶς θὰ ζήσω ὡς νὰ πεθάνω ;

21. Μὴ μὲ κρατᾶς ἄλλο κοντά σου. | Ἄφησέ με νὰ φύγω, κεῖ πού φυσομανᾶ ὁ ἀνεμὸς καὶ θρηγεῖ ἡ καταγιδα. | Μὴ μοῦ βαστάς τὰ πέπλα, [] μὴ μοῦ τραβᾶς τὰ μαλλιά, μὴ μὲ καρφώνῃς στὴ γῆ. | Θέλω νὰ φύγω. | Κουράστηκα κοντά σου. | Χλώμιανα κι ἀδυνάτισα, ἔγινε ἀχνὸς ἡ ψυχὴ μου. | Ἄφησέ μου νὰ περπατήσω μὴνάχῃ σ' ἄλλους τόπους, | ἄλλο θεὸ νὰ βρῶ.

31. Σ' ἔκραξα σ' ὄλους τοὺς ἀνέμους καὶ δὲ μοῦ μίλησες. | Κουβαριάστηκα γιὰ σένα, σὰ σβῶλος σκοτεινὸς σὲ μιὰν ἄκρη τῆς γῆς. | Εἶσαι καὶ σὺ σὰν τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲ μ' ἀκοῦς. | Ὅπου εἶναι ἡ δύναμη μεθᾶς.

12. Σ' ἀφήνω καὶ φεύγεις.

Ὅσο κι ἂν θέλω νὰ σὲ κρατήσω, σὺ θὰ φύγῃς. Τὸ νιώθω, | δὲ στέκεις γαληνεμένος, ὅπως πρῶτα, κοντά μου. | Θὰ γλυστηρήσῃς ἀόρατος μὲς ἀπ' τὰ δάχτυλά μου. | Θὰ φύγῃς σὰν ἀνάσαση ἀλαφριά μὲς ἀπ' τίς χαραμάδες τοῦ σπιτιοῦ μου.

Σ' ἀφήνω καὶ φεύγεις. →

Και μένω μόνη, έρημωμένη, χωρίς γέλιο, χωρίς δάκρι. | Σάν άπολιθωμένη.
Μή με ξεχάσης, θεέ μου. | Σου ήτανε τόσο κρύα ή καρδιά μου. | Άλλοτε
την ήξερα τόσο ζεστή!
Μή με ξεχάσης, εκεί πού θα πās | Άλλους νά ζεστάνης.

23. Μή μου σαλεύης τη μοναξιά μου. | Με τόσο κόπο απόχτησα τούτη την εύ-
τυχία. [] Μή μου την παίρνης κι αυτή.

48. Δεν υπάρχει άλλος δρόμος για μέ, | παρὰ νά κάθωμαι στο καλύβι μου νά
σέ ζεσταίνω. | Κουκουλωμένη στα φτωχά μου ρούχα | πάνω από σέ [] όλη μου τη
ζωή - νά σέ ζεσταίνω.

Βρεττάκος, Νικηφόρος *

Μια μυδαλιά

Μια μυδαλιά - και δίπλα της
έσύ. Μά πότε άνθίσατε ;
Στέκομαι στο παράθυρο
και σās κοιτώ και κλαίω.

Τόση χαρά δεν την μπορουν
τά μάτια. Δός μου, θεέ μου,
όλες τις στέρνες τ' ουρανού
νά στίς γιομίσω.

Της Σπάρτης οι πορτοκαλιές

Της Σπάρτης οι πορτοκαλιές, χιόνι, λουλούδια του έρωτα,
άσπρισαν άπ' τά λόγια σου, γύρανε τά κλαδιά τους,
γιόμισα τó μικρό μου κόρφο, πήγα και στη μάνα μου.

Κάθονταν κάτω άπ' τó φεγγάρι και με νοιάζονταν,
κάθονταν κάτω άπ' τó φεγγάρι και με μάλλανε :

Χτές σ' έλουσα, χτές σ' άλλαξα - πού γύριζες,
ποιός γιόμισε τά ρούχα σου δάκρυα
και νερατζάνθια ;

Συνόδεψα νεκρούς

Συνόδεψα νεκρούς,
τραγούδησα ήρωες
για την αγάπη σου.

Είδα σπαθιά, τουφέκια
και δημιους χωρίς μίσος
για την αγάπη σου.

Σημαίες στον ήλιο σήκωσαν
τά χέρια μου, άπηγορευμένες,
για την αγάπη σου.

Και μ' όλο πού συγγνώμη
ποτέ δε θα ζητήσω
για την αγάπη σου,

Μπόρεσα κ' είδα τó αίμα
στο λερωμένο χιόνι
για την αγάπη σου.

σέ μάρμαρο τó γράφω :
Εέχασα την αγάπη
για την αγάπη σου.

Ὁ χορὸς τοῦ κορυδαλλοῦ

Μοῦ βάσταξες τὶς σκαλωσιές τοῦ ἥλιου - ὥσπου ἀναλήφθηκα.
 Εἶδα τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ τελευταίου φωτός.
 Εἶσαι σὺ ποῦ μὲ βόηθησες ν' ἀνακαλύψω λοιπὸν
 πῶς ὁ κόσμος γυρίζει ἔξω ἀπ' τὴ νύχτα.
 Πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα σύστημα ἥλιου. Πῶς ὅλα
 τὰ κύτταρά μου εἶναι λίμνες ποῦ ἀναδίνουσε φῶς.
 Κ' εἶσαι σὺ ποῦ μὲ βόηθησες ν' ἀποκαλύψω πῶς τ' ἀστερία εἶναι πεντάγραμμα,
 πῶς τ' ἀφτιά δὲν ἀκούν, πῶς δὲ νιώθουν τὰ δάχτυλα
 τῆ μῶβ ἀπόχρωση τῆς πέτρας ὅταν δῦν ὁ ἥλιος.
 Καὶ πῶς ὁ ἥλιος αὐτὸς εἶναι ὁ μέγας ἐξουσιοδοτημένος τοῦ στερεώματος,
 νάναι ὁ πανταχῶν παρῶν - σ' ὅλα τὰ βάθη του.
 Νὰ βρῖσκη χιλιάδες φλεβίτσες καὶ νὰ διακλαδίζεται μὲς στὸ γρανίτη,
 νὰ φορῆ στέφανο χρυσοῦ στὸ κεφαλάκι τοῦ βρέφους
 ποῦ περιμένει τὸ πλήρωμά του στὸ σκοτάδι τῆς μήτρας,
 ν' ἀναβλύζη ἀπ' τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν,
 νὰ κυκλοφορῆ μὲς στὰ χρώματα τῶν ζωγράφων
 καὶ μὲς στοὺς στίχους τῶν ποιητῶν
 καὶ μὲς στὰ πόδια ποῦ χορεύουν
 καὶ μὲς στοὺς ἤχους τοῦ «ἀλληλούια».

Κ' ἡ σιωπηλὴ παρουσία σου μ' ἔμαθε πῶς σιωπῆ δὲν ὑπάρχει.
 Ἄκουσα νὰ θροῖζῃ ἡ ψυχὴ σου ὅπως ἓνας πευκῶνας τὸ καλοκαίρι.
 Τὰ δάχτυλά σου μ' ἀγγίξαν σὰν ἓνα σμήνος πουλιῶν.
 Κι ὅταν χαμογελαῶς ἀκούω μιὰν ἄρπα.
 Κι ὅταν σκέφτεσαι ἀκούω ποῦ σκέφτεσαι.
 Κι ὅταν ἀγαπᾶς τὰ παιδιὰ ποῦ εὐλόγησεν ὁ Ἰησοῦς, πάλι ἀκούω.
 Κι ἀκούω τὸ ρόδινο σύννεφο ὅταν ἀκουμπᾶν στὸ βουνό.
 Κι ἀκούω τὸ στάχι ὅταν πίνῃ μιὰ σταγόνα νεροῦ.
 Κι ὅταν τὴ νύχτα κοιτάζης τὸν οὐρανὸ
 ἀκούω τ' ἀστέρι ποῦ πλέει μὲς στὸ βλέμμα σου.

Κ' εἶναι αὐτὸ ποῦ ἀκούω πολὺ δυνατώτερο
 ἀπ' αὐτὸ ποῦ σοῦ γράφω κι ἀπ' αὐτὸ ποῦ μπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ.
 Ὅλα εἶναι γραμμένα. Ἄρκεϊ νὰ μπορῆ νὰ διαβάξῃ ἡ καρδιά
 τὰ ψηφία τῆς κτίσεως. Οἱ στίχοι μου εἶναι ἀντίλαλοι.
 Ἄπόψε τελειώσανε ὅλες οἱ λέξεις μου.
 Ἄκουω τὸ ποτάμι, ζητώντας νὰ ξεκλέψω τὰ λόγια του.
 Ἄφουγκράζομαι στὸ ἄπειρο τὸ «χαῖρε» τῶν κόσμων
 ποῦ παραπέλουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο - χαιρετιῶνται κι ἀποχωρίζονται.
 Ἄλλὰ ἡ γλώσσα τοῦ σύμπαντος ἔχει μιὰ μόνο λέξη.
 Ὅλα λένε : «Ἀγάπη». Κι ὅταν γράφω «ἀγάπη» δὲν ἔχω πιὰ ἄλλο.
 Ἄλλὰ ἐγὼ σ' ἀγαπῶ. Καὶ γι' αὐτὸ κομματιαζῶ
 τὴ λέξη «ἀγάπη» σὲ χιλιάδες ρινίσματα,
 καὶ ζυμώνω τὰ χρώματα, ὄχι σὰ νάναι νὰ εἰπῶ ἢ νὰ γράψω, ἀλλὰ
 σὰ νάμαι ὁ παντοκράτορας ἐνὸς μεγάλου περβολιοῦ
 καὶ νὰ θέλουν τὰ χέρια μου νὰ ὑφάνουνε κρῖνα.

Εἶσαι σὺ ποῦ μὲ φύσηξες σὰν ἓνας ἀγέρας ἀπ' τ' ἀνοιχτὰ τοῦ θεοῦ.
 Τὸ νερό σου περίσσεψε κάτω στὶς ρίζες μου κ' ἔκαμε
 ν' ἀνοίξῃ ἡ ψυχὴ μου σὰ μιὰ φωτεινὴ φυλλωσιά.
 Κ' εἶμ' ἐγὼ ποῦ σοῦ ετοίμασα στέγη.
 Τὸ Μάρτη σὲ στεφάνωσα μὲ χελιδόνια.
 Κ' ἔκαμα νὰ φυτρῶσουνε κάτω στὸ γύρο τοῦ φουστάνιού σου ἀγριολούλουδα,
 ποῦ κυνηγιοῦνται σὰ φῶτα πολυχρῶμα ὅταν χορεύεις, →

ἦ ὅταν ὄνειρεύεσαι πῶς χορεύεις καὶ τινάζεσαι ἀνάλαφρα
σὰ νὰ ζητᾶς νὰ πιαστῆς ἀπ' τὸ ὑπέρτατο φῶς.

Δὲν ξέρω τί θάπρεπε νὰ σοῦ γράψω, τί νὰ σοῦ εἰπῶ.

Πρέπει νάσαι μεγάλος ὁ κῆπος ποῦ θὰ σὲ περπατήσω.

Κ' εὐτυχῶς ποῦ εἶναι ὁ κόσμος ἀπέραντος καὶ τὸν ἔχουμε ὄλοι μαζί
καὶ μπορεῖ νὰ διαλέξῃ κανεὶς ὅ,τι θέλει.

Θὰ τυλιξῶ στὰ δάχτυλά μου τὰ νήματα τοῦ νεροῦ,

θὰ ξεδιαλέξω τὸ μετᾶξι τοῦ ἡλίου, ἀπλώνοντάς τον πάνω σὲ ἄνθη ἀχλαδιάς,

θὰ βγάλω τὸ μπρισίμι ἀπ' τὸ ζέφυρο,

νὰ σοῦ φτιάξω ἓνα ἔνδυμα γάμου.

Ἀπόψε σὲ παντρεύω μὲ τὴν αἰωνιότητα.

Περῶ τὸ χρυσὸ δαχτυλίδι τῆς ποιήσῆς μου στὸ δάχτυλό σου.

Περῶ στὰ μαλλιά σου ἓνα στέφανο λεμονιάς,

ποῦ στάζει χαραυγὴ καὶ δροσιά, ποῦ στάζει ἀγάπη.

Τόχω κομμένο ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἀστροφεγγιὰ τῆς καρδιάς μου.

Ὁ οὐρανὸς μοναχὰ τόχει ἀγγίξει. Στὸ πρόσφερα σήμερα.

Περπάτησα ὄλον τὸ Μάη μ' ἀνοιγμένα τὰ χέρια μου.

Ἡ ψυχὴ μου ξεχειλίει καὶ τὴ μάζεμα

ὅπως ξεχειλίει μιὰ κούπα νερό,

ὅπως ξεχειλίει ὁ ἥλιος σ' ἓναν κόρφο ξεκούμπωτο.

Δίλωσα στὴν παλέττα μου τὸ οὐράνιο τόξο,

ἀνάλυσα τῆς δύσης τὸ βυσσινὸ μέσα στὴ φοῦχτα μου,

νὰ σὲ φτιάξω γιὰ νὰ ταιριάξῃς μὲ τὴ δημιουργία τοῦ θεοῦ.

Κι ὄχι ὅπως μοιάζει τὸ ἓνα ἀστέρι μὲ τ' ἄλλο.

Νὰ ξεχωρίζῃς στὴν παγκόσμια τάξη!

Καὶ πάντοτε νὰ χορεύῃς μ' ἓνα φουστάνι οὐρανὸ,

μ' ἓναν θύσανο ἡλίου ὀλόγυρα στὰ μαλλιά σου,

μὲ τὰ χέρια σου ν' ἀνεβαίνουν ἀνάλαφρα, ὅμοια

μὲ δυὸ κρίνους ποῦ προσφέρονται στὴν Παναγία τὴν Ἄνοιξη.

Στὴ γυναῖκα μὲ τὸ τσακισμένο χέρι

I

Ἔφυγες μὲ μισὸ χέρι γιὰ τὸν ἀγρὸ τοῦ Βοδῆ

νὰ μᾶς στείλῃς ἓνα ψωμί καλοζυμωμένο,

ζεστό, σὰν τὴν ἀγάπη τῆς μάνας

ποῦ προσπαθεῖ νὰ ζεστάνῃ τοῦ βρέφους τῆς

τὰ χεράκια μὲ τὴν ἀνάσα τῆς,

μὲ πολλὸν ἥλιο πάνω στὴ φλούδα,

μὲ πολλὰ δάκρυα μέσα στὴν ψύχα του.

Μὲς στὸ καράβι ποῦ ἄρχισε νὰ βουλιάξῃ

σὲ περιμένουμε καὶ οἱ τρεῖς.

Νὰ μᾶς φέρῃς πίσω τὸ χέρι σου.

Τὸ χέρι ποῦ σφύριζε σὰ μαστίγιο στὸν ἄνεμο,

ἀπειλώντας τὴ μοῖρα, πλένοντας τὶς αὐλές,

ἀθροίζοντας σὲ ἀριθμοὺς τὰ δέματα καὶ τοὺς τόνους

ποῦ φέρνανε τὰ καράβια.

Τὸ χέρι σου, ποῦ ἔπιανε τὸ μαστό σου ὅταν θήλαζες

πλαγιασμένο στὸ στήθος σου ἓνα τριαντάφυλλο.

Τὸ χέρι σου, ποῦ ἔκοβε ὑφάσματα λύπης

καί μπάλωνε μέ κλωστής ἀπὸ φῶς
τῶν παιδιῶν μας τὰ ρούχα.

Τὸ χέρι σου
ποῦ ἀγρύπναγε στὶς προφυλακὲς κι ἀντιστέκονταν
σὰν ἕνας ὀλόκληρος ἱερὸς λόχος.
Τόσο ἀμίαντο κ' ἱερὸ δὲν ξέρω ποῦ νὰ τὸ βάλω,
ποῦ νάβρω μέρος καθαρὸ - μιὰ θήκη θαλασσιά,
κοιμμένη ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἢ ἀπ' τῆς Παναγίας
τὸ ἱμάτιο.

Στεφανωμένο μέ πορτοκαλάνθια,
τὸ νιώθω κρεμασμένο μέσα μου
σὰν τὸν Ἰησοῦ στὸ σταυρὸ
πάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα
στὸ ἐξωκκλήσι τοῦ Ἀη-Γιώργη μας.

II

Ἐπάρχουνε σπίτια στὸν κόσμο
ποῦ δὲν ἔχουν κανένα παράθυρο.
Οὔτε καν γιὰ ἓνα ἄστρο,
οὔτε γιὰ ἓνα κλωνάρι μυγδαλιάς, γιὰ ἓνα στάχι,
ἢ γιὰ μιὰν ἠλιαχτίδα διπλωμένη στὰ τέσσερα,
σὰν ἓνα γράμμα ποῦ τὸ στέλνει ὁ θεός.
(Τέτιο γράμμα δὲν ἔλαβες.)

Δίχως θεὰ στὸ μέλλον,
περπατοῦσες στὰ νύχια, γονάτιζες,
ἀφουγκραζόσουν τὸν ὕπνο μας τὰ μεσάνυχτα,
μᾶς ἔλουζες καὶ μᾶς χτένιζες,
μᾶς φοροῦσες καθαρὰ ρούχα τὴν Κυριακή,
μᾶς συνόδευες κάτου στὴν πόρτα
καὶ μᾶς κοίταζες ἀφωγῆ, ὥσπου
μᾶς ἔπαιρνε ὁ ἥλιος.

Ἄλλα ἦταν γιὰ μᾶς.
Γιὰ σένα δὲν εἶχε τίποτα ὁ κόσμος.
Γιὰ μᾶς τὰ λουλούδια κ' ἡ θάλασσα,
τὰ τραγούδια καὶ ἡ Λαμπρή.

Χωρὶς δαχτυλίδι στὸ χέρι,
περιχαρακωμένη στὴ μοῖρα σου,
ψήλωνες μέσα στὴ μοναξιά σου,
μᾶς μάλωνες μέ τὴν πίκρα σου.

Κ' ἐνῶ τρέχαμε μεῖς,
πιασμένοι ἀπ' τὰ χέρια,
ν' ἀγκαλιάσουμε τὸν ὀρίζοντα, ἐσὺ
ἔφαχνες γιὰ παράθυρα,
σ' ἓνα σπίτι παράξενο καὶ πικρὸ,
ποῦ δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο ἐκτὸς
ἀπὸ μιὰ πόρτα νὰ φύγῃς.

Μὰ τὰ πλοῖα δὲ σὲ παίρνανε
γιατ' εἶχες τὸν ἄνεμο καὶ τὴ θάλασσα μέσα σου,
γιατ' εἶχες μιὰν ἔρημο μέσα σου, δίχως
πουλὶ καὶ τραγούδι.

Τὰ παιδιά μας διαβάζουν γύρω ἀπ' τὴ σόμπα.
Γελοῦν τὰ τετράδιά τους ἀνοιγμένα στὸ φῶς.
Τὸ τραπέζι εἶν' ἔτοιμο. Κανέννας δὲ λείπει.
(Ἐσὺ πάντα ἔλειπες.)

Τώρα θὰ βρέχῃ ἐκεῖ πάνω ποὺ βρίσκεσαι·
ἔτσι δὲν εἶναι ;.. Μπορεῖ νὰ χιονίξῃ...
Τί λέω ; Ἄν χιονίξῃ ;.. Χιονίζει
μέσα σ' ὅλη τὴν ἔκταση
τῆς μοναξιᾶς καὶ τῆς λύπης σου,
μέσα σ' ὅλη τὴν ἔκταση
τῆς συλλογῆς σου.

Τὸ ξέρουμε,

κι ὅταν βγαίνῃ ὁ ἥλιος
παρακαλοῦμε κ' οἱ τρεῖς :
«Ἦλιε μας, κόψε μιὰ πῆχῃ ἀπ' τὴ λάμψη σου,
ν' ἀναπάψῃ τὸ χέρι
σταυρωμένο στὸ στήθος τῆς.
Τὸ σπῖτι τῆς εἶναι
κάτω ἀπ' τὸ σύννεφο.»

Δὲν ἔχουμε ἄλλο.

Οἱ δρόμοι εἶναι ἀνάστατοι.
Τὰ ποτάμια θολά.

Καληνύχτα σου.

III

«...Ἐν ἀρχῇ ἦν ἡ ἀγάπη...» μελωδοῦσε γιομίζοντας
τὸ γυμνὸ σου δωμάτιο μιὰ παράξενη ἄρπα,
καθὼς σ' ἔπαιρνε ὁ ὕπνος καὶ τὸ χέρι σου, κρῦο,
σὰν κλωνι λεμονιάς σὲ νεκρὸ, ἀναπαύονταν
πάνω στὸ στήθος σου. Κ' ἔβλεπες
πὼς ἀνοίγε τάχα μιὰ πόρτα στὸν ὕπνο σου.
Πὼς μπαῖναν τὰ 14 παιδιά λυπημένα
καὶ στεκόντουσαν γύρω σου. Τὰ μάτια τους θύμιζαν
σταγόνες σὲ τζάμια : «Ἐλεος! Ἐλεος! Ἐλεος!..»
Τινάζοντας τὴ βροχὴ καὶ τὸ χιόνι ἀπὸ πάνω τους,
τὰ ζύγιαζες μὲ τὸ βλέμμα σου, σὰ νάθελες νὰ τοὺς κόψῃς
τὴν εὐτυχία στὰ μέτρα τους, ἐνῶ ἡ ἄρπα συνέχιζεν
ἀπολά μὲς στὸν ὕπνο σου : «...Ὁ,τι θέλει κανεῖς
μπορεῖ νὰ φτιάξῃ μὲ τὴν ἀγάπη. Ἦλιους καὶ ἀστέρια,
ροδῶνες καὶ κλημάτα. » Ἄλλὰ, ἐσὺ, προτιμοῦσες
μποτιτίσες φοδραρισμένες μὲ μάλλινο,
πουκάμισα κλειστά στὸ λαιμὸ -
γιατὶ φυσάει πολὺ στὸ Καλέντζι!
Ἐβλεπες πὼς ράβεις μὲ τὰ δύο σου χέρια,
ἔβλεπες πὼς ζυμώνεις μὲ τὰ δύο σου χέρια,
κι ὄνειρευόσουν πὼς μπαίνεις στὴν τάξη μὲ 14 φορεσιές,
μὲ 14 χριστόψωμα στὴν ἀγκαλιά σου.

Ἄλλὰ ξύπναγες τὸ πρωὶ κι ἀκουγες ποὺ ἔβρεχε.
Σὲ δίπλωνε σὰ μιὰ λύπη τ' ἀδιάβροχό σου
κι ὁ δρόμος γιὰ τὸ σχολεῖο γινόταν πῦρ δύσκολος.
Βαδίζεις κ' εἶχες σκυμένο τὸ πρόσωπο
σὰ νάταν κάποιος ἀπάνω σου καὶ νὰ σ' ἔκρινε

για τ' ἄδεια σου χέρια. Σὰ νάφταιγες μάλιστα,
σ' ὄλη τὴ διαδρομὴ σὲ μπάτσιζε τὸ χιονόνερο.

Ἐμπαινες στὸ σχολειό, κι ὅπως τ' ἀντίκρυζες
μοιραζόταν σὲ 14 χαμόγελα τὸ πρόσωπό σου
Θυμόσουν πῶς ἡ ἀγάπη σου εἶναι μισή
κι ἀνεβαίνουντας πάνω στὴν ἔδρα σου,
ἀνοιγες τὴ λύπη σου καὶ τὰ σκέπαζες
ὅπως ὁ οὐρανὸς σκεπάζει τὴ γῆ.

Ἦρα 8 καὶ 20' ἀκριβῶς.

Τὸ μάθημα ἀρχίζει κανονικά.

Ἐσὺ πάνω ἀπ' τὴν ἔδρα κι ἀπ' ἀντίκρου σου ὁ Χριστός,
ἀπαλὸς καὶ γλυκὺς μὲς στὸ κάδρο του.

Δίνετε τὰ χέρια πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους
νὰ τοὺς κάμετε μιὰ σκέπη ἀπὸ ζεστασιά,
γιατὶ σᾶς ἤρθανε καὶ σήμερα μουσκεμένα
κ' ἡ λύπη περπατάει μὲς στὰ μάτια τους
ὅπως ὁ σπουργίτης πάνω στὸ φράχτη.

Τὸ καλαμπόκι δὲν ψώμωσε τὸ περσινὸ καλοκαίρι
κι ἀκοῦς τὸ ψωμάκι πού κλαίει μὲς στὶς μπόλιες τους.

Ἦρα 10 καὶ 20'. Τὸ μάθημα συνεχίζεται.

Οἱ σπουργίτες σου χτυποῦν τὰ φτερά τους.

Τὸ μολύβι πεθαίνει ἀνάμεσα στὰ κοκκαλιασμένα τους δάχτυλα.

Ἡ καρδιά σου εἶναι τώρα μιὰ στάμνα σπασμένη.

Τὰ λόγια σου βγαίνουν ἀργά, σὰ βρῦση πού στέρεψε :

«Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος... Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος... Ὁ μέγας Ἀλέ-
Τὰ δάχτυλά σου εἶναι πέντε. Τὰ μέτρησες δέκα φορές. [Ξανδρος...»

Τὰ δάχτυλά σου εἶναι πέντε. Μετράς τὸ ἓνα χέρι σου

— τ' ἄλλο σου βρίσκεται τυλιγμένο σὲ συννεφιά —,
τὰ δάχτυλά σου εἶναι πέντε. Σηκώνεις τὸ πρόσωπο,

κοιτάξεις τὴ στέγη, κάνεις πῶς σκέφτεσαι,

σκύβεις πάλι στὴν ἔδρα, ξεφυλλίζεις τὸν Αἴσωπο,

κατεβαίνεις καὶ γράφεις στὸ μαυροπίνακα,

κοιτάξεις τὸν οὐρανὸ ἀπ' τὸ παράθυρο,

γυρίζεις τὸ κεφάλι σου ἀλλοῦ,

δὲ μπορεῖς ἄλλο παρὰ νὰ κλάψης...

Παίρνεις τὸ μαθητολόγιο στὰ χέρια σου,

κάτι ψάχνεις νὰ βρῆς, τὸ σηκώνεις διαβάζοντας

καὶ σκεπάζεις τὸ πρόσωπό σου.

Τὰ σύννεφα ἔχουν μπῆ μὲς στὴν τάξη.

Ἀντίκρου σου κι ὁ Χριστὸς παραδέρνει σ' ἀμηχανία.

Θαρρεῖς καὶ σηκώνει στ' ἀλήθεια τὰ χέρια του.

Νιώθει στενόχωρα, ὅπως τὰ μεσάνυχτα στὴ Γεθσημανῆ.

Καὶ δὲν εἶμαι ἐκεῖ νὰ σοῦ χτυπήσω τὸν ὦμο.

Καὶ δὲν εἶμαι ἐκεῖ νὰ σοῦ εἰπῶ : Δὸς του θάρρος,

βόθησέ τον νὰ βγῆ ἀπ' τὴ δύσκολη θέση!

Κατέβαινε, διάσχισε τὴν αἴθουσα γρήγορα,

μὴν τὸν ἀφήνης ἐκτεθειμένο στὰ βλέμματα τῶν παιδιῶν

- δὸς του ἓνα βιβλίο νὰ κἀνη πῶς συλλαβίζει,

δὸς του ἓνα βιβλίο νὰ κρύψῃ τὰ μάτια του.

Παράκληση για συγγνώμη

Κύριε!
Γείτονα!
"Ανοιξε γείτονα!

"Αν τυχόν και παραπονέθηκα,
σε παρακαλώ να με συγχωρήσης.
"Αν είπα, αν έβλαψα, αν ζήτησα αγάπη,
αν χείδεψα τών παιδιών μου τὰ χέρια
σαν κάτι δικό μου,
αν δεν στάθηκα όσο
περήφανος θάπρεπε μέσα στη γύμνια μου,
αν είπα στον ήλιο πώς τίποτα
δεν του χρωστάω,
σε παρακαλώ να με συγχωρήσης.
"Αν θαρρής πώς δεν τ' άξιζα,
ξέχασέ με ως τ' απόβραδο, σαν
τά πουλιά που περνάνε,
σαν τὰ σύννεφα τ' ούρανοῦ
που δεν τὰ βρίσκει τ' απόγευμα,
σαν τή χλόη που μαραίνεται
και δεν τή θυμάται
κανείς πιά τήν ίδια.
Σβήσε τὰ ίχνη μου. Σβήσε τους στίχους μου
που σημαδεύουν τὸ πέρασμά μου. Δεν τόθελαι.
"Η ψυχή μου φουρτούνιαζε και τότες δεν όριζα
τὸ χέρι μου, Κύριε! Κι αν
τυχόν και δεν κράτησα
τὸν πόνο σου ζυμορφα
πάνω στον ὄμο μου,
αν τρέκλισα κάτω απ' τὸ βάρος του,
αν λύγισα,
αν έφυγα, γείτονα,

σε παρακαλώ να με συγχωρήσης.

Σημ. «τ.Ν.Ε.»: Στις «'Ανθολογίες» τοῦ 'Ηρ. 'Αποστολίδη, ἀλλὰ και σ' ἄλλα «τ.Ν.Ε.», τηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τῆς «καθαμιλουμένης», ὅπως ἐφαρμόζεται σήμερα στα σχολεῖα ἀπὸ τὴν μεγάλη πλειοψηφία τῶν διδασκόντων - ἔτσι ὥστε νὰ μὴ συντηροῦμε κ' ἐμεῖς στὴν πλήρη ὀρθογραφικὴ σύγχυση ποὺ ἐπιμαρτεῖ. Μπορεῖ σιστά νὰ ἴσαν, ἐν πολλοῖς, τὰ τοῦ Μ. Τριανταφυλλίδη - μὰ δὲν ἐκράτησαν. Μπορεῖ σιστά και τὰ ἀτομικά ἢ μορφοτομικά, τοῦ Πάλλη και τοῦ Κακριδῆ - μὰ ἐπίσης δὲν ἐκράτησαν. Μπορεῖ σιστά, ἀπὸ ἄλλη ἀποψη, και τὸ τῆς ἀπολύτου τηρήσεως τῆς «ιστορικῆς ὀρθογραφίας» - μὰ κα αὐτὰ δὲν ἐκράτησαν. Τί ! κ ε α τ ε ῖ - αὐτὸ μόνο ἐνδιαφέρει, αὐτὰ θέματα ἐκ τὸς οὐ σί ας, τὰ ὅποια ὄχι «ἀγώνες» δὲν ἀξίζουν, ἀλλ' ὅποτε καν κουβέτα πιά.
Τραβῶμε γιὰ πολὺ παραπέρα - κα αὐτὰ εἶναι ἄλλως ἀσημαντα.

τὸ Διήγημα

ΑΘΛΟΛΟΓΙΑ ΠΕΖΟΥ ΛΟΓΟΥ ΗΡ. Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΣ ΜΕΡΟΣ Α' - ΤΟΜΟΣ Γ'*

Α'

Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Ο Σ Α Θ Α Ν Α Σ

Τὰ χριστουγεννιάτικα τσαρούχια

Ἀπὸ μικρὸς εἶχε μιὰ μανία : νὰ κοιτάξῃ στὸ χωριὸ του τὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων, κι ὅταν ἦταν ποδεμένοι — τις πιδὸ πολλές φορές μπορεῖ νὰ ἦταν ξυπόλητοι — νὰ περιεργάζεται τὰ τσαρούχια τους, ἢ τὰ παπούτσια τῶν γυναικῶν, μὲ κάποιον τρόπο ποὺ θάκανε τὸν ἄλλον νὰ πιστέψῃ πὼς ὁ μικρὸς τσοπανᾶκος ἤξερε νὰ κρίνῃ ἂν ἦταν τάχα καλὰ ἢ κακὰ φτιασμένα ἀπὸ τὸ μᾶστορά τους. Αὐτὸς φοροῦσε γουρνοτσάρουχα, πέδιλα καμωμένα ἀπὸ τὸ πεσί τοῦ χριστουγεννιάτικου γουρνούου. Στὰ μέρη μας σφάζουμε τὰ θρεφτὰ γουρῶνια τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων. Κ' εἶναι τὰ μόνια γουρῶνια ποὺ γίνονται γδαρτὰ κι ὄχι μαδητὰ. Γιατὶ εἶναι μεγάλα καὶ τετράπαχα. Δὲν ξένονται γιὰ νὰ ροδοκοκκινίσῃ ἢ πέσσα τους καὶ νὰ τρώγεται κριτσανιστὰ ποὺ νὰ εἶναι σὰ μύγδαλο καβουρδισμένο. Τώρα τὸ πεσί τους γδερνεται, ἀλατίζεται καὶ ἀπλώνεται στὸν ἥλιο. Ἀπ' αὐτὴν βγαίνουν τὰ γουρνοτσάρουχα τῆς φαμελιάς. Τὸ πάχος γίνεται γλῦνα, οἱ χοντράδες γίνονταιτσιγαρήθρες, κ' ἔπειτα μένουν τὰ κόκκαλα καὶ μαγειρευτὰ, τὰ ἐντόσθια γιὰ πηχτές καὶ γιὰ ματιές, τὸ κρέας γιὰ λουκάνικα καὶ γιὰ παστουρμά. Μ' ἓνα καλὸ γουρούνι περνάει τὸν ὑπόλοιπο χειμῶνα ἢ φτωχοφαμελιά.

Ὁ Θανάσης ἤθελε ἀπὸ ἐννιά χρονῶν νὰ φικιάνῃ μόνος του τὰ γουρνοτσάρουχά του. Καὶ τὰ κατάφερνε τόσο περίφημα ποὺ σὲ λίγα χρόνια αὐτὸς ἔφικιανε καὶ τοῦ πατέρα καὶ τῆς μάνας καὶ τῆς γειτονιάς ἀκόμα. Ὅμως τὴν πιδὸ μεγαλύτερη χαρὰ τῆς μικρῆς του ζωῆς εἶχε δοκιμάσει, ὅταν κάποια παραμονὴ Χρι-

στουγέννων ἦλθε ὁ πατέρας ἀπὸ τὴ Χώρα καὶ τοῦ ἔφερε ἓνα ζευγάρι τσαρούχια. Δικὰ του! Δὲν εἶχε ξαναφορέσει ποτὲ ὡς τότε. Τ' ἀνάρπαξε μὲ λαχτάρια, τοὺς χάιδεψε τίς φούντες, τοὺς ἀγγίξε τὸ λουστρίνι, καὶ τὰ ξεμάκρυνε λίγο νὰ καμαρώσῃ τὸ ζωερὸ κατακόκκινο χρῶμα. Μὰ σὰν πέρασε ἡ πρώτη χαρὰ τῆς ἀπόκτησης, εἶχε δοκιμάσει μεγάλη λύπη. Καλοκοίταξε τὰ τσαρούχια του καὶ τὰ βρῆκε ἄσχημα, κακοφτιασμένα. Τί ἄγαρμπο σουλοῦπι ἦταν ἐκεῖνο ποὺ εἶχαν! Καὶ τόσο κακοδουλευμένα! Μὲ κάτι ἄτσαλες φούντες! Μὲ κάτι ἄνοστα κεντίδια! Ὡ, ἂν τὰ εἶχε φικιάσει ὁ ἴδιος, πόσο θὰ ἦταν καλύτερα καὶ γερότερα! Τὸ εἶπε τοῦ πατέρα του αὐτό. Κ' ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε:

— Τότε νὰ σὲ στείλωμε κάτου νὰ γίνῃς τσαρουχάς.

— Μακάρι!

— Ὁέλεις;

— Ἄν θέλω;..

Τὸ μέλλον του εἶχε κριθῆ. Ὁ μικρὸς τσοπανᾶκος μὲ τὰ γουρνοτσάρουχα θὰ γινόταν ὁ μεγαλύτερος τσαρουχάς τοῦ τόπου. Θὰ πόδενε τοὺς πιδὸ ντεριλιῆδες λεβέντες καὶ τίς πιδὸ ἀσίχησες κοπέλες. Στους γάμους καὶ στὰ πανηγύρια, ἀπάνω στὴν ἀνάψῃ τοῦ χοροῦ, τὰ δικὰ του τὰ τσαρούχια καὶ τὰ δικὰ του τὰ παπούτσια θὰ κάνανε τὴ μεγαλύτερη φοῦβα! Ἦταν γεννημένος γιὰ τσαρουχάς. Πὼς ἄλλοιῶς θὰ κοιτοῦσε μὲ τόσην περιέργεια τὰ ποδήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ θάφικιανε μὲ τόσην τέχνη τὰ γουρνοτσάρουχα ὄλης τῆς γειτονιάς; Κανεὶς δὲν ξεφεύγει τὸ γραφτὸ του!

Μὲ τί περηφάνεια φόρεσε τὴν ἄλλη

* Σημ. «τ.Ν.Ε.» : Ὁ πρῶτος καὶ δεῦτερος τόμος τῆς «Ἀθλολογίας Πέσοῦ Λόγου» Ἡρ. Ἀποστολίας ἔχουν ἐκδοθῆ ἀπὸ τὸ 1954 καὶ βρισκονται στὰ βιβλιοπωλεῖα.

μέρα τὰ καινούργια τσαρούχια! Ήταν σὰ νὰ πρωτόβγαινε στὸν κόσμο. Τὰ γουρνοτσάρουχα τὸν κρατοῦσαν στὴν ἀφάνεια καὶ στὴν ἀσημότητα. Τώρα ἔκανε καὶ αὐτὸς τὴν ἐπίσημη ἐμφάνισή του. Καθὼς περπατοῦσε κ' ἔτριζαν, τὸ τριζοβόλημά τους ἔμοιαζε σὰ γαμπριάτικο τραγοῦδι. "Ἐνα ζευγάρι τσαρούχια δίνει πολλές φορές στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων τὴ σημασία της!

— Μὲ γειά, Θανάση!

— Τοῦ χρόνου ποῦ θὰ τὰ φιάσω μοναχός μου, νὰ ἰδῆτε τί λογιὰ τσαρούχια θάχω!

Περωνώντας τὰ Χριστόγεμα τὸν κατέβασε ὁ πατέρας του στὴ Χώρα. Εἶχε κάποιον σταυραδερφὸ τσαρουχά, μαγαζάτορα, καὶ σ' αὐτὸν πέτονταν. Τοῦ πῆγε δυὸ λουκάνικα κ' ἕνα τσουκάλι πηχτή. Αὐτὰ ἦταν τὰ διδασχτρα, νὰ πούμε, τοῦ Θανάση.

— Κουμπάρε (ἦταν ψευτοκουμπάροι) σοῦ παραδίνω τὸ παιδί. 'Απ' τὸ θεὸ καὶ σὰ χέρια σου! "Ἐχει μεγάλο ζῆλο γιὰ τὴν τέχνη σου. Θὰ ἰδῆς.

Ὁ κουμπάρος τὸν κράτησε. Καὶ εἶδε. "Ὅχι ἄλλο! Τεχνίτης γεννητῆτος. Πρῶωρη μεγαλοφυία τῆς τέχνης τῶν τσαρουχιῶν. Τὸν εἶχε δὲ ὁ κουμπάρος μὴ στάξῃ καὶ μὴ βρέξῃ. Ὁ Θανάσης κι ὁ κόσμος ὅλος! Καμάρωνε ὁ Θανάσης ὅταν κατέβαιναν οἱ χωριανοὶ νὰ ψωνίσουν καὶ τὸν παίνευε ὁ κουμπάρος, καὶ ἀγόραζαν ἐκεῖνοι τὰ τσαρούχια ποῦ εἶχε βάλει καὶ αὐτὸς τὸν κόπο του καὶ τὴν τέχνη του. Τοῦ φαινότου πὼς τάστελνε πεσκέσι στὸ χωριό του. Θὰ τριζοβολοῦσε καὶ θὰ κατακοκκίνιζε τὸ χοροστάσι ἀπ' τὰ δικά του τὰ ἔργα.

Πέρασ' ἕνας χρόνος. Ζηλευτικιὰ τέχνη. "Ὅλο καὶ τὸν τραβοῦσε πιὸ πολύ. Δούλευε ὅλη μέρα. "Ἐκανε καὶ νυχτέρι, ἀν ἦταν βολετὸ νὰ ποδέσῃ αὐτὸς ὅλα τὰ χωριά τῆς Ρούμελης καὶ ὅλα τὰ εὐζωνικά συντάγματα τῆς Ἑλλάδας! "Ὅμως, ἀπ' τὴν πολλὴ δουλειὰ εἶχε κόψει, εἶχε ἀχαμνῆνει λίγο. Κάποτε πούρθε ὁ πατέρας του, τὸ πρόσεξε. Μὴν ἦταν τίποτα ζαμπούνης; Μὴν τὸν πείραξε κανένα κρυφομάζωμα; Νὰ κράξῃ τὸ γιατρό;

Ὁ Θανάσης γελοῦσε κι ὁ κουμπάρος ἔηγῆθηκε:

— Εἶναι στὴ δουλειὰ του νταμαχιάρης. Πέφτει ἀπαν' καταπάν'. 'Εγὼ τὸν μαλώνω. Δὲ μ' ἀκούει.

— Γιατί, ὄρέ, δὲν κάνεις νισάφι;

— Ἀφοῦ ἔχουμε δουλειά;

— Βάλε καλὴ σειρά, γιατί θὰ σὲ πάρω στὸ χωριό!

— Παραπέρα, τὰ Χριστόγεμα, ἄς ἔρθῃ, εἶπε τ' ἀφεντικό, νὰ ἔσκουραστῇ.

Τὶ καλὸς λόγος! Ναι, τὰ Χριστοῦγεννα πρέπει νὰ πάῃ χωρὶς ἄλλο στὸ χωριό. Νὰ τοὺς ἰδῆ καὶ νὰ τὸν ἰδοῦν. Κι ὅλο τὸ νειρευότου πιά αὐτὸ τὸ ταξίδι. Καὶ τὸ ἐτοίμαζε μέσα στὸ μυαλό του. Πῶς νὰ πάῃ; Αὐτὸς καλά, θὰ εἶχε καινούργια ροῦχα καὶ καινούργια τσαρούχια. Μὰ νὰ πάῃ μὲ ἄδεια χέρια; Δίχως πεσκέσι γιὰ τὴ μάνα καὶ γιὰ τὸν πατέρα; Δὲ γίνεται. Ουμῆθηκε τὰ τσαρούχια ποῦ τοῦ εἶχε πρωτοφέρει ὁ πατέρας, χωρὶς νὰ τοῦ τὰ ζητήσῃ. Μὲ τί χαρὰ εἶχε γιορτάσει, φορώντας τα τίς ἄγιες μέρες! "Ἔτσι πρέπει νὰ τοῦ πάῃ τώρα καὶ αὐτὸς, χωρὶς νὰ τοῦ τάχῃ ζητήσῃ, ἕνα ζευγάρι τσαρούχια. Κ' ἕνα ζευγάρι παπούτσια τῆς μάνας! Αὐτὸ εἶναι. Θὰ τὸ μάθῃ ὅλο τὸ χωριό. Θὰ χαροῦν οἱ φίλοι καὶ θὰ σκάσουν οἱ ὄχτροί. "Α! χωρὶς ἄλλο, καλύτερα νὰ μὴν πάῃ καθόλου, παρὰ νὰ πάῃ χωρὶς τὰ δῶρα τῶν γονέων!.. Μὰ πὼς νὰ τὰ πάῃ; Δὲ μῆκῃ ἀκόμα σὲ μεροδούλι. Λογαριάζεται πὼς ἀκόμα μαθαίνει τὴν τέχνη... Τὸν ταῖζει καὶ τὸν ντένει τ' ἀφεντικό, μονάχα... "Ὅμως, κάπως πρέπει νὰ τὰ οἰκονομήσῃ!.. ("Ὅχι, ὄχι ἔτσι! Θὰ πῆς, δὲν θὰ τὸν καταλάβῃ ὁ κουμπάρος. "Ἐχουν τόσο πολὺ ἔτοιμο πρᾶμα στὸ μαγαζί!.. Μὰ δὲν κάνει, δὲν κάνει!.. "Ακούς ἐκεῖ νὰ τὰ κλέψῃ... νὰ τὰ κλέψῃ!.. Πῶς τοῦ ἦθε τέτοιος πειρασμὸς στὸ νοῦ; Καὶ τί ἀξία θὰ εἶχαν τὰ κλεμμένα τσαρούχια; Καταραμμένα θὰ ἦταν. Θὰ γλύστραγε ὁ πατέρας μ' αὐτὰ νὰ τσακιστῇ. Θεὸς φυλάξοι!.. "Ἡ θὰ ἐρχότου τὸ ἀπόστασμα νὰ τοὺς πιάσῃ ὅλους, θὰ τοὺς κρέμαγε ὁ νωμοτάρχης τὰ κλεμμένα τσαρούχια στὸ λαϊμὸ καὶ θὰ τοὺς τὸμπευε σ' ὅλο τὸ χωριό. Φαναίου ντροπῇ!.. Μπᾶ, σὲ καλὸ! Τὰ κάνει αὐτὸς τέτοια πράγματα;..

— Τὶ λὲς Θανάση, θὰ πᾶς ἢ ὄχι;

— Πῶς νὰ πάω, ἀφεντικό;

— Μὲ τὰ ποδαράκια σου. Παιδί πρᾶμα!

— "Ὅχι αὐτό... Δὲν ἔχω ἀλλοίως τὸν τρόπο...

— Θὰ σοῦ δώσω τὸ χαρτζιλικάκι σου... Πάρε μπρὸς μεριά τὸ μποναμά ἐσύ.

Μπονιά; Χαρτζιλίκι; Κάτι θὰ γίνῃ, σῶπα!.. Νὰ τοῦ τὸ πῆ; Τὶ θὰ χάσῃ;.. Τὸ καὶ τό!..

Ὁ καλὸς ἀφεντικός, ὁ καλὸς κουμπάρος, συγκινήθηκε. Τέτοια παιδιὰ ἀξίζουν. Τοῦ εἶπε ἕνα μπράβο, καὶ τὸν

χρέωσε μ' ἕνα ζευγάρι τσαρούχια κ' ἕνα ζευγάρι παπούτσια. Τὰ καλοδιάλεξε ὁ Θανάσης καὶ τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων τάβαλε στὸ σακκούλι του, μαζί μὲ τὰ καινούργια τὰ δικά του, τὸ κρέμασε στὸν ὦμο καὶ τράβηξε γιὰ τὸ χωριό, συντροφιά μ' ἄλλους χωριανούς καὶ μ' ἄλλους γειτονοχωρίτες.

Ἦταν μιὰ χαρὰ στὸ δρόμο, καθὼς περπατοῦσε γρήγορα καὶ κουβεντιαστά τὸ χαρούμενο ἀσκέρι. Ὅλοι πήγαιναν τὰ ψώνια τους, κι ἄλλος συλλογιόταν τὴν νιόνυφη γυναίκα του, ἄλλος τὴ μάνα του κι ἄλλος τὴν ἀδερφή του. Ἐλεγαν ποιάς ἔχει τὸ μεγαλύτερο θρεπτάρι φέτο στὸ χωριό καὶ ποιάς ἔχει τὸ καλύτερο κρασί. Ἀλλὰ τοὺς ἔπιασε στὸ δάσος μὲ τίς μεγάλες δρυὲς βροχῆ, κι αὐτὸ ἦταν πολὺ κακό. Οἱ ἄλλοι εἶχαν τίς καπότες τους καὶ κάτι γλύτωσαν. Ὁ φτωχὸς ὁ Θανάσης ἔγινε μουσικίδι. Εἶδαν κ' ἔπαθαν ὅσο νὰ φτάσουν στὸ χάνι τοῦ Ρουπακιά. Ἀναψάν ἐκεῖ μεγάλη φωτιά καὶ στέγνωσαν. Οἱ ἄλλοι κίνησαν σὲ λίγο νὰ φύγουν. Θὰ τραβοῦσαν ὅλη νύχτα. Εἶχαν ἀκόμα τέσσερες ὥρες δρόμο. Βγήκαν ὄξω - σιγόβρεξε... Θεοσκόταδο· ποῦ νὰ πάη αὐτός; Θὰ μείνῃ νὰ περάσῃ ἢ βροχῆ, νὰ ξαστερωθῇ κιόλα. Ἄς δώσουν χαμπέρι πὼς ἔρχεται καὶ θὰ ξημερώσῃ κι αὐτὸς στὸ χωριό. Πῶς ἀλλοιώξῃ νὰ γίνῃ; Γύρισε μέσα καὶ ξανάκατος ν' ἀποστεγνώσῃ στὸ παραγώνι. Ἦταν κι ἄλλοι πεντέξῃ ἀπὸ κοντινότερα χωριά. Αὐτοὶ δὲν βιαζόντουσαν πολὺ κ' ἔκατσαν νὰ π'ρωθοῦν καλά. Δὲν τοὺς γνώριζε τὰ ὀνόματά τους. Ὁ ἕνας τώρα ἔβγαине ἀπὸ φυλακὴ· τέσσερα χρόνια γιὰ ζωκλοπῆ. Βλαστήμαγε τὸν ἀποσπασματάρχη ποῦ τὸν εἶχε πιάσει καὶ τὸν πρόεδρο ποῦ τὸν εἶχε δικάσει. Ἄλλος ἦταν ἀκόμα τώρα φυγδίκος, γιὰ ἑμίαι δουλειά. «—Ὅταν τὰ τρώγατε, ἦταν καλά!» τοὺς ἔλεγε ὁ χαντζής. Ἐβγαλε ὁ Θανάσης ἀπ' τὸ σακκούλι τὰ καινούργια τσαρούχια νὰ τὰ π'ρώσῃ. Εἶχαν βραχῆ κι αὐτὰ πολὺ.

— Ποῦθε τάκλεψες; τὸν ρώτησε ὁ φυγδίκος.

— Δὲν τάκλεψα. Τὰ δούλεψα!

— Τίνος εἶσαι;

— Τοῦ πατέρα μου...

— Εἶναι τ' Ὠμομορῆστ' ἀπὸ τὰ Βαρυκιά, τὸ γνώρισαι! εἶπε ὁ χαντζής.

— Μὲ τὸν πατέρα σ', ἔχουμε κλέψ' μαζί δυὸ τραγιά! εἶπε ὁ κατάδικος.

— Δὲν τὸ πιστεύω νὰ λὲς ἀλήθεια, εἶπε

ὁ Θανάσης πειραγμένος. Ἄν ἔκλεβε ὁ πατέρας μου, θάπταν σάν καὶ σένα στὴ φυλακῆ!

— Εἶν' ἄξιος καὶ νὰ σκεπάζεται.

— Ἄλλη κουβέντα ἔχει;

Ἡ βροχῆ εἶχε δυναμώσει. Δείπνησαν μὲ ψωμί κ' ἐλιές. Ἐπειτα τοὺς πήρε ὁ ὕπνος. Ὁ Θανάσης πλάγιασε ρίζα στὸν τοῖχο. Βεργόπλεχτο ἦταν τὸ χάνι, μόνο ἡ σκεπὴ του ἦταν μὲ κεραμιδία. Κι ἀπὸ μέσα τὸ πλέμα τοῦ τοίχου τοῦ ἦταν ἀλειμμένο μὲ πηλὸ. Ἐκεῖ ποῦ πλάγιασε ὁ Θανάσης, ἕνα μεγάλο κομμάτι πηλὸς εἶχε φαγώθῃ καὶ φαινόντουσαν τρυπητὸς ὁ βεργοπλεγμένος τοίχος. Ὅμως ἀπέξω ἦταν ἕνα χαμηλὸ ὑπόστεγο, σὰ μαγεριὸ καὶ σάν ἀποθήκη, κολλημένο στὴν καλύβα. Ἐτσι δὲν ἔφτανε νὰ μπῆ ἢ βροχῆ ἀπ' τὸ χάλασμα ἐκεῖνο - τὸ πρόσεξε καλά ὁ Θανάσης κι ἀσφαλισμένος ἔφυγε νὰ κοιμηθῆ.

Ἡ φωτιά εἶχε κατακάτσει, μόνο ἡ θράκα, μπόλικη, ἔκαιγε. Κουκλώθηκε σ' ἕνα βρομερὸ τσόλι τοῦ χαντζή, καὶ τὸν πήρε βαριά.

Χίλια ὄνειρατα ἔβλεπε στὸν ὕπνο του. Τὸ χωριὸ του, τὸ σπίτι του, τοὺς γονιούς του, τὸ γουρούνι τους σφαγμένο. Ἀκόμα εἶδε τοὺς καλλικαντζάρους, καμμιά δεκαριά, νὰ πολεμᾶνε νὰ κατεβοῦνε ἀπὸ τὸ μποχαρὶ μέσα στὸ σπίτι τους. Αὐτὸς ἦταν τάχα ἀπέξω καὶ τοὺς ἔβλεπε. Καμώθηκε νὰ φωνάξῃ γιὰ νὰ τοὺς διώξῃ, μὰ πάλι θυμήθηκε πὼς δὲν ἔκανε. Τώρα λοιπὸν νὰ κατεβοῦν στὸ σπίτι, νὰ τοὺς μαγαρίσουν τὸ ἀμπάρι μὲ τ' ἀλεύρι;.. Ὅχι!.. Ἰδές τους πὼς φεύγουν παρασανταλιασμένοι! Ἡ μάνα τὰ ξέρε αὐτά, εἶχε βάλει ἕνα παλιοτσάρουχο στὸ τζάκι. Ὅπου φύγει - φύγει οἱ καλλικαντζαράοι!..

Ἄξαφνα τὸν ἐξύπνησαν κάτι φοβερὰ σκουζήματα. Λαβάτωσε! Οἱ καλλικαντζάροι, οἱ καλλικαντζάροι χωρὶς ἄλλο! Θὰ μπῆκαν στὸ χάνι, θὰ τοὺς μολεψοῦν - μπορεῖ νὰ τοῦ φᾶνε τ' ἀρτιά! Κουκλώθηκε στὸ τσόλι. Τὰ σκουζήματα βάσταξαν λίγην ὥρα κ' ἔπειτα ἔπαψαν μεμιάς. Ὄαφευγαν ἀπὸ δῶ... Σικοτάδι στὸ χάνι... Ἐβγαλε τὸ κεφάλι του ἔξω. Κάποιος ρουχοῦσε. Μὰ ἐφεγγαν ζωηρὰ οἱ χαρματιές ἐκεῖ στὸ χάλασμα πλάι του. Ἄπὸ καὶ εἶχαν ἔρθει τὰ σκουζήματα. Τί φλόγα ἦταν αὐτή; Μήπως ἔβαλαν φωτιά στὴν καλύβα οἱ καλλικαντζάροι;.. Κόλλησε τὸ μάτι του στίς χαρματιές - καὶ τί νὰ ἰδῆ! Δυὸ χωριάτες ντυμένοι μὲ

κοντοκάπια, ἴδιοι καλλικαντζάροι, εἶχαν σφάζει ἓνα γουρούνι μικρό. Καὶ τώρα τὸ βουτοῦσαν σ' ἓνα καζανάκι βραστό ν. ρό καὶ τὸ μαδοῦσαν γρήγορα-γρήγορα. Ἄλῃθια σὰν καλλικαντζάροι, σὰν παγανὰ ἔμοιαζαν τὴν ὥρα ἐκείνη, μὲ τὰ κοντοκάπια τους γύρω στὴ φωτιά. Καὶ τὸ γουρούνακι ἔμοιαζε σὰν ἀνθρωπάκος, σὰν παιδόπουλο πού τόχαν τὰ ζωτικά καὶ τὸ βασιάνιζαν. Ἄνατρίχιασε...

— Ἀμ' πῶς; Δὲν θὰ κάμουμε κ' ἐμεῖς Πάσχα ἐδῶ στὴν ἐρημιά; ἔλεγε ὁ ἓνας χωριάτης.

— Ἀπὸ πού τόκλεφες, μορέ; ρωτοῦσε ὁ ἄλλος, πού ἦταν ὁ ἴδιος ὁ χαντζής.

— Αὐριο μεθαῦριο θὰ τ' αἰκούσης... Τί μοναχὰ πρόσεξε μὴ μὲ ζεματίσης μὲ τὸ θερμό!..

Πετάχτηκε ὁ Θανάσης νὰ φύγη, νὰ μὴν κολαστῇ κι αὐτὸς ἐκεῖ πέρα. Σιάχτηκε, ἀπλώνει νὰ πάρῃ τὸ σακκούλι του - πουθενὰ σακκούλι!.. Μπήχνει τίς φωνές.

— Μ' ἔκλεψαν!.. Τὸ σακκούλι μου!

Ξυπνοῦνε οἱ ἄλλοι, τρέχει ὁ χαντζής.

— Ποῦ τόχες ἀπιθώσεις;

— Τόχα κρεμάσει στὸ καρφί!

— Μὴν ἔπεσε κάτω;

Ἔψαξαν ὄλο τὸ χάνι μέσα κ' ἔξω.

— Καλὰ καὶ σὲ κουβεντιάζω!.. Νὰ μοῦ φέρῃς τὸ σακκούλι καὶ τὰ τσαρούχια πού εἶχε μέσα!

Ἄνοίγει μεγάλος καβγάς.

— Θὰ τόκλεψαν αὐτοὶ πού σηκώθηκαν κ' ἔφυγαν πιδὺ νύχτα, λέει ὁ χαντζής. Τώρα μόλις ἔφυγαν.

— Θὰ τοὺς βροῦμε - ποῦ θὰ μᾶς πᾶν!

Ἐσὺ τόκλεφες! φωνάζει ὁ Θανάσης. Ἐσὺ, ὅπως ἔκλεφες καὶ τὸ γουρνόπουλο πού μαδάτε κεῖ ἀπόξω!..

— Θὰ τόκλεψαν τὰ παγανὰ! εἶπε κάποιος χωρατατζής.

— Ξανάειδες καλλικαντζάρους μὲ καινούργια τσαρούχια; ρώτησε ἄλλος κοροϊδεύοντας.

Ἔσκασαν στὰ γέλια ὄλοι. Ἐνα βαθὺ παράπονο ἔνωισε ὁ Θανάσης. Κοροϊδεύουν; Εἶναι γιὰ κοροϊδία; Εἶχε μιὰ κρυφὴ ὄρμη νὰ τοὺς σκοτώσῃ ὄλους. Ὅλοι τοὺς τέτοιοι εἶναι. Κακοῦργοι, κλέφτες! Παραμονὴ Χριστουγέννων, τὴν ὥρα πού γεννιέται ὁ Χριστὸς στὴ σπηλιά του, αὐτοὶ κλέβουν τὰ ξένα γουρνόπουλα καὶ τὰ ξένα τσαρούχια. Τί χειρότερο θάκαναν οἱ καλλικαντζάροι, τὰ ὄργανα τοῦ Σατανᾶ;

Ἦταν ἔτοιμος νὰ κλάψῃ.

— Μὴν κάθσαι, παιδί μου, τοῦ εἶπαν οἱ ἄλλοι. Αὐτὸς πόκανε τὴν πράξη δὲν εἶναι μακριὰ φρασμένος... Κυνήγησέ τον, σὰν παιδάκι πού εἶσαι... Ἄμα τὸν φτάσης, θὰ ντραπῇ καὶ θὰ τὸ πετάξῃ τὸ σακκούλι.

Τοὺς κοίταξε ἀμίλητα, κουτά, ντραπήκε νὰ κλάψῃ, δὲν εἶχε τί ἄλλο νὰ κάμῃ καὶ χώθηκε στὸ σκοτάδι ἔξω ἀπ' τὸ χάνι.

Μόλις χωρίζε ὁ δρόμος καταγῆς. Ἔτρεξε βιαστικά τὸν ἀνήφορο, μιὰ τρομαγμένος καὶ μιὰ ἀγαναχτισμένος.

Ὁ ἀέρας τίναξε τὰ δέντρα κ' οἱ βροχοσταλίδες τὸν χτυποῦσαν στὰ μούτρα.

Ἔτρεξε κάμποσο. Δὲν ἀπάντησε ψυχῇ.

Ἄφουγκράστηκε. Δὲν ἀκουγόταν ἄλλη περπατησιά. Κοντοστάθηκε. Τὸν περῶνιαζε τὸ κρῦο. Εἶπε νὰ γυρίσῃ πίσω.

Ποῦ νὰ πᾶ;.. Πάλι στὸ χάνι;.. Μπορεῖ καὶ νὰ τὸν σκοτώσουν κιόλα, καὶ νὰ τὸν ζεματίσουν σὰν τὸ γουρνόπουλο!.. Προχώρησε...

Ἀνήφορος... Βγήκε σὸ ψηλὸ διάσελο... Ἀγνάντεψε τὴ μεγάλη χούνη τῶν βουνῶν, πού ἦταν γιομάτη πηχτὸ σκοτάδι.

Εἶχε ἔαστερωσει καὶ τὰ κορφοβούνια ξεχώριζαν ἀνάμεσα στὰ σκόρπια καὶ στ' ἀνάγια τ' ἀστεράκια. Τσουχτερὸ κρῦο στάλαζε ἀπὸ γύρω του.

Κι ἀπὸ μέσα του ἀνάβλυζε μυστικὸς τρόμος. Τάχασε. Κάποια συντέλεια προφήτευσε ἢ ψυχῇ του. Ζοῦσε ἢ δὲ ζοῦσε ἐκείνη τὴν ὥρα; Ὅπως καὶ νάναι, δὲ θὰ ζήσῃ ἄλλο, ποτὲ πιά!

Κάποτε, μέσα στὴν κατασκότεινη χούνη, πρόσεξε λίγα μακριὰ φωτερᾶκια. Κι ἄλλα πιδὺ κεῖ. Κι ἄλλα πιδὺ πέρα τρεμόσβηναν, σὰν ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, σὰ σπιθες ἀπὸ παραγόνι... Τὰ χωριά εἶναι! Τὰ χωριά!.. σκέφτηκε. Βέβαια.

Ξυπνοῦν τώρα πιά γιὰ τὴν ἐκκλησιά. Χριστοῦγεννα. Θὰ εἶναι οἱ παπαδάδες, οἱ ψάλτες, οἱ κωνηλιανάφτες. Οἱ πρῶτοι πού ξυπνοῦν κάθε χρόνο. Σὲ λίγο ἀκούστηκε ἡ πρώτη καμπάνα. Ἐπειτα καὶ δευτέρη. Ἐπειτα καὶ τρίτη. Ποιὰ νάναι ἀπ' τὸ δικὸ του χωριό; Ὁ πωτεράκια πυκνώσανε, κ' ἔπειτα ὄλα, ὄλα σχεδόν, κουνηθήκανε καὶ πήγαιναν σὲ κάθε χωριό, κατὰ ἓνα μέρος ὄλα. Πήγαιναν κατὰ τὴν ἐκκλησιά... Ἦταν οἱ χωριανοὶ μὲ τὰ κλεφτοφάναρα καὶ μὲ τὰ δαδιά, πού βάδιζαν γιὰ τὴ φάτνη τοῦ Χριστοῦ!

Ζεστάθηκε ἡ καρδιά τοῦ Θανάσης. Ἄλλαξε ὄλος ὁ τόπος γύρα. Ἦ σκοτεινὴ χούνη σὰ νὰ γιόμισε φῶς. Σὰ νὰ

τὴν κατοίκεψαν ἄγγελοι κι ὄχι πιά καλ-
λικαντζάροι.

Ἔτσι. Ἄς τρέξῃ κι αὐτὸς στὸ χω-
ριό του. Νὰ προφτάσῃ τὴν ἐκκλησιά.
Ν' ἀκούσῃ τὸ Δόξα ἐν ὑψίστοις.

Προχώρησε δυὸ βήματα. Καὶ στά-
θηκε πάλι. Πῶς νὰ πάῃ ἔτσι, μὲ ἄδεια-
νὰ χέρια, χωρὶς δῶρο γιὰ τοὺς γονιούς,
χωρὶς κὰν δικὰ του καινούργια τσαρού-
χια;.. Ὅχι, δὲν θὰ πάῃ! Καλύτερα νὰ
γυρίσῃ στὴ Χώρα. Κι ἀκόμα πιὸ καλύ-
τερα, νὰ ριζώσῃ κάπου ἐκεῖ, ν' ἀπαγγιά-
σῃ, νὰ παρακολουθήσῃ ἀπὸ μακριὰ τὴ
λειτουργία τῶν Χριστουγέννων στὰ τρία
χωριά τῆς χούνης. Θ' ἀκούσῃ κι ἄλλες
φορὲς τὶς τρεῖς καιμπάνες. Θὰ ξαναἰδῇ
τὰ φωτερᾶκια νὰ φεύγουν τὰ ξημερώ-
ματα ἀπὸ τὶς ἐκκλησιές, ὅλα μαζί, καὶ
νὰ σκορποῦν ἕνα-ἕνα πρὸς τοὺς μαχαλᾶ-
δες. Θὰ εἰπῇ: «—Χρόνια πολλά, χρόνια
πολλά!» Κ' ἔπειτα, ναί, ἄς γυρίσῃ στὴ Χώ-
ρα καταμόναχος, ἀφοῦ ὁ κόσμος εἶναι τό-
σο κακὸς καὶ δὲ φροβᾶται τὸ Χριστό, οὔτε
ὅταν σταυρώνεται, οὔτε ὅταν γεννιέται.

Ἔτσι θὰ κάμῃ... Ἄφοῦ μάλιστα καὶ
ξαναβρέχει. Ἐτρέξε νὰ κρυφτῇ κάπου,
καὶ, τυχερό του, βρέθηκε μπροστὰ στὴ
μικρὴ σπηλιὰ πού ἀντίκρυζε, καὶ, πα-
ραπανούλια ἀπ' τὸ δρόμο, τὸ χωριό του,
τὰ Βαρικά. Μπήκε κι ἀπάγγιασε στὸν
ταπεινὸ της θόλο. Κοιτάζοντας τὶς χλω-
μὲς σπιθούλες τῆς ξέμακρης ἐκκλησιᾶς,
καὶ προσμένοντας νὰ ξανακούσῃ τοὺς
σβησμένους ἤχους τῆς χωριανῆς καιμπά-
νας, ἀποκοιμήθηκε. Γιὰ νὰ ἰδῇ στὸν ὕπνο
του, πὼς βρισκότου τᾶχα στὴν ἴδια τῇ
σπηλιὰ τῆς Βηθλεέμ πού γεννήθηκε ὁ
Ἰησοῦς Χριστός. Νά ἡ Παναγία! Νά κι
ὁ Ἰωσήφ! Νά τὸ ἄστρο πού ὀδηγεῖ τοὺς
Μάγους!.. Ἐρτασαν οἱ Μάγοι καὶ προ-
σκυνοῦν τὸ Χριστό. Γιομίζουν μὲ δῶρα,
πολλὰ δῶρα τῆ φάντη τῶν ἀλόγων!..
Οὔτε μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ κανεὶς πόσων
λογιῶν δῶρα ἔχουν φέρεῖ οἱ Μάγοι! Ὁ-
μως, ἀνάμεσα στ' ἄλλα δῶρα, τὰ πολλὰ
τὰ δῶρα, μπόρεσε ὁ Θανάσιος νὰ ξεχω-
ρίσῃ ἕνα ξεχωριστὸ καινούργιο κατακόκ-
κινα τσαρούχια!..

Η Α Ι Α Σ Β Ε Ν Ε Ζ Η Σ

Τὸ παραμῦθι τοῦ Αἰγαίου *

Τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ μεγάλου βου-
νοῦ, στὸ νησί, εἶναι ξερὸ καὶ ἄδεντρο.
Θάμνα μονάχα φυτρώνουν. Ἄπ' τὰ με-
γάλα βράχια πού εἶναι σπαρμένους ὁ
τόπος, πολλές φορὲς ξεκολλοῦν κομμα-
τια πέτρες καὶ κατρακυλοῦνε πρὸς τὴ
θάλασσα μὲ μεγάλο βουητό. Ἡ ἔρημιὰ
παίρνει τοὺς ἤχους καὶ τοὺς χωνεύει
μέσα της, καὶ πάλι ὅλα γίνονται ἡσυχά.
Μονάχα ἡ νύχτα, σὰν ἔρθῃ, εἶναι ἕνα
νέο πιὸ βέβαιο.

Ἐκεῖ, στὴν ἄδεντρη πλαγιά, εἶναι
ἕνα καλὸ βι. Ζοῦνε ἐκεῖ μέσα μιὰ γυναῖκα
κ' ἕνα παιδί. Ἡ γυναῖκα δουλεύει τὶς
μέρες κάτω στὰ χωράφια, κοντὰ στὴ
θάλασσα. Τὸ παιδί γεννήθηκε τυφλό.
Ὅταν ἀκόμα ἦταν πολὺ μικρό, τόπαιρνε
μαζὶ της στὴ δουλειά. Τὸ ἀκουμποῦσε
στὴ ρίζα ἐνὸς δέντρου καὶ τοῦ ἔβραζε
μπροστὰ του γιὰ νὰ παίζῃ ὅ,τι νάταν:
πετράδια, σουπιοκόκκιαλα, μικρὰ κομμα-
τια ἀπὸ φελλούς πού ἔβρισκε στὴν ἀκρο-
γιαλιά. Ἐκείνη ἔσκαβε τῇ γῇ καὶ πότε -

πότε ξέκοβε νὰ τρέξῃ νὰ τὸ δῇ, τί κάνει.
Τὸ παιδί, ἄκουε τὴν περπατησιὰ της κ'
ἔβραζε χαρούμενες φωνές, γιατί εἶχε μά-
θει νὰ τὴν ξεχωρίσῃ μὲς στὴν περπατη-
σιὰ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Εἶχε μάθει νὰ
ξεχωρίσῃ πολλές φωνές καὶ νὰ ἀκούῃ
ἕνα σωρὸ ἤχους πού δὲν εἶναι γιὰ ἐκει-
νοὺς πού βλέπουν. Σ' αὐτὲς τὶς μακρινές
ῶρες πού ἔπρεπε νὰ περιμένῃ κάτω ἀπ'
τὸ δέντρο, πολλές φορὲς, σὰν κουραζό-
ταν νὰ παίζῃ μὲ τὰ πετράδια, ἀκουμ-
ποῦσε στὸ δέντρο κ' ἔμεινε ἀκίνητο. Ἄ-
πὸ πάντα του φώναζε ἕνα τζιτζίκι, ἕνα
πουλί περνοῦσε βιαστικά, χαμηλὰ ἀκου-
ὄταν ἡ θάλασσα πού ἔσπαζε. Σιγά-σιγά
ἄρχισε νὰ γεννιέται μέσα του, καὶ, ὅσο
μεγάλωνε στὰ χρόνια, νὰ γίνετα πιὸ ἀ-
νεξήγητη ἡ ἀπορία γιὰ τὸ νόημα πού
μποροῦσε νὰ ἔχῃ ὅλη τοῦτῃ τῇ ποιικιλία
ἀπὸ τὶς φωνές καὶ ἀπὸ τοὺς ἤχους πού
τὸ γεμίζανε στὴν ἔρημιὰ του.

Μιά μέρα ρώτησε τὴ μητέρα του
ἂν ἡ γῇ εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ πόσοι

* Ὁ ἀστερίσκος σημαίνει, πὼς στὸν πρῶτο εἰτε στὸν δεῦτερο τόμο τοῦ «Διηγήματος», εἶτε
καὶ στοὺς δύο, ἔχει ἀρθολογηθῆ καὶ μὲ ἄλλα τοῦ ὁ διηγηματογράφου.

νά εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού ζοῦνε ἀπάνω της.

Δὲν ἤξερε μὲ τί τρόπο νά τοῦ δώσῃ τὴν ἔννοια τοῦ χώρου καὶ τοῦ πλήθους.

— Θὰ ξεκινήσουμε ἀπὸ δῶ, παιδάκι μου, τοῦ ἔλεγε. Θὰ περπατοῦμε μέρα καὶ νύχτα, μέρες καὶ νύχτες. Θὰ περπατοῦμε ἀτελείωτα καὶ ποτὲ δὲ θὰ φτάσουμε. Τόση εἶναι ἡ γῆ.

— Καὶ οἱ ἄνθρωποι; ρωτοῦσε τὸ παιδί.

Τὸ ἔπαιρνε καὶ τὸ πῆγαινε μὲς στὸ μεγάλο κάμπο, δπου σειοῦνταν τὰ στάχια. Τὸ ἔριχνε μέσα, νὰ χωθῆ, κ' ἔφερνε τὰ μικρά του δάχτυλα πάνω στὰ στάχια, ἔνα-ἔνα.

— Αὐτὰ τὰ στάχια δὲν τελειώνουν, τοῦ ἔλεγε. Σὰν τὴ γῆ. Κάθε στάχι εἶναι κ' ἕνας ἄνθρωπος. Τόσοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι.

Ἔστερα ἡ μητέρα ἔφευγε πάλι, νὰ δουλέψῃ, καὶ τότε τὸ παιδί μονάχο του πολεμοῦσε νὰ συλλάβῃ μὲς στὸ θαμπωμένο μυαλό του τίς ἀναρίθμητες μορφές τῶν πραγμάτων ἀπὸ τοὺς ἀναρίθμητους ἤχους πού ἄκουε καὶ πού καταλάβαινε.

Τίς καλοκαιρινὲς νύχτες εἶχαν συνηθίσει νὰ ξαγρυπνοῦν λίγο ἔξω ἀπὸ τὸ καλύβι τους, ἡ μητέρα καὶ τὸ παιδί. Τὰ ἄστρα ἔτρεμαν ἀπὸ πάνω τους καὶ ἀκούονταν τὰ μαμουδία πού τρίζανε μὲς στὴ σιωπῇ. Τὸ παιδί τὴ ρωτοῦσε σὰν πῶς νὰ εἶναι ἡ νύχτα καὶ τὰ ἄστρα. Κ' ἐκείνη δὲν ἤξερε πιά-δὲν εἶχε μέτρο. Τοῦ ἔλεγε πῶς ὅλα γύρω ἦταν μαῦρα καὶ μονάχα ψηλά, στὸ ἀτελείωτο βάθος, χιλιάδες μάτια ἀνοιχτά κοιτάζανε κάτω πρὸς τὴ γῆ πού ἡσύχαζε.

Καὶ τὸ παιδί δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ τίποτα. Τοῦ ἔμεναν ἀκατανόητα τὰ χρώματα, τὰ ἄστρα καὶ ἡ μεγάλη θάλασσα.

— Νὰ μπορούσα νὰ τὰ δῶ, μητέρα, ἔλεγε.

Τὰ μάτια της γεμίζανε τότε ἀπὸ δάκρυα, ὅμως δὲ μίλουσε, γιὰ νὰ μὴν προδοθῆ, ὥσπου τὰ δάκρυα ξεραίνοντανε στὰ ματόκλαδά της.

Τὸ εἶχε μάθει ἀπὸ μικρὸ νὰ προσεύχεται. Κάθε βράδι τὸ παιδί σταύρωνε τὰ χέρια του καὶ παρακαλοῦσε γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ φῶς ὁ θεός, γιὰ τὸν πατέρα του πού πνίγηκε στὴ θάλασσα, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Μιά μέρα τὴ ρώτησε:

— Γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, μητέρα;

— Γιὰ ὅλους, παιδί μου, τοῦ ἀποκρίθηκε. Γιατί ὅλοι σὰν ἐμᾶς ὑποφέρνουν καὶ βασανίζονται.

— Ὅλοι, ὅλοι, μητέρα; ἐπίμενε τὸ παιδί.

Κ' ἐκείνη, τότε, δὲν ἤθελε νὰ τοῦ κρύψῃ, ὡς τὸ τέλος, τὴν ἀλήθεια.

— Ὅχι ὅλοι, παιδί μου, τοῦ ἔλεγε. Γιατί εἶναι κι ἄλλοι πού βασανίζονται...

Ἔτσι, ἀπὸ τότε, ἄλλαξε ἡ προσευχή του. Ἔλεγε γιὰ τὴ μητέρα του, γιὰ τὸν πατέρα του, γιὰ τὸ φῶς πού δὲν εἶχε, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πού βασανίζονται.

Ἔτσι κυλοῦσαν οἱ μέρες στὸ καλύβι πού εἶναι χτισμένο στὴν ἐρημικὴ πλαγιὰ τοῦ μεγάλου βουνοῦ πού ὑψώνεται στὸ Αἰγαίο, καὶ δπου θάμα μονάχα φυτρώουν.

Ἦρθε μιὰ χρονιά καταραμένη γιὰ τὸ νησί. Στὸν καιρὸ τῶν βροχῶν δὲν ἔπεσε μήτε στάλα, στὰ χωριά κάνανε λιτανεῖες νὰ βρέξῃ, μὰ μαῦρο σύννεφο δὲ σκέπασε τὸν οὐρανὸ. Κι ὅταν ἦρθε ἡ ἀνοιξή, ἡ γῆ δὲ φύτρωσε τὰ σπαρτά καὶ τὰ βοσκοτόπια δὲ φύτρωσαν χορτάρι. Τότε ἔπεσε μεγάλη συμφορὰ στοὺς ἀνθρώπους καὶ στὰ ζωντανά, πού φοφοῦσαν πολλὰ μαζί. Τὴ νύχτα, ὄλος ὁ τόπος, ὡς πέρα, ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὰ βελᾶσματα τῶν πεινασμένων κοπαδιῶν. Ὅπως κλαῖνε τὰ μικρὰ παιδιὰ πού τὰ πικράνανε, ἔτσι ἦταν αὐτὸ τὸ ἀτελείωτο παράπονο πού γέμιζε τὸν κάμπο καὶ κατακυλοῦσε νὰ σβῆσῃ μὲς στὸ πέλαγο. Ἐνας βοσκὸς μιὰ νύχτα ἔπεσε σ' ἕνα βαθὺ πηγάδι καὶ πνίγηκε, γιὰτί δὲν τὸ βαστοῦσε πιά ν' ἀκούῃ τὸ θρῆνο. Ἀρχισαν νὰ ταξιδεύουνε τὰ πρόβατα μὲ καρᾶβια κατὰ τὴ Θράκη, ἐκεῖ νὰ τὰ βοσκῆσουνε. Μὰ σὲ λίγες μέρες τὰ γύριζαν δεκατισμένα, γιὰτί ὁ τόπος ἐκεῖ δὲ σήκωνε ἄλλα· καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κουβέρνου εἶχαν πιάσει στὴ Θράκη τίς ἀκρογιαλιές καὶ τοὺς ἀπαγορεύανε νὰ ξεμπαρκάρουν.

Τότε πολλοὶ στὰ χωριά, σφιγγόμενοι ἀπ' τὴν ἀνάγκη, ἄφησαν τὴ γῆ κι ἀρχισαν νὰ κατεβαίνουνε πρὸς τὴ Χώρα, στὴ μεγάλη πολιτεία τοῦ νησιοῦ, νὰ βροῦνε νὰ δουλέψουν καὶ νὰ φᾶνε. Ὁ δρόμος ἦταν ὡς τέσσερες μέρες μὲ τὰ πόδια. Γέμιζε καρᾶβάνια ἀπὸ τίς φαμίλιες πού ξεκινούσαν γιὰ νὰ βροῦν ψωμί. Τίς νύχτες κάνανε κονάκια μὲς στὴν ἐρημιὰ κι ἀνάβανε φωτιές. Κλαίγανε τὴ μοῖρα τους καὶ τὸν τόπο τους πού ἀφήνανε πίσω.

— Τί θὰ γίνουμε; λέγαν οἱ γυναῖκες καὶ μοιρολογοῦσανε.

Καὶ οἱ πιὸ γέροι λέγαν πῶς δὲ θυμοῦνταν ἄλλῃ τέτοια ὀργή.

Μ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ καρᾶβάνια ξε-

κίνησε καὶ ἡ μητέρα μετ' τὸ τυφλὸ παιδί.

Σὰ φτάσανε στὴ μεγάλη Χώρα, σταβλιστήκανε σ' ἕνα χάνι. Ἄλλοι βρῆκαν δουλεῖα στοὺς δρόμους, στὸ λιμάνι καὶ στὶς φάμπρικες, ἄλλοι ἀργήσανε νὰ βροῦν. Ἡ γυναῖκα μετ' τὸ τυφλὸ παιδί ἔζησε τὶς πρώτες μέρες μετ' τὴ βοήθεια τῶν ἀλλωνῶν πού τὴ σπλαχνίζοντανε, ὥσπου ἔπιασε κι αὐτὴ νὰ δουλεύη, σπάζοντας χαλκίκι γιὰ τοὺς δρόμους.

Εἶναι σκληρὴ δουλειά. Ξεκουοῦν μετὰ χαράματα γιὰ νὰ φτάσουν στὴν ὥρα τους ἔξω ἀπ' τὴ χώρα, στὸ δρόμο πού φιάνουν. Οἱ μεγάλες πέτρες εἶναι ἀραδιασμένες στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, ἀπ' τὴ μιὰ κι ἀπ' τὴν ἄλλη. Στὴν ἀρχὴ τὸ σφυρὶ δὲ χτυπᾶ καλά, δὲ χτυπᾶ σωστά. Χτυπᾶ καὶ στὰ δάχτυλα. Ὁ ἥλιος καίει τὸ κορμί, τὸ κεφάλι βουλίζει καὶ τὸ λίγο αἷμα πού τρέχει ἀπ' τὰ χτυπημένα δάχτυλα πῆζει γρήγορα. Ἔτσι, ποῦντο μετ' πῶντο, σταλαματιά μετ' σταλαματιά τὸν ἴδρο, ἡ μακριὰ γραμμὴ ἀπ' τὸ σπασμένο χαλκίκι ὀλοένα ἀραδιάζεται, ὀλοένα μακραίνει. Ἄνθρωποι, ταξιδιωτές, ἀμάξια, περνοῦν, φεύγουν. Εἶναι καὶ φιλόανθρωποι, πρόσωπα καλῆς καρδιάς, πού τυχαίνει νὰ περνοῦν. Λένε, σὰ βλέπουν τὶς γυναῖκες πού σποῦν χαλκίκι : «—Κρίμα πού εἶναι !», σιάζονται μες στὸ ἀμάξι τους καὶ φεύγουν ἤσυχαι. Ὅλα φεύγουν καὶ δὲ μένει στὴ μακριὰ γραμμὴ τοῦ δρόμου τίποτα ἄλλο ἀπὸ ἀδύνατες καρδιές πού ζυμώνονται μετ' τὴν πέτρα.

Μὲς στὸ χάνι εἶναι λογῆς-λογῆς ἄνθρωποι. Ἀρμένηδες, ἔβραιοί, χριστιανοί, παιδιὰ, γυναῖκες. Τὸ τυφλὸ παιδί πρέπει νὰ μένη ὅλη τὴ μέρα μες στὴν αὐλὴ καὶ νὰ περιμένη τὸ βράδι ὥσπου νὰ γυρῆσῃ ἡ μητέρα του. Γιατὶ ὁ δρόμος εἶναι μακρὺς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τρέχη πίσω τῆς.

Μιά μέρα ἦρθε στὸ χάνι γιὰ νὰ μείνη καὶ μιὰ κομπανία. Εἶχαν ἕναν ἀητὸ σ' ἕνα κλουβί, σ' ἕνα ἄλλο εἶχαν φίδια γυμνασμένα, κ' εἶχαν μαζί τους καὶ μιὰ γυναῖκα, πού ἀπ' τὴ μέση καὶ κάτω ἦταν τριχωτὴ σὰ μαῖμου. Ἀραξαν γιὰ καλά. Ἔστησαν μιὰ πρόχειρη σκηνή, σήμερα ἐδῶ, αὐριο ἐκεῖ, στὴ Χώρα, καὶ παράσταιναν. Καλὲς δουλειές.

Τὸ βράδι, ὅλοι ὅσοι ἔμεναν στὸ χάνι μαζεύονταν στὴν αὐλὴ ὥσπου νὰ πλαγιάσουν. Λέγαν τὰ βόσανα τους, κι αὐτοὶ πού εἶχαν τὰ φίδια κ' ἦταν κοσμογυρισμένοι, λέγαν ἱστορίες γιὰ μακρινούς τόπους καὶ γιὰ μεγάλες θάλασσες.

Μιά μέρα, ἕνας ἀπ' τὴν κομπανία εἶπε στὴ μητέρα :

— Δὲ μού τὸ δίνεις, τὸ παιδί, μαζί μου; Καμμιά μέρα θὰ χαθῆ, ἔτσι πού λείπεις. Θὰ τὸ μάθω νὰ παίξῃ μετὰ τὰ φίδια, θὰ τὸ νοιάζουμαι, θὰ τὸ ταίζω καὶ θὰ σοῦ τὸ φέρνω τὸ βράδι. Θέλεις;

Δὲ δέχτηκε. Μὰ ἕνα βράδι, σὰ γύρισε ἀπ' τὴ δουλειὰ τῆς, δὲν τὸ ἴβρηκε τὸ παιδί στὴν αὐλὴ. Εἶχε βγῆ ἔξω ἀπ' τὴν πορτὰ καὶ χάθηκε.

Ἔτρεχε ἀλαλιασμένη μες στοὺς δρόμους, τὴ νύχτα, γυρεύοντάς το.

Τὸ βρῆκαν τὸ πρωὶ καὶ τῆς τὸ φέρανε. Τὸ βρῆκαν πεσιμένο σὲ μιὰ πόρτα ὅπου εἶχε ἀποκοιμηθῆ.

Τότε δέχτηκε καὶ τὸ δίνῃ τὴ μέρα στοὺς ἀνθρώπους μετὰ τὰ φίδια.

Τοῦ ἔμαθαν νὰ τυλίγη τὰ φίδια στὸ λαίμω του, νὰ τὰ τυλίγη στὰ χέρια του. Νὰ χτυπᾶ μετὰ τὸ δάχτυλο τὸ στόμα τους, ὥσπου νὰ βγάλουν τὴ γλώσσα τους. Στὴν ἀρχὴ ἔλεγε στὴ μητέρα του πὼς εἶναι κρού προάμα αὐτὸ πού σέρνεται στὴ σάρκα του. Φοβότανε. Μὰ σιγὰ-σιγὰ ἔπαψε νὰ μιλᾶ γι' αὐτό. Ἡ μητέρα του τοῦ ἔλεγε, σάν τὸ χάδευε, πὼς εἶναι καλύτερα ἔτσι, παρὰ νὰ χαθῆ πάλι καμμιά φορὰ. Κ' ἐκεῖνο ἔλεγε πὼς ναί, εἶναι καλύτερα ἔτσι.

Ὅλη τὴ μέρα ἄκουε δίπλα του τὸ βουητὸ τῶν ἀνθρώπων πού ἔρχονταν νὰ δοῦν τὰ φίδια: μεγάλες φωνές, κι ἄλλες ψιλές κι ἀδύνατες - παιδιὰ πού τὰ φέρναν νὰ δοῦν κι αὐτά, μὴ χάσουν. Τὸ τυφλὸ δὲ μιλοῦσε, δὲν ἔκλαιγε. Εἶχε μάθει πιὰ, μηχανικὰ, τούτῃ τὴν κίνηση: νὰ χτυπᾶ μετὰ τὸ μικρὸ του δάχτυλο τὸ στόμα τοῦ φιδιοῦ πού ἦταν τυλιγμένο στὸ λαίμω του, ὥσπου τὸ φίδι νὰ βγάλῃ τὴ γλώσσα του. Τότε τ' ἄλλα παιδιὰ, πού ἔβλεπαν, μπήγανε τσιρίδες, τρομαγμένες μαζί καὶ γεμάτες ἐκπληξῆ. Τὸ τυφλὸ σταματοῦσε τὸ παιχνίδι μετὰ τὰ δάχτυλα, ὥσπου νάρθη ἄλλο τσοῦρμιο θεατὲς καὶ νὰ ξαναρχίσῃ πάλι τὸ νοῦμερο μετ' τὴ γλώσσα τοῦ φιδιοῦ.

Ἔγινε μιὰ κίνηση αὐτὴ, στὰ δάχτυλά του, πού ἔπρεπε νὰ γίνεταί πάλι καὶ πάλι, ἀδιάκοπα. Μπήκε στὴ ζωὴ του. Καὶ μιὰ νύχτα πού ἀποκοιμήθηκε στὰ χέρια τῆς μητέρας του, ὅπως τοῦ τύλιγαν τὸ λαίμω, ἐκείνη κατάλαβε πάνω στὸ γυμνὸ τῆς μπράτσο νὰ χτυποῦν ἀραιὰ-ἀραιὰ τὰ μικρὰ του δάχτυλα.

Κατάλαβε, κ' ἔκλαιγε πολὺ πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ κοιμισμένου παιδιοῦ.

Τὸ Χρὸνικὸ

ΕΛΕΓΑΜΕ, ΛΟΙΠΟΝ...» - ἔτσι ἄρχισε τὸ πρῶτο της μάθημα, συνεχίζοντας ἀπ' τὴν ἴδια ἔδρα στὴ Σορβόννη τὸ ἔργο τοῦ ἀντρός της, νεκροῦ πιά, ἢ Πρώτη Κυρία τῆς Συγχρόνου Ἐπιστήμης, «ἀτρέμας ἔχουσα» ἐμπρός στοῦ θέμα της, παρὰ τὸ θάνατο τοῦ πιὸ προσφιλοῦς της.

Κηρύσσει ἕνα ἦθος ὁ ἀπλὸς αὐτὸς λόγος τῆς μοναδικῆς ἐκείνης Madame Curie - καὶ οἱ φοιτηταί, οἱ καθηγηταί, οἱ πρυτάνεις, οἱ ἀνώτατοι τῆς πολιτείας ποῦ ἦσαν ἐκεῖ, μαθηταὶ ὅλοι ἐμπρός της γιὰ νὰ ἀκούσουν καὶ νὰ τιμήσουν τὸ μάθημά της, ἀντελήφθησαν τὸ ὑψηλὸ νόημα, καὶ ἐξέσπασαν!..

Χειροκροτοῦσαν — ἐνῶ ἐκείνη ἀνέμενε (νὰ τελειώσουν) — ἕνα ὕφος ὀλόγελα ἀπέριττο, καὶ ἀτάραχο, ποῦ δὲν εἶχε τίποτε τὸ φραστικὸ νὰ ἐπιδείξει. Ποῦ τὸ ἦθος ἦταν ἡ μόνη του χορδή!

Τὸ ἦθος ἐνὸς πνεύματος ὑψωμένου ἀλήθεια στὸ χωρὸ τῆς Καθαρῆς Εὐθύνης, αὐτῆς ποῦ ἔχει τὸ ἴδιο προσδιορίσει αὐστηρὰ στὸν ἑαυτὸ του, ἀπέναντι τοῦ ἀντικειμένου του.

Ὅα ἔλεγα: Τὸ ἦθος τῆς Σκέψεως. Ποῦ θάνατο ἢ συμφορές, καὶ δυσκολίες καὶ ἀνέχειες καὶ ἀνυπερβλήτα», δὲν ἀναγνωρίζει, οὔτε ἐρωτᾷ ἀν' ὑψώνωνται ἐμπρός της - ἐμπρός της, ποῦ μόνον τὸ ἀντικείμενο της ὑπάρχει πάντα, στὴν καθαρὴ του μορφή, κι οὔτε χρόνος, οὔτε πόνος, οὔτε οἰσδήποτε παρεμβολὲς τὴν κλονοῦν ἀπ' τὴν προσήλωσή της, τὴν ἀμετακίνητη, στὸ Ἔνα, στὸ Μόνον, στὸ Προκείμενὸ της!

Πρέπει κανεὶς νὰ ψεύδεται στὸν ἰσχυρισμὸ του ὅτι «ὀδηγεῖ», ὅτι «διδάσκει», ὅτι «κρίνει» — ἕνας αὐτός, ἄλλους! —, γιὰ νὰ τοῦ μένουν περιθώρια παραχθῆς, ὅ,τι κι ἀν συμβαίνει γύρω του!.. Πρέπει νὰ μὴν εἶναι «ἄλος ὄρμη πρὸς τὸ θέμα του» (τὸ πάντα πάντοτε ἀπ' τὸν ἴδιον), γιὰ νὰ μπορῆ ν' ἀκούη, νὰ βλέπη, νὰ αἰσθάνεται, νὰ δέχεται ἐπιρροές ἀπὸ «ἀντιδράσεις» - ὁσοδήποτε ἰσχυρές, πονηρές, κραυγαλέες! Πρέπει νὰ ἔχη κα-

νὲς μειωμένη τὴν προσωπικὴ συνείδηση, εὐθύνης, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ κοιτάξῃ καὶ ἄλλου ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πράγματα, γυμνὰ καὶ παρόντα, ποῦ ὀρθώνονται ἐμπρός του καὶ ζητοῦν ἀπόκριση.

ΕΛΕΓΑΜΕ, ΛΟΙΠΟΝ, πὼς στὸν Τόπο αὐτὸν χορτάρι θὰ φυτρώσῃ καὶ κεφάλι ὁ λαὸς του θ' ἀνασηκώσῃ (ἀπὸ τὸν ἀλλοιῶς μάταιο μόχθο του), νὰ δῆ τῆ ζωῆ ἀξία ζωῆς ἐπιτέλους, (σὲ μιὰ ἐκδοχὴ εὐγενῆ δηλαδὴ, μεστῆ οὐσίας), μόνον ἀν οἱ ταγοὶ του κάθε λογῆς, οἱ «φορεῖς» τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ πνεύματός του, οἱ ἰθύνοντες καὶ οἱ «τὰ πρῶτα δρώντες», οἱ «λειτουργοὶ» καὶ οἱ «καλλιεργημένοι» του, ὅπου κι ἀν βρίσκωνται, ὅ,τι κι ἀν ἀντιμεταπίξουν, οἰαδήποτε αὐταπάρνηση καὶ ἀν ἀπαιτῆ τοῦτο, ἀποκτήσουν συνείδηση προσωπικῆς εὐθύνης γιὰ ὅ,τι συμβαίνει γύρω τους, καὶ ἀκεραιώσουν τὸ ρόλο τους ὡς «προσώπων», μὲ ἄκρα συνέπεια Λόγου καὶ Πράξης εἰς ὅ,τι πιστεύουν.

Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς «πρόσωπο» μὲς σ' ἕνα σῶμα «συνόλου», ἀποτελεῖ λίγοπὸλὺ κλοπῆ καὶ ἀνταρσία, ποῦ δικαιοῦνεται μόνον ἀν ἡ ποιότητά της κατορθῶνῃ νὰ πραγματώνεται καθημερινὰ στὸ ἀκέραιό της, ἐν δρᾷ καθημερινὰ ὡς ποιότητος ὑπέροχη τοῦ «Ἐίδους» - ὡς «ζυμοῦν ἐν ζυμῶν», ὡς ἄτομο σταυρανομένο ἀκατάπαυτα ὑπὲρ ἐπιτεῦξεναι ποῦ τὸ ἄζυμο «σύνολο» μόνον του δὲν τίς μπορεῖ.

Καὶ ἐπιτεῦξεναι Οὐσίας - εἴτε Λόγος εἶναι ἢ μορφῆ τους, εἴτε Πράξη, εἴτε δρᾶσις οἰαδήποτε, εἴτε λειτουργίαι, εἴτε ἐπάγγελμα, εἴτε καὶ ἀπλῆ «στάσις».

Κανεὶς ἄλλος τόπος ἴσως στὸν κόσμον δὲν ἔχει τόσο λειψὴ ἀντίληψη πατριωτισμοῦ ὅσο ἐμεῖς!.. Ἀρκούμεστε σ' ἕνα «Ὅχι!» κάθε τόσο — σ' ἕνα ἐγκρατικὸ «Ὅχι!» σχεδὸν εὐκόλο γιὰ ὀργανισμοὺς ὀχι γνήσια γενναίους καὶ δίγως ἀντοχή στὴ διάκριση! —, ἀρκούμεστε σὲ ἀραιὰ καὶ μονοστιγμικὰς (ἀσφαλῶς ὑπέ-

Τ Ο Ū Μ η ν ό ς

ροχες, μὰ φευγαλέες) ἐκφράσεις ἐθνικῆς ὑπεροχῆς, καὶ κατόπιν, ἐκατομμύρια στιγμὲς κατόπιν, ἐκατομμύρια φορὲς — στὴν καθημερινή μας πράξη, στὸ ἐπάγγελμά μας, στὸ προσωπικὸ μας χρέος, τὸ ἀπλό, τὸ κανονικὸ, τὸ τεταγμένο — ἔχομε ἀπόλυτη ἔλλειψη εὐθύνης, χειρίστη ποιότητα πατριωτισμοῦ, κατώτατη ἀπόδοση ἀνθρωπιᾶς, τσαπατσουλιὰ, προχειρότητα, ἔλλειψη ἀγάπης στὸ «ἔργο», περιφρόνηση στὸ «διπλανό», ἀσυνειδησία στὴν ἄσκηση τῆς ἐργασίας, χθαμαλὴ ποιότητα ζωῆς!

Κι ὅμως οἱ στιγμὲς αὐτές, τοῦ καθημερινοῦ, τοῦ διαρκοῦς χρέους τοῦ καθενὸς (στὴ δουλειὰ του, στὸ σπίτι του, στὴ διασκέδασή του, στὴ συνομιλία του!), αὐτές οἱ τυπικὰ «ἀνθρωπικὲς» στιγμὲς σηκώνουν στοὺς ὤμους τους πάντοτε τὴν καθολικὴ ποιότητα τῆς ζωῆς ἐνὸς ἔθνους!

Αὐτές — ὄχι οἱ ἄλλες! — δίνουν ἐκφραση οὐσιαστικὴ στὸ ἐθνικὸ «δυναμικόν» καὶ διαμορφώνουν τέτοια ἢ τέτοια πραγματικότητα, μέσα στὴν ὁποία, θέλει δὲ θέλει, ζῆ καὶ τὸ «σύνολο» καὶ τὰ άτομα.

Ἡ δική μας ποιότητα ἐθνικῆς ζωῆς εἶναι πιά πολὺ κάτω!.. Πολλῶν, ἀφάνταστα κατωτέρων μας λαῶν, εἶναι σήμερα πολὺ πῶ πάνω! Κι οὔτε μὲ «παράδοση» πίσω τους αὐτοί, οὔτε μὲ τίποτε ἀπ' ὅσα ἡμεῖς! Κι ὡστόσο ἡμεῖς — νὰ μας: ἀπλῶς «χαμάλιδες», ὄχι ἀξιοποιοί, τέτοιων στοιχείων ἐθνικῆς προαγωγῆς!

Τὸ χρέος, ὅλο, δὲ βαρύνει τὸ λαὸν — ἐνοχῆ καμμιὰ δὲ βαρύνει ποτέ τοὺς λαοὺς καὶ τὰ «σύνολα» (ἐκτὸς ἂν κανεὶς ἀνοηταίην καὶ φανατίζεται, θαρρῶντας πῶς «κοινωνιολογεῖ!» *). Οἱ λαοὶ καὶ τὰ «σύνολα» εἶναι ἀπλῶς ὅ,τι δύνανται νὰ εἶναι, ἐν ἐκάστη δεδομένῃ στιγμῇ. Ἡ ἐνοχῆ καὶ τὸ χρέος βαρύνουν ὅσοις κατὰ τεκμήριον ἔχουν συνείδηση προσώπου.

Δουλειὰ τοῦ «ἐνζύμου» εἶναι τὸ τί

θὰ γίνῃ ἡ ζύμη· ἄλλοιῶς, τὰ δῆθεν «ἐνζυμα», εἶναι «κλέπτται» ἀπλῶς τῆς ἐξ-ατομικεύσεως πού τοὺς ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ μοχθοῦν (γιὰ πατάτες καὶ γιὰ στάρι) σύνολο, πού τοὺς δωρίζει τὸ πρόνομο νὰ ζοῦν αὐτοὶ εἰς βάρος του (καταναλίσκοντες, κι ὡστόσο «ἐκτὸς τῆς παραγωγῆς ὑλικῶν ἀγαθῶν» — μηδὲν ἀποδίδοντες δηλαδὴ!), ἡ δὲ βίναυση ἀπέναντι τοὺς στάση τῶν ὀλοκληρωτισμῶν κάθε λογῆς, εἶναι, αὐτὸ τοῦτο, δικαία: «Ἄχρηστοι!.. Ἄς μᾶς ἀφήνουν ἡσυχούς!».

Μὰ, θὰ τὰ ποῦμε διὰ μακρῶν, σιγὰ σιγὰ καὶ διεξοδικά. Γιὰ τὴν ὥρα ἀρκοῦν αὐτά, γιὰ νὰ δώσωμε χώρο καὶ σὲ μιὰν ἐνῆρτη συνηγορία, πού ἔρχεται ἀπὸ ὅλους ἄλλη, καὶ ὅλους ἀπροσδόκητη, μὰ καθαρὴ καὶ ἀκέραια προσωπικὴ πλευρὰ παλαιότερης γενεᾶς.

ΕΙΝΑΙ Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ Σοσκελλαρίου, πού ἔγραψε ἕνα ἐντιμώτατο βιβλίον — τὸ «Ταξιδεύοντας» — κι ἀγωνίζεται δυὸ μῆνες τώρα ἡ Κριτικὴ μας πῶς νὰ τὸ θάψῃ ὅσο καλύτερα μπορεῖ, «μετὰ θερμῶν τυπικῶν ἐπαίνων»! (Αὐτὴ εἶν' ἡ δουλειὰ της, βλέπετε, τῆς «ἐπίσημης» Κριτικῆς μας — δηλαδὴ ἐκείνης πού «ἔχει θέσιν») στὶς στήλες τῶν ἐφημερίδων, καὶ στὶς ἐκπομπές τῶν ραδιοσταθμῶν, καὶ στὶς ἐπιτροπές τῶν «κρατικῶν», «ἡμικρατικῶν» παρακρατικῶν καὶ ἰδιωτικῶν «βραβείων»! Ἡ δουλειὰ της εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς τῆς «ἐπίσημης» Κριτικῆς μας: νὰ θάβῃ ὅ,τι πρέπει ν' ἀκουστῇ, νὰ προβάλῃ μόνο ὅ,τι εἶναι ἀκρίβυον — καὶ σὲ ποιότητα ἀνάλογο μὲ τὴν ποιότητα της καὶ τὴν ποιότητα τῶν «κατεστημένων» της! —, νὰ «χρυσώνῃ» πού λένε «τὸ χάπι» τῆς ζωῆς μας, συνομωτώντας μὲ σιωπῇ ἢ «συγυρίζοντας μιά χαρὰ» μὲ τυπικοὺς ἐπαίνους!..)

Νὰ μερικά, ἐλάχιστα, ἀπ' ὅσα γράφει ὁ Ναύαρχος Σοσκελλαρίου — πού τό-

*Τὰ παραδείγματα δὲ λείπουν — καὶ νὰ ὁ «δημοσιολόγος» κ. Εὐ. Λεμπέσης, μὲ τὰ περίφημα «κοινωνιολογοῦντα» δῆθεν βιβλία του, ἢ ὁ κ. Εὐτ. Φικιώρης, τῆς «altera pars»!

σεσ ἐφημερίδες (μὲ τόσες σελίδες, τέτοιες κυκλοφορίες), τόσα ἔντυπα, περιοδικά, ἐκπομπές (μὲ τόσα «μέσα»), τόσο χρόνο, τόσο κοινὸν, τόσα χρήματα ποὺ τίς πληρώνουμε ὅλοι μας, γιατί εἶναι («κρατικές ἐκπομπές»), δὲν ἐυρέθησαν ἱκανές (νὰ σᾶς πληροφορήσουν), καὶ χρειάστηκε τὰ ἐλάχιστα αὐτὰ («Νέα Ἑλληνικά»), σ' ἐσᾶς ἐδῶ τώρα μόνο (καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀμφιβάλλετε, δηλαδή, περὶ τῆς «δουλειᾶς») ποὺ κάνει ἀκριβῶς ἡ «ἐπίσημη Κριτική» μας!) νὰ ἐπιστημάνουν τὴ φωνή!

Ἀκούστε, ἀκούστε λοιπόν, τί καταγγέλλει ἓνας Ναυάρχος!

Πρῶτα - πρῶτα, ἄς ποῦμε, γιὰ τίς «ἀποστολές στοῦ ἐξωτερικοῦ»:

«Εἶδα ὅτι ὅσοι ταξιδεύουν εἰς τὸ ἐξωτερικὸ καὶ ὅσοι μᾶς ἀντιπροσωπεύουν ἐκεῖ, ὅλα μας τὰ ζητήματα τὰ συζητοῦν μεταξὺ τυροῦ καὶ ἀγλαδίου. Ποτὲ ἄλλοτε στὴ ζωῇ μου δὲν ἔλαβα μέρος σὲ τόσα γεύματα. Τώρα, ἂν οἱ συζητήσεις αὐτὲς βγάδουν κανένα ἀποτέλεσμα, αὐτὸ εἶναι μὰς ἄλλη ὑπόθεση. [...] Τὰ τελευταῖα δύο-τρὴς χρόνια βλέπω διάφορες μικρότητες ποὺ προχειρίζονται σὲ προσωπικότητες. Ὅλο τέτοιους στέλνουμε νὰ διαπραγματεύονται τὰ ζητήματά μας στοῦ ἐξωτερικοῦ, εἰς τὰ συνέδρια. Ἐπὶ τότε μάλιστα ποὺ ἄρχισε ἡ μόδα οἱ προσωπικότητες αὐτὲς νὰ συνοδεύονται καὶ ἀπὸ τίς γυναῖκες τους, σὰν νὰ πρόκειται γιὰ οἰκογενειακὴ τους ὑπόθεση, καταλαβαίνω γιὰ τίς τόσο μεγάλες διεθνείς μας ἐπιτυχίες.» (σσ. 49-50).

Ἔπειτα, γιὰ τὴν περίφημη ἐκείνη «Μέση Ἀνατολή» καὶ τίς ὡς σήμερα συνέπειές της:

«Ὁ πόνος μου ἦταν ἀκόμα φρικτότερος, γιὰτὶ καθαρά ἐβλεπα ὅτι ὁ ἄτυχος λαὸς μας μὲ πολὺ αἶμα θὰ πλήρωνε τίς ἀτιμίες, ποὺ ἐν ὄνοματι τῆς ἐλευθερίας του σκηνοθετοῦσαν ὅλοι σχεδὸν οἱ κυβερνητικοὶ μας παράγοντες στὴν Αἴγυπτο. [...]

Πέρασαν ἔκοτε τόσα χρόνια, εἶδαμε στὸν τόπο μας μεταπελευθερωτικά τόσα ἐγκλήματα κατὰ τῆς φυλῆς μας, ὅλα γεννήματα τῶν ἀβλοπιτητῶν τῆς μαύρης ἐκείνης ἐποχῆς τῶν δολοφονικῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, καὶ ἀκόμα σήμερα ποὺ διαβάζω τίς σημειώσεις μου τῶν τραγικῶν ἐκείνων καιρῶν, δὲν μπορῶ νὰ συγκρατήσω τὴν πικρία ποὺ μ' ἐπτόισαν τὰ ἔργα τῶν κακῶν ἐκείνων ἑλλήνων.

[...] Ἄλλὰ ποῖος ποτὲ πλήρωσε στὸν μακάριο τόπο μας γι' αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα; Ἀπὸ τότε ὡς τὰ σήμερα, διάφοροι ἔθνοσωτῆρες ἦρθαν καὶ πέρασαν, ἕνας δὲ παρὺς πέπλου λήθης ἐπεβλήθη στὴν ἀφαιρέτριά του δράματος τῆς παρίδος μας καὶ τοῦ λαοῦ μας, γιὰ νὰ φθάσωμε στοῦ σημερινῶ μας ἀδιέξοδο. Ἀδιέξοδο καὶ εἰσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ.» (σσ. 114-5).

Καὶ γιὰ τοὺς ἡγέτες μας:

«...Καταριόμουν καὶ τὴν κακοκεφαλιά μας, ποὺ γινόμαστε παίγνιο στὰ χέρια τῶν ξένων, βάζομε γιὰ ἡγέτες μας ἐξαιρετικούς μασκα-

ράδες - ἐμεῖς, ἡ ξευπνότερη ράτσα τοῦ κόσμου!» (σ. 128).

Καὶ γιὰ τὴ «Βοήθεια»:

«Δὲν εἶναι ὅμως μοναχὰ τὰ χρήματα ἡ μόνη κινητήριος δύναμις σὲ κάθε ἀναδημιουργία. Καὶ μᾶς μεταπολεμικὰ μᾶς ἔδωσαν τόσα, ποὺ οὔτε στοῦ δειροῦ μας τὰ εἴχαμε δῆ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀπελευθερώσεώς μας τὸ 1828. Τὰ χαράμισαμε ὅλα ὅμως!.. Μερικοὶ ἀετονόηδες ἐξεμεταλλεύτηκαν ὅλον αὐτὸν τὸν πακτωλὸν τῶν ἐκατομμυρίων. Καὶ οἱ πολλοὶ μείναμε φτωχότεροι ἀπὸ πρὶν.» (σσ. 172-3).

Γιὰ τὴν Ἀλήθεια, ποὺ ποτὲ δὲ φθάνει στοῦ λαοῦ, καὶ γιὰ τὴν «δημοκρατία» μας - τὴν ψευτοδημοκρατία μας :

«Εἶναι μεγάλη δυστυχία πὼς ἡ ἀλήθεια ποτὲ δὲ φθάνει μέχρι τοῦ λαοῦ μας. Εἶναι κι αὐτὴ ἀπὸ τίς ἰδιοτυπίες τῆς χώρας μας, τὴν ὅποιαν ὅλοι ἰσχυρίζονται πὼς κατευθύνει δημοκρατικὸ πολίτευμα. (Ἄλλη πλάνη αὐτὴ!).» Κι ἂν δὲν σπᾶρη ἡ ὀλιγαρχία ποὺ ρουφᾶει ὅλη τὴν ἱκμάδα τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους μας, δὲν θὰ ἰδοῦμε χεῖρι καὶ προκοπή.» (σ. 177).

«...Ὅταν ἀναφέρω τὴν ἰσρὴ γιὰ κάθε ἐλεύθερο ἄνθρωπο λέξω «δημοκρατία», δὲν τῆς ἀποδίδω τὴ συμβατικὴ σημασία ποὺ συνθηθίσαιμε νὰ τῆς δίνωμε [...], τὴν ψευτικὴν ἔννοια ποὺ ὅλοι μας ἐφοβίσαμε, μῖας ἐκφυλισμένης δημοκρατίας, ἐκφυλισμένης μὲ τὴ φενακὴ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, καὶ μὲ τίς ἀκρότητες καὶ τὰ ἀσυγχώρητα τερτίπια τῶν κομμάτων. Τῆς ἀποδίδω τὴν [...] πραγματικὴν σημασία τῆς δημοκρατίας, ἐκείνην ποὺ δίνει κάθε δυνατότητα σὲ κάθε ἱκανότητα ν' ἀναδειχθῇ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ, * ἐκείνην ποὺ ἐπιβάλλει σὲ κάθε κρατικὴ ἔξουσία, ὅσονδήποτε σπουδαία, ὅσονδήποτε ψηλὰ κι ἂν βρισκεται, νὰ ἐνεργῇ κάτω ἀπὸ συνεχῆ ἐλεγχο πάντοτε, ἐλεγχὸ πραγματικὸ, καὶ ποτὲ νὰ μὴν μπορῇ νὰ λαμβάνῃ μέτρα κατὰ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τοῦ οἰουδήποτε νομιμόφρονος ** καὶ τιμοῦ ** πολίτου.» (σσ. 180-1).

Γιὰ τὴν πολιτικὴ καὶ τὸν πλουτισμὸ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ. Γιὰ τὴν «ντροπὴ τῆς πολιτικῆς»:

«Ἄλλη νόδα καὶ παράδοση μᾶς ἔμεινε ἀκόμα περισσότερο μόνιμη: Τὸ θεωροῦμε φυσικώτατο, καὶ ὡς σημεῖο ἔξαιρετικῆς μας ἱκανότητος, τὸ ἀνασχόντο φαινόμενον τοῦ νὰ μᾶς παρουσαδώνονται σήμερα πᾶμπλουτοὶ οἱ χριστι-

* Σημ. «τ.Ν.Ἐ.» : Ἐνῶ σ' ἐμᾶς, κατὰ τὴν ἐπίσημη κρατικὴ στατιστικὴ, τὸ 34 ὄλο μόνο τὴν ἑλλήνων μετέχουν στὴν παραγωγή - ἦτοι: τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ στερονοῦνται, ἐκ τῶν πραγμάτων, τῆς δυνατότητος νὰ παράγουν καὶ τὸ ἐλάχιστο, μ' ὅλο ποῦ καὶ ἱκανοὶ εἶναι καὶ τὸ ζητοῦν!

** Σημ. «τ.Ν.Ἐ.»: Μόνο, ποῦ, Ναυαρχέ μου, πολλοὶ νόμοι προστατεύουν πιά τοὺς ἀνέντιμους, κ' εἶναι δύσκολο πολλὰς φορὲς, στὸν ἔντιμο μάλιστα πολίτη, νάνα ἀλήθεια («νομιμόφρων») (δηλαδή: τηρητῆς νόμων ποὺ ἔγιναν γιὰ τὸ ἀντιθετο ἀκριβῶς τῆς «προσωπικῆς ἐλευθερίας») ! Ὅ μᾶς ἄς τὸ πουν καὶ νομικοὶ αὐτὰ, ἀπὸ δῶ, συντόμως.

νοι πάμπτωχοι, χωρίς να έχουν κανέναν άλλον πόρον ζωής ή επάγγελμα έξω από τή διαχείριση τής εξουσίας.

Και ή άναίσχυντία αυτό ή είναι άκόμα πιό προκλητική, διότι όλοι αύτοι ό αλιυροι τής πολιτικής, όταν βρισκονται στην άντιπολίτευση δέν παύουν να κραυγάζουν, και urbi et orbi να καταγγέλλουν τις καταχρήσεις τής εξουσίας, τά σκάνδαλα στή διαχείριση τού δημοσίου χρήματος, όταν διακυρττουν τις άρχές τους. ‘Επί πλέον βεβαιώνουν πώς άμα ή «ψήφος» τού λαού τούς φέρη στην εξουσία, θα βάλουν κάθε καταργήρη στον πάγκο του. Κι όταν με τή σειρά τους έρθουν, μπαίνουν κι αύτοι στους πάγκους των και γίνονται καλύτεροι από τούς προηγούμενους τους καταργαίτοι.

Τό άποτέλεσμα; Ντρέπεται ν’ άνακατευθής στο δημοσιο βίο κάθε ένας που έχει αύτοσεβασμό. Διότι με τόν καθήφορο πού πήραμε, θά τόν πάρουν κι αύτόν τά σκάγια. Διότι ό πολς κόσμος, ό άπογοητευμένος από όσους μέχρι σήμερα τόν διοίκισαν, ό δυστυχισμένος από τούς θαυματοποιούς πολιτικάντηδες, θά τούς πάρη και τούτους για σαλταδόρους τής πολιτικής, κλέφτες, άπατεώνες, δημαγωγούς. (σς. 181-2).

Και, τέλος, ή γενική μας κατάντια:

«Ο κόσμος βαρέθηκε τούς πολέμους, και ό θρόλος τού ήρωισμού πού τούς εξάθλωναν στή φαντασία μας πάνε να σβήσουν. Αυτός πούχους τό αιμα του για τά ήθνικά ιδανικά επαναστατεί όταν βλέπη ότι ό χρεσινός κουραμπές ή μαυραγορίτης τού πολέμου θρασύτατα τόν πνίγει μέσα στή σκάνη τής λιμουζίνας του. Και στή δόλια πατρίδα μας, δυστυχώς πολύ ζεσιπάται άνέβηκαν, και συνεχώς άνεβαίνουν, μοναχά ό τυχαράστατοι, ό σαλταδόροι, ό άναίσχυνοι. Βλαστήματι σήμερα ό σεμνός, ό τίμιος, ό πατριώτης, ό χριστιανός, ό ενάρετος, άν τού μιλήσης όπως τού μιλούσες άλλοτε για ήθνικά ιδανικά, ήθικές άρχές, θρησκευτικές παραδόσεις, ύπερφάνειαν και όσες άλλοτε μάς διδασκαν άρετές. Γιατί είναι ζήτημα άν βρής και έναν από τούς επαίοντας, από τούς διοικούντας, από τούς μεγάλοσχημους ή από τά παιδιά τους, πού να δοκιμασαν τις φρικαλεότητες τού πολέμου, αυτές όμως πού άνδριζουν τόν χαρακτήρη και έξευγενίζουν τήν ψυχή, αυτές πού επιτέλους άφθονα έδοκίμασαν όλος ό λαός.

Αυτό είναι ένα φοβερό παραστράτημα ήθικής τάξεως. Διότι δέν είναι επιτηραμένον να έμφανίζεσαι πάντοτε μονόπλευρα ή ήγήτης, ή διοικούσα τάξις. Δέν είναι δυνατόν να σταθής σε καμμιά κοινωνία ή διοικούσα τάξις, ένόσφ μόνον εκμεταλλεύεται τά πρόνομα πού τής χορηγεί ή ήγετική θέσις τής, χωρίς όχι μοναχά να προσφέρειτα ύπόδειγμα και στις θούσις, αλλά αντίθετα, εμφανικά να λείπη από κάθε ήθνική προσπάθεια και συνεισφορά.

Και μοναχά τούτη ή διαπίστωση δείχνει ότι χάσαμε τόν ήθικό ρυθμό μας. Χάσαμε τήν ψυχή μας, χάσαμε τήν πίστη μας στή ζωή. Γίναμε όλοι κουρέλι, πού μάς σέρνει όπου φυσεί ό άνεμος.

Είναι βαρό τó τίμημα πού κάθε κοινωνία, κάθε λαός, κάθε φυλή πληρώνει, όταν κλωτσάη τόσο βαθειά βασικές ήθικές άρχές.» (σ. 218).

Και πώς θα βγοϋμε τάχατες, από τó τέλημα αυτό; Διά τής πολιτικής; Μά

πώς; ‘Αφού «υπομονετικώτεροι όλοι μας και από τó πιό υπομονετικό τετράποδο, άδιαμαρτρητα δεχόμεστε να μήν έχωμε δικαίωμα ό καθένας μας να διαλέγη ποιόν να ψήφισή από τούς τόσους ύποψηφίους, παρά μόνον εκίνους πού ό κάθε άρχηγός κόμματος μάς παρουσιάζει. από ψηφοδέλτιο του!.. Κι αυτό τό άνομάζομε «έλευθερα», «άμεσον» εκλογή!..» (σ. 222).

Και τελειώνει, ό Ναύαρχος, με τά λόγια αυτά:

«...‘Εδω κατάντησε να πρέπει να παίξης πασέτα για να προοδεύσης. Τό καρποπαίγνιο, ό σαλταδορισμός, ή προχειρολογία, και πρό παντός ή έλλειψις κάθε ήθικής άρχής, είναι τά στοιχεία πού κρύνουν άπαραίτητα τά τήν κάθε πρόδο. Και σιχανώμαστε τήν συστηματική έργασία, τόν ήθικό ρυθμό στή ζωή μας και τό σεβασμό στις ήθικές άρχές, όπως ό διάβολος τό λιβάδι.

‘Αλλά στον σημερινό αιώνα τού δευτάτου διεθνούς άνταγωνισμού, ό λαοί εκείνοι ό ό ποιοί δέν ήμπορούν, ή δέν θέλουν, πρώτον να έργάζονται έντατικά και συστηματικά, και, δεύτερον, βαθειά να πιστεύουν σε κοινές ήθικές, θρησκευτικές και ήθικές άρχές, κινδυνεύουν όχι μοναχά να καταδικασθούν να μένουν καθυστερημένοι, αλλά να έξαφανισθούν από τό χάρτη των έλευθερών ήθνών.

Δέν είναι δυνατόν άτιμωρητέη να περάσωμε από τήν καταρράκωση των ήθικών αξιών, πού άποτελεί ένα χαρακτηριστικό φαινόμενο τόν τόπο μας. Δέν ήμπορουν, χωρίς βαρύτερες συνέπειες για τό σύνολον, να άνεβαλουν έδκόλα τά στερημένα από κάθε ήθική άρχή άτομα, παραμερίζοντα τούς ενάρετους και ικανούς. Μυρίζει πτωμαίνη για τή ράτσα μας τό φαινόμενο ότι σήμερα επιτυχάνουν σε όλους τούς τομεείς τής ήθνικής μας ζωής ό άδίστακτοι σε κάθε ήθικό περιορισμό. Πρέπει όλοι μας να περιμεινωμε πός με μαθηματική ακρίβεια, ακριβά θα πληρώσωμε αυτόν μας τόν ήθικό εκτροχισμό. Δέν είναι συμπτωματική ή άντινομία τήν όποιαν όλοι μας διαπιστώνομε: ‘Ενώ ό λαός μας προκαλεί τόν διεθνή θαυμασμό στις έξομησεις του, είτε στον πολεμικό, είτε στον δημοσυργικό και ήμπορικό τομέα, ζεπέφτομεν ως κράτος διεθνώς. Και είναι δυστόχημα ότι άκόμα δέν άρχισαμε ν’ άντιδρούμε σ’ αύτόν τόν καθήφορο, πρós τόν όποιον μάς σπρώχουν τά άνομήματά μας. Διότι, άν δέν άρχίσωμε να άντιδρούμε εκ των ήνω, ό σεμνός της έκ των κάτω άντιδράσεως δέν θα άφήση τίποτα όρθιο.» (σς. 242-3).

Μ Α ΟΧΙ! ΑΡΧΙΣΑΜΕ, Ναύαρχέ μου - μήν απελπίζεστε!.. ‘Αρχίσαμε, μάλιστα, απ’ τήν Παιδεία - τί λέτε σεΐς, ότι φοβάστε πώς «τα τραγικά άτυχηματά μας τών τελευταίων δεκαετιών, δέν μάς έβαλαν άκόμη μυαλό!» Λάθος κάνετε!.. ‘Αρχίσαμε - και συστήσαμε ήδη τις (άρμόδιες) επιτροπές πού θα θάψουν τó πρώτο αυτό ζήτημα!

Κι όταν αυτό τό θάψουμε καλά-καλά, με καμμιά καινούργια «άνασύνθεση» τών «κύκλων τής παιδείας» μας (τώρα, να

ποῦμε, θὰ λέμε «γυμνάσια» τὰ «δημοτικά», καὶ «δημοτικά» τὰ «γυμνάσια», τὴν δὲ «ὀγδόη» τοῦ «γυμνασίου», δηλαδή τοῦ «Δημοτικοῦ», δὲν θὰ τὴ λέμε «ὀγδόη ὀκταταξίου» ἀλλὰ «ἐκτὴ ἑξαταξίου», καὶ τὴν Ἀπαιδεῖα μας ὀλόκληρη δὲ θὰ τὴ λέμε πιά «κλασσικὴ παιδεία», ἀλλὰ «πρακτικὴ παιδεία», ἢ ἀκόμα καὶ «ἀντικλασσικὴ», ὅπως προτείνουν μερικοί!) -- ὅταν, λοιπόν, τὸ θάψουμε καλὰ καλὰ κι αὐτὸ τὸ θέμα, καὶ περάσει κι ὁ Σπευτέμβριος, ποὺ οἱ γονιοὶ ξαναθυμοῦνται τί πληρώνουν γιὰ τὰ «παλιόχαρτα» τῶν παιδιῶν τους, καὶ πᾶψουν κ' οἱ ἐφημερίδες νὰ θηρεύουν λίγα φύλλα μὲ κάτι κακὲς ἔρευνες περὶ τοῦ «τί γίνεται ἐκεῖ μέσα, στὰ ἐρειπωμένα σχολικὰ κτήρια, μὲ τοὺς ὑποσιτιζόμενους καὶ ἀντισοστολικώτατους διδασκάλους;»,... ἔ, τότε... θὰ κοιτάξουμε νὰ θάψουμε καὶ κανένα ἄλλο ἀπ' τὰ ζητήματά μας!

Σιγά-σιγά ὅλα, ὅπως πάντα!

Στὸ μεταξὺ, «ἔρευνες» δίνουν καὶ παίρνουν στὸν Τύπο, «ἄρθρα» γράφονται, ἀριθμοὶ δίδονται, τὰ πάντα λέγονται καὶ ἀκούονται, μεγάλο ἄλσβερσι τελοσπάντων («ἐνδιαφέροντος», λόγως, «ἀρμονιοτήτων», «ἐπιτροπιῶν», σχεδίων, ὑποδείξεων!) καὶ μοναχὰ τὴν οὐσία δὲ θίγει κανεὶς!

Φυσικώτατο!.. Γιατί αὐτὴν τὴν ξέρουν τὰ παιδιά κ' οἱ νέοι μοναχὰ - μαζὶ μὲ τοὺς διδάσκοντας (ποῦ ἢ αἰχθῦες ἄφρωνοι) εἶναι βρωσ, ὅταν εἶναι ἔντιμοι καὶ ἔντρομοι, ἢ τηροῦν «αιγὴν ἰχθύων», ὅσοι εἶναι ἀχρεῖοι καὶ ἀνάξιοι τοῦ λειτουργήματος, γνωρίζοντες ἄριστα πῶς κάθε ριζικὴ ἀντιμετώπιση τῆς Οὐσίας θὰ σημάη τὸ τέλος τῆς «βολῆς» τους, τῶν «ιδιαιτέρων» τους, τῆς ἀργίας τους καὶ τῆς ἡσυχίας τους!)

Ἔτσι, χρόνια τώρα βλέπουμε στὸν Τύπο, κάθε τόσο, «ἀνακοινώσεις» «ὀμοσπονδιῶν», καὶ «συλλόγων», καὶ «συνδέσμων», λογῆς-λογῆς «ἐκπαιδευτικῶν», μὰ ποτὲ δὲ διαβάσαμε μιὰ κουβέντα ἐπάνω στὸ πραγματικὸ θέμα, ἐπάνω στὴν οὐσία τῆς σημερινῆς μας «παιδείας».

Ποτέ!

Γιὰ μισθοὺς, γιὰ αὐξήσεις (καὶ δικαίως!), ναί!.. Γιὰ σχετικὲς ἀπεργίες - ναί!.. Ἀλλὰ περὶ Παιδείας στ' ἀλήθεια, ἔχι!

Μένουν τὰ παιδιά. Καὶ οἱ νέοι. Οὐ, τί θὰ εἶχαν νὰ σᾶς ποῦν!

Πρῶτον: πῶς ὅ,τι γίνεται σήμερα, δώδεκα ὀλόκληρα χρόνια γιὰ τὸν καθέ-

να τους στὰ σχολεῖα, δὲν ἔχει καμιὰν ἀπολύτως σχέση μὲ «Παιδεία»! Καὶ ὅτι αὐτὸ συμβαίνει ἀπὸ δεκαεπταετίας τοῦλάχιστον - (γιὰ νὰ μὴν παρέμβῃ κανεὶς, λίγο μεγαλύτερος στὰ χρόνια, καὶ πῆ ὅτι συμβαίνει ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων στὴν Ἑλλάδα!)

Καὶ πῶς, ἄρα, δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει καθόλου ὅ,τι «κατὰ τύπους μόνον» γίνεται ἐκεῖ μέσα!.. Καὶ ὅτι, τὸ μόνο ποῦ κοιτοῦν, εἶναι πῶς «νὰ τὴν περνοῦν καλύτερα!» - μαζὶ τους δέ, παρομοίως, καὶ ἡ ἀπόλυτη πλειονότης τῶν διδασκόντων, ἐν ἀγαστῇ συμποῖα!

«Ὅτι, ἀκόμη, κανένα «πρόγραμμα», καὶ σχεδὸν κανεὶς «διδάσκων» δὲν τοὺς ἐδίδαξε ποτὲ τίποτε ἐνδιαφέρον ἢ οὐσιώδες, ἀλλ' οὔτε τίποτε «πλήρες»!.. Ὅλα μισὰ καὶ ἀπόμισα, ἀσύλληπτα στὴν ὑποθετικὴν «ἐνότητά» τους, «τῆς ἐγκυκλίου παιδείας» ποῦ τάχα συνιστοῦν!

Κι ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ δῆθεν «γνώσεις» τους, εἶναι «μαζώματα» τυχαῖα, ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, γεμῖατα ἀξεκαθάριστες ἀντιφάσεις, ἐλλείψεις, τρεκλισματα τραγελαφικά!

«Ὅτι, λοιπόν, ποτὲ τὸ σχολεῖο δὲν τοὺς ἐζήτησε κάτι, μὲ ὄση αὐστηρότητα καὶ οὐσιαστικότητα τοὺς ζητᾷ διαρκῶς τὸ κάθε τί σήμερα ἢ ζωῆ στὸν ἐλεύθερο στίβο - ὅτι ποτὲ κανεὶς, δηλαδή, δὲν τοὺς συνήθισε σ' αὐτὸ ποῦ λέμε «ἔργον»!

Καὶ ὅτι, εἰλικρινὰ ἀποροῦν μὲ ὅσα, ὕστερα ἀπὸ δώδεκα σπαταλημένα (ἀπὸ μᾶς δὲ σπαταλημένα!) χρόνια τους, τοὺς ζητοῦμε νὰ μπουοῦν καὶ νὰ ξέρουν!

Ὅτι εἴμαστε... τρελοὶ περίπου (γιατὶ μόνον τρελοὶ φέρνονται ἔτσι-τῆ μιὰ: «ἄκρως ἐπιεικεῖς», καὶ «συνεργοὶ» ἢ «συνένοχοι» τὴν ἄλλη: «ἀπατητηκοί»), γιὰ πράγματα ποῦ δὲν τὰ παρέσχον ποτέ, καὶ «ἄκρως αὐστηροί», καὶ ἀναθεματιστές» τῶν νέων, ποῦ δὲν τοὺς ἐφρόντισαν ποτέ, καὶ δὲν τοὺς ἀγάπησαν στ' ἀλήθεια ποτέ!)

Μὰ γιὰ νὰ τελειώνω, ἐπὶ τοῦ παρόντος:

Τὸ θέμα τῆς Παιδείας μας — ἀσχετῶς «προγραμματῶν», «σχεδίων», ὕλης «κλασσικῆς» ἢ «πρακτικῆς»! — εἶναι θέμα ποιότητος τῶν διδασκόντων. Ἡ δὲ ποιότης τῶν δικῶν μας, στὴ μεγίστη τους πλειονότητα, εἶναι ποιότης δημοσίων ὑπαλλήλων κατωτάτης ὑποστάθμης, ἀνίκων καὶ νὰ ἀντιφθοῦν κἂν τὸ νόημα τοῦ λειτουργήματος ποῦ ἀσκοῦν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀποστολικότητος, τῆς αὐ-

ταπαρηήσεως, τῆς προσωπικότητος πού απαιτεῖται γιά τήν καθημερινήν ἐνάσκηση τοῦ ἔργου τους!

Ἄρα εἶναι θέμα Ἐνωτάτων Σχολῶν; Βεβαίως, κατὰ κυριώτατο λόγο, καί τέτοιο!

Ἐρόμε δέ ποιά ἀθλιότητα ἐπικρατεῖ σ' αὐτές - ἀρμοδιότης πλέον τῶν «σπουδαστῶν» καί «φοιτητῶν» τους νά μάς τὰ ποῦν!

Εἶναι φαῦλος ὁ κύκλος. Καί μόνο μέ ριζική τομῆ τῆς κακῆς πορείας του σταματᾷ τὸ κακό. Τὰ ἡμίμετρα, τὸ συντηροῦν ἴσα-ἴσα· δὲν τὸ ἀντιμετωπίζουν!

Πῶς ἡ τομῆ;
Μά νά πῶς :

ΕΠΤΑ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ διακόσιες πενήντα χιλιάδες δολάρια τὸ χρόνο κοστίζουν στὴν ἀμπύτωχὴ Ἑλλάδα 6000 «σπουδασταῖν» τῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ! (Ἐπίσημες στατιστικὲς αὐτές, τῆς Γραπῆς τῆς Ἑλλάδος, γιά τὸ 1956.)

Χρυσάφι ἐπτάμισο ἑκατομμυρίων δολαρίων τὸ χρόνο φεύγει στὸ ἐξωτερικὸ γιά δῆθεν «σπουδές» 6000 νέων (ἐνῶ οἱ ἐδῶ σπουδάζοντες, τὸ '56, ἦταν μόνο...5800)!

Καί τὴν ποιότητα τῶν «σπουδῶν» αὐτῶν τὴν ἔρομε ὄλοι, καί τὴν ὑφιστάμεθα ὄλοι - καί τὴν πληρώνουμε, φυσικά, καί ἐπιπροσθέτως ἐκ τῶν ὑστέρων, ὄλοι, μὲ ψευδοπιστήμονες, μὲ ψευδοειδικούς, μὲ ψευδοπροσόντούγους - μὲ ἐπηρμένους τῆς κακῆς ὥρας, πού γιά τίποτε δὲν κάμουν (πλὴν ἐλαχίστων, πολὺ ἐλαχίστων ἐξαρέσεων)!

Ἄρα, τὰ ἐπτάμισο ἐτησίως, μαζὶ μὲ τὴν συνολικὴ ἐθνικὴ βλάβη, πρέπει νά λογαριάζονται δεκαεπτάμισο, καί ἑκατόνεπτάμισο ἑκατομμύρια δολάρια - τζάμπα πεταμένο χρυσάφι!..

Μὲ τὰ ἴδια χρήματα, μὲ πολὺ λιγώτερα ἴσως, μποροῦν νά μετακληθοῦν πολλές δεκάδες λαμπρῶν ξένων καθηγητῶν, ἀπὸ ὅλες τίς χώρες τοῦ κόσμου πού ἔχουν πράγματι Ἐπιστήμες, καί αὐτοὶ νά διδάξουν ἐδῶ, γιά πολλὰ χρόνια, νέες γενεές στελεχῶν τῆς παιδείας καί τῆς ἐπιστήμης μας, τῆς διοικήσεως καί τῆς τεχνικῆς μας!

Καί τότε βλέπομε ἂν θὰ ἐξακολου-

θήσῃ ὁ κ. Γ. Σακελλαρίου, ἐπὶ παραδειγματι, νά διδάσκῃ ὡς...Κοινωνιολογίαν τὰ περὶ «κηρίων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις» καί τὰ περὶ «διαρκείας τοῦ ἀρραβῶνος» εἰς τὸ «Ἀθήνησι Πανεπιστήμιον» - ὅταν ὁ διπλανὸς του (γερμανὸς, ἀγγλος, γάλλος, βέλγος), θὰ διδάσκῃ πράγματι Ἐπιστήμην πού δὲν ἀστειεύεται!..

Ἄλλὰ πού αὐτὰ - σὲ ποιούς λέγονται ;.. Στους ἴδιους - ἢ στους προστάτες των τῆς πολιτικῆς ;.. Ἡ στὸν Τύπο πού σιωπᾷ ἐρηληματικώτατα!..

ΚΑΙ ὩΣΤΕΡΑ παραπονεῖται ὁ κ. Βενέζης, πού ἐνῶ τόσο διαφημίζει διαρκῶς τὰ ἔργα του, ἀκόμα καί πρὶν τὰ ἐκδόση — ὅπως π.χ., στὸ «Βῆμα» τῆς 13ης Αὐγούστου (στὴν ἐπιφυλλίδα του, κατὰ τὴ συνήθειά του!) — ὁ κόσμος δὲν τὰ διαβάσει πιά, ἢ δὲν τὰ καταλαβαίνει, καί καταβάλλει ὁ ἔρμος προσπάθειες «παρὰ τοῖς φίλοις λυκειάρχαις» τῶν ἰδιωτικῶν μας σχολείων, νά κληθῇ καμμιά φορὰ, νά τὸν γνωρίσουν τὰ παιδιὰ, νά γνωρίσουν τὸ ἔργο του!..

Ἄλλὰ γιὰ τί μόνο ὁ κ. Βενέζης;

Κ' ἐμεῖς, ἐξίσου ἀνεδαφικοὶ δὲν εἴμαστε, πού ἀποροῦμε πῶς διάβολο τόσοσ κόσμος δὲν εἶναι σὲ θέση νά διακρίνῃ τί ἀξίζει καί τί δὲν ἀξίζει ἀπ' τὰ βιβλία πού τοῦ σερβίρονται ;

Μὲ ποιά κριτήρια; Πού τοῦ τὰ ἐδῶσε ποιά Παιδεία, θὰ κρίνῃ ὁ νέος κόσμος ὅ,τι τοῦ διαφημίζουν γιά «σπουδαῖο» καί γιά «ἐξοχο»;

Κι αὐτὸ εἶναι τόσο ἀληθινὸ, ὥστε νά ὑποψιάζεται καεὶς πῶς ἡ παραμέληση τῆς Παιδείας στὸν Τόπο τοῦτο δὲν ἔχει ὡς αἰτία βαθύτερη τὴν πρώτη αὐτὴν πού ὑποπίπτει στὴν ἀντίληψη τοῦ καθενὸς (: ὅτι δηλαδὴ, τὸ θέμα τῆς δὲν προσφέρεται γιά ἐντυπωσιακὲς δημαγωγίαις τῶν διαρκῶς «προσώφρας» πολιτικῶν μας!), παρὰ τὸ ἐξῆς: ὅτι συμφέροι ὅλους τοὺς «κρατοῦντας» ὁ σκοταδισμὸς αὐτός, ἀπὸ κάθε ἀποψη!.. Καί ὅτι, ἄρα, ἂν ὄχι βέβαια συνειδητὰ, ὑποσυνειδητὰ ὅμως ναί, τὸν συντηροῦν, τὸν θέλουν!..

ΑΛ' ΑΣ ΔΟΥΜΕ πῶς παρακολουθεῖ τὰ θέματα μας ὁ Τύπος, ἀπὸ τίς 28 Ἰουλίου εἰς τὴ στιγμὴ πού γράφεται αὐτὸ ἐδῶ τὸ «Χρονικὸ τοῦ Μηνός» :

Νὰ ἰδρωθῆ Πανεπιστήμιο εἰς τὰ Ἰωάννινα, ζητάει μὲ τὰ σωστά τῆς ἡ δεσποινῆς Λέλα Τάσου, συνεργάτρια τοῦ «Ραδιοπρογράμματος» * — θὰ εἶναι «δημοσιολόγος» ἴσως !—, ὡς «ἐθνικῶς ἐπιβεβλημένον» ! Ξεχνώντας νὰ ρωτήσῃ προηγουμένως, μήπως θὰ πρέπει πρώτα νὰ υπάρξῃ στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ Θεσσαλονίκη Πανεπιστήμιο, καὶ μετὰ βλέπουμε γιὰ τὰ καλὰ Γιάννενα, τὴ Λάρισα, τὴν Πάτρα, καὶ δὲν ξέρω ποιά ἄλλη ἀκόμη πόλη μας.

«**Ὁμοφωνία**» διαπιστώνει, γιὰ πρώτη φορά, ὁ λαμπρὸς κ. Δ. Ψαθᾶς **, ὄλων τῶν βουλευτῶν μας — ἀλλ' ὡς πρὸς τί;.. Ὡς πρὸς τὴν αὐξηση τῆς... βουλευτικῆς ἀποζημιώσεώς τους εἰς... 10.400 δρχ. μηνιαίως !

Ἦλοι σύμφωνοι σ' αὐτό, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους! Ἐπὶ τὴν ἄκρα δεξιὰ, ἕως τὴν ἄκρα ἀριστερά !

Καὶ δὲν εὐρέθηκε ἕνας νὰ πῇ: «Πῶς ; Αὐξηση;.. Προσωπικῶς παρατιοῦμαι πάσης ἀποζημιώσεως!..»

(«Πῶς θὰ ζήσῃ;» θὰ πῆτε... Οὐθὼ, τώρα ! Βρισκόμαστε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια!..)

«Καὶ εἶναι ἄνω τῶν 60 οἱ ἱεράρχαι, καὶ οὔτε εἰς δὲν εἶπε τρεῖς λέξεις, ἱκανὰς νὰ μεταπλάσουν τὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας: *Δὲν εἶμαι ἄξιος!*» — γράφει πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὁ κ. Κωστής Μπασιτᾶς, σὺν κύριον ἄρθρον τοῦ τῆς «Βραδυνῆς». ***

Ἄ, τί ζητάει τώρα ὁ κ. Μπασιτᾶς ! Καὶ πόσο γνωρίζει καὶ ὁ ἴδιος «ἀπὸ ποιούσης» τὰ ζητάει αὐτά!.. Ποῦ φτάνει — νὰ, ἀπὸ κάπου, ἔστω κι ἂπ' τὴν Ἐκκλησία ἀκόμη, ν' ἄρχιζε ἡ Κάθαρσις, καὶ δὲ θάχε πιά τελειωμό!..

Μάταια ἐντιμα λόγια!.. Μά, ἂς ἀκούονται!.. Ἔστω καὶ σὰν ἄλλη μιὰ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ!..

Μὲ τίς μεταφράσεις τὰ ἔβαλε τώρα ὁ κ. Πετροχάρης! «Μήπως», γράφει στὴν «Ἐλευθερία» τῆς 8ης Αὐγούστου, «θὰ πρέπει νὰ πληρώνη» ὁ μεταφραστὴς κι ὁ ἐκδότης μεταφράσεων «τὸ χῶρο ποὺ παίρνει ἀπὸ τὴν ἀγορὰ τοῦ ἐλληνικοῦ

βιβλίου, γιὰ νὰ τοποθετήσῃ τὸ ξένο ἐμπόρευμα;»

Καὶ ζητάει, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, ν' «ἀναχατίσῃ» τὴν «εἰσβολὴν» τῶν ξένων κειμένων «στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ», δι' ἐπιβολῆς... δασμοῦ, εἰδος «φόρου ὑπὲρ τρίτων» (ὑπὲρ τῶν λογίων μας φυσικά, ποὺ δὲν πουλιούνται τὰ βιβλία τους — γιὰ τί τοὺς τρῶν, ὑποτίθεται, τὸ ἀγοραστικὸ κοινὸ οἱ μεταφράσεις!) !

Λέει κι ἄλλα — περὶ «πνευματικῆς αὐταρκειᾶς μας» νὰ ποῦμε, καὶ τὰ παρόμοια ! (Τὴν «αὐτάρκειά» μας δέ, τὴν βασίχη βέβαια — αὐτὸ νὰ λέγεται! — στὴ δικὴ του «πνευματικὴ παρουσία» μὲς στὴ ζωὴ μας !)

Ἄλλου εἰδους σκοταδισμὸς αὐτός ! (Ὁ καθέναν θεωρεῖ οἰκὸπεδὸ του τὸν τόπο τοῦτο — μαζὶ κι ὁ κ. Πετροχάρης τὸν πνευματικὸ μας χῶρο —, καὶ κοιτάει σὰ νοικοκύρης τὰ συμφέροντά του !)

Ἄκου τώρα!.. Νὰ ἐκδίδῃ δηλαδὴ κενεὶς τὸν Ἐμερσον π.χ., σὲ λαμπρὴ μετάφραση, ὅπως ἐκείνη τοῦ κ. Χάρη Λαμπιδῆ ποὺ ἔβγαλε ὁ «Ἰκαρος», καὶ νὰ πρέπει λοιπὸν ὁ ἔξοχος Ἐμερσον, μὲ τὰ μοναδικὰ σὲ ποιότητα «Δοκίμιά» του, νὰ συντηρῆ, λέει, τὴν οἰκτρὴ «ντόπια φιλολογία» μας — τὸ ντόπιο ἐμπόρευμα ἐνωθῶ, τοῦ κ. Πετροχάρη καὶ τῆς παρέας !

Ἄλλος πάλι — ὁ «Κρίτων» τοῦ «Ταχυδρόμου» * — δὲν βρῆκε καλύτερον τρόπο νὰ πουλήσῃ ἐκδοῦλευση στοὺς λογίους μας (οὔτε καὶ κανένα οὐσιαστικώτερον θέμα γιὰ φιλολογικὴ ἐπιφυλλίδα!) καὶ συνιστᾷ σὸ κράτος — «κράτος» στὴν παρῶσα περίπτωσι εἶναι μιὰ φοβερὴ ἐπιτροπὴ «φιλοσταίων» (ἂς ἔχῃ τὸ νοῦ του ὁ κ. Γ. Κουρνούτος, νὰ μὴν τὴν ἀφήσῃ τοῦλάχιστον καὶ σὲ τέτοια στραβοπατήματα!) —, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, τὴν ἀγορὰ 7000 βιβλίων κάθε χρόνον, ὥστε: «νὰ λυθῇ ὁ βρόχος ποὺ στραγγαλίζει** τὴν Λογοτεχνία μας» !

Δηλαδῆ: νὰ τοιμπήσουν τίποτε χρήματα πάλι οἱ «ἡμέτεροι» ἐκ τῶν λογίων — καὶ νὰ τὰ τοιμποῦν σταθερὰ μάλιστα, κάθε χρόνον! —, ἐνῶ ἡ κοινότης Ἡλιοχωρίου, ἐπὶ παραδειγματι, στερουμένη ἀκόμη καὶ ἐνὸς πρακτικοῦ ὁδηγοῦ δενδροκομίας, θὰ ἀναγινώσκῃ τὴν «Τελευταία νύχτα τῆς γῆς» τοῦ κ. Πετροχάρη, ἢ τὴν «ἀνανεωμένη» βᾶσει τῶν ὁδηγιῶν

* Τεύχος 28/7 — 3/8/57, σ. 20.

** «Νέα», 2 Αὐγούστου.

*** 6 Αὐγούστου.

* 10 Αὐγούστου, σ. 22.

** Χάρμα «ὁ βρόχος» ποῦ... «στραγγαλίζει» ?

μας* «Νέα Ἔστια» του, καὶ θά... συμ-
μορφώνεται!

Δὲν εἴμαστε καλά!

ΙΑΚΟΠΤΩ ΤΑ ΩΡΑΙΑ τοῦ Τύ-
που, γιὰ νὰ δοῦμε καὶ κάτι ἄλλο:
Ἐρπάζτηκε ** ὁ πολὺς κ. Μ. Πα-
παϊωάννου (ἀπὸ τὰ πιδ borhēs κι ἀπὸ
τὰ πιδ ἐθελότυφλα «πνευματικά» πρωτο-
παλῆκαρα τῆς πιδ ἀρτηριοσκληρωτικῆς
(Ἐρπαστερᾶς)), μὲ μωρο-λόγιο τῆς «Δε-
ξιᾶς», πᾶνω στὸ ἄν πράγματι θὰ σταλοῦν
στοὺς σοβιετικούς γιὰ μεταφραση τὰ κα-
λὰ βιβλία «ὄλων τῶν λογοτεχνῶν μας»
— δηλαδῆ: καὶ τῆς παρέας τοῦ μωρολο-
γίου! — ἢ μόνο τὰ καλά καὶ τὰ κακὰ τῶν
«δικῶν τους»!

Μὲ τί κανεῖς νὰ πρωτογελάσῃ; Μὲ
τὴν μωρία, λοιπόν, τοῦ λογίου τῆς «Δε-
ξιᾶς» — ποὺ συζητεῖ ποιά θὰ σταλοῦν,
ἀφοῦ εἶδε πὼς οἱ δόλιοι Πολεβίσι καὶ
Ἐρπαστερᾶς μόνον τέσσερα ὀνόματα
γνώριζαν, σ' ὅλες ἀνεξαίρετα τίς «δηλω-
σεις» τους, ὡς «Ἕλληνας λογοτέχνες»; Ἡ
μὲ τὴν κουτοπονηριά τοῦ ἐπικριτοῦ του
τῆς «Ἀρπαστερᾶς», ποὺ θαρρεῖ πὼς πρό-
κειται νὰ πείσῃ κανέναν ὅτι ναί, μόνο
ἀπὸ πολιτικὴ πλευρὰ δὲν ἐκρίθησαν τὰ
λογοτεχνικά μας ἔργα ἀπὸ τοὺς περὶ
αὐτῶν εἰσηγητὰς τῆς παρατάξεώς του,
καὶ πὼς, ἀντίθετα, (νὰ μεταφραστοῦν
ἔργα καλά καὶ προοδευτικά) συνέστη-
σαν μονάχα τοῦτοι;

Καὶ ἡ ἔννοια τοῦ «καλὰ» καὶ τοῦ
«προοδευτικά»; Ὅπου βάζει ὅ,τι θέλει
μέσα κανεῖς;..

Ἄλλὰ μήπως καὶ ἡ ἔννοια τοῦ
«ὄλη ἡ ἀξιόλογη λογοτεχνία μας»; Ὅ-
που ἐπίσης ὅ,τι θέλει παραχώνει κανεῖς;
Μὰ, παίζουσι μὲ τὰ λόγια οἱ ἄνθρω-
ποι; Ἡδονίζονται νὰ φλυαροῦν;

Ὁ βερμπαλισμὸς τῆς «Ἀρπαστερᾶς»
συναγωνίζεται ἐπικινδύνα πιά τὸν τῆς
«Δεξιᾶς» — καὶ ἀντιστρόφως!

Μὰ δὲν μᾶς τὰ λὲν ἀπλουστερά!..
«—Νὰ στελεθετε καὶ τὰ δικὰ μας!» οἱ

* Ἀπορεῖτε ;.. Μὰ γιατί ;.. Δὲν πρόλαβαν
«τ. Ν. Ἐ.» ν' ἀναγγελοῦν διέφυγση τοῦ κύ-
κλου τῶν ἐνδιαφερόντων τους, καὶ τσακίστηκε
παρευθὺς ὁ κ. Π. Χ. ν' ἀναγγεῖλῃ καὶ αὐτὸς
«σπουδαία θανάωσή» του— ἂν ἦταν δυνατὸ!—
ἀντιγράφοντας μάλιστα, σχεδὸν ἐπὶ λέξει, τὴ
σχετικὴ διατύπωση τῆς «εἰδήσεως», ὅπως τὴν
εἶχαν συντάξῃ οἱ φίλοι «τ. Ν. Ἐ.» γιὰ τὴ δι-
κή μας ἐπανεκδόση!

«Πρωτοτυπία» μὰ φορὰ!

** «Αὐγή», 1076 Αὐγούστου.

μὲν. «—Ὅχι, δὲ θὰ τὰ στελοῦμε! Ἐσεῖς
στελνετε τὰ δικὰ μας;» οἱ δέ.

Ἔτσι. Σὰν κυράτσες ἀκριβῶς. Γιὰ
νὰ μᾶς πάρουν μυροδιά καὶ οἱ ἀνατο-
λικοὶ — μήπως δὲν μᾶς ἔχουν πάρει!

Ἔ, λοιπόν, θερμὴ παράκλησις: Τὰ
δικὰ σας (ὄλωνῶν, ποὺ τόσο μοιάζετε
σὲ δλα!), νὰ τὰ στελεθετε δλα! Εἶναι
δλα «καλὰ» καὶ «προοδευτικά». Κανενὸς
ὁμως ποὺ σᾶς βλέπει ὁμοίους, προσέξτε
καλὰ μὲν καὶ στελεθετε — γιατί!.. χα-
θήκατε, κακομοιρηδες (καὶ οἱ μὲν καὶ
οἱ δὲ «κακομοιρηδες»!..)

(Ἐνα ἔργο, νὰ ποῦμε, ὑποθετικὸ, ποὺ
θὰ ἔδειχνε ὅτι ὑπάρχει μιὰ ἀπίθανη «Δι-
θνής» τῶν «ἀξιοματικῶς δισταμένων»)!
Ὅτι τὰ «καπιτάλια» ποὺ παρέχονται σὲ
κάποιον ἐν μέρους τῆς μῆς «ἀξιοματι-
κῆς παρατάξεως», ἔχουν ἀπόλυτη πέρα-
ση ὡς «καπιτάλια» καὶ στὴν ἄλλη! Κ' ἔ-
τσι, ὁ Μυριβήλης π.χ., ἐπειδὴ ἀκριβῶς
ἔχει πολλὰ «ἀντιδραστικά» καπιτάλια,
ναί, αὐτὸς εἶναι «ἀξιος» καὶ κατὰ τὴν
«ἀξιοματικὴν» Ἀρπαστερᾶ!.. Ἐνας ὅποιος
ἄλλος ὁμως, ποὺ δὲν ἔχει «ἀντιδραστι-
κὰ» καπιτάλια, ὄχι, δὲν εἶναι «ἀξιος»!

Καὶ τὸ ἴδιο, καὶ τανάπαλιν, γιὰ τὴν
«Δεξιᾶ»!..)

Λοιπὸν ;.. Τί θὰ γινόνταν ἕνα τέτοιο
βιβλίον ;.. Θὰ ἐστέλλετο γιὰ μεταφραση,
ἔστω καὶ στὴν «ἀντισταλινικήν» Μόσχα;
Θὰ ἐλάμβανε ἐπιχορήγησι ἀπὸ τὴν ὀ-
ποιαδήποτε ἀμερικανικὴν πρεσβεία; (*Ο-
πως, νὰ ποῦμε, λαβαίνουν, μὲ σχεδὸν ἀ-
προσχηματίστους κίβλας τρόπους, διά-
φορα «πνευματικά μας κεφάλαια» — ἐφ'
ὅ καὶ τὰ εἰδικὰ «ἀφιερωματικά» τεύχη,
τὰ ταξίδια ἐδῶ κ' ἐκεῖ, οἱ «ἐντυπώσεις»
καὶ δὲ συμμαζεύεται!)

Ἐμ, γι' αὐτὸ «πιάνεστε»!.. Γιὰ τὸ
ἴδιο «ψητό»! Γιατί μοιάζετε!

ΓΕΝΙΚΩΤΕΡΑ, ΤΟΥΤΟ διαπι-
στῶναι κανεῖς: Ὑπάρχει ἕνα αἰ-
σχρο Παιχνίδι — ποὺ οἱ ὄροι του
ἰσχύουν ὁμοίως καὶ στοὺς Δυο! Τοὺς τη-
ρεῖς ἐσύ, τὸ «πρόσωπο» τοὺς τηρεῖς σα-
στὰ καὶ πονηρὰ, στὸν Ἐναν ἢ στὸν Ἄλ-
λον, καὶ τὸ «καπιτάλι» σου πιά ἔχει πέ-
ραση καὶ στὸν Ἐναν καὶ στὸν Ἄλλον!

Φυσικά! Γιατί ὁ Σκοπὸς εἶναι κοι-
νός: Νὰ λείψουν τὰ μὴ «ἐντάσσόμενα»
πρόσωπα! Νὰ φαγωθῇ ἡ μόνη, κι ἀπὸ
αἰῶνων ἴδια στρατιὰ Ἐλευθερίας: τῶν ἀ-
συμβίβαστων, τῶν πράγματι ἐλευθέρων!

ΑΛΛ' ΑΣ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΩΜΕ
στὰ θέματα τοῦ αὐγουστιάτι-
κου Τύπου, μερικά τῶν ὁποίων
εἶναι ὁμολογουμένως ἐνδιαφέροντα.

«**Ἀδιαφορία**» χαρακτηρίζει, ἐπιει-
κῶς, ἡ Κυρία Ἑλένη Βλάχου — μὲ τὴ
γνωστὴ τῆς εὐγένεια, ποὺ σφάζει ἐν τού-
τοις, κάποιες φορές φρικτότερα κι ἀπὸ
πολλοὺς μαζὶ μπαλτάδες («σφάζει καί...
καλαίσθητα, στὸ κάτω-κάτω», θὰ ἔλεγε
ἡ ἴδια!) — τὴν ἐξῆς ἐργληματικὴ ἀμέλεια
ὅλων τῶν «ἀρμολίων» τοῦ κρατικοῦ μη-
χανισμού μας: Ἄφισαν τὸν κ. Νάγκελ,
τὸν πασιγνώστο ἔλβετὸ ἐκδότη τῶν ἀρ-
τιώτερων τουριστικῶν ὁδηγῶν τὸ ἴδι-
ου — διάδοχο τῆς φέρμας «Μπαίντε-
κερ» — χωρὶς οὔτε τὴν ἐλάχιστη ἀπάν-
τηση σὲ ἐκλήσεις του γιὰ στοιχεῖα περὶ
Ἑλλάδος! Μὲ ἀποτέλεσμα: νὰ λειπῆ ἀπὸ
τὴ σειρά τῶν 70 τουριστικῶν ὁδηγῶν
Νάγκελ (γιὰ ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου),
πλὴν τῶν χωρῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Μπλόκ)
μ ὀ ν ο ν ἢ Ἑ λ λ ά ς !

Σκεφθῆτε πόσο σοβαρὰ φροντίζουμε
τὸν τουρισμὸ μας - δηλαδή τὸ μοναδικό
μας χρυσωρυχεῖο!

Κ' ὕστερα, λέγεται παραπέτασμα τὸ
«Παραπέτασμα»! Μὰ μαζὶ του, κ' ἐμεῖς!
Θεληματικὰ μάλιστα ἐμεῖς!

**Βρῆκε τρόπο ὁ κ. Ἰ. Μ. Παναγιω-
τόπουλος**, στὴν «Ἐλευθερία» τῆς 11ης
Αὐγούστου, νὰ ἐπαινήσῃ τὸν «Κρίκο»!
Καὶ γιὰ τί θαρρεῖτε; Γιὰ τὶς εἰδήσεις ποὺ
περιέχει πότε-πότε, περὶ κάποιων συμπα-
θεσάτων ἑλληνικῶν παροικιῶν - ὅπως,
λ.χ., τοῦ Μόσι τῆς Ταγκανίκας, σιμὰ στὸ
θρυλικὸ Κιλλιμάντζαρο, στὴν καρδιά τῆς
Ἀφρικῆς!

Καὶ οἱ μὲν ἀπόδημοί μας παντοῦ τῆς
γῆς, ἀγαπητότατοι. Ἄλλὰ ὁ πάντοτε κε-
νὸς περιεχομένου (μὰ καὶ μαστευτῆς τῶν
«συνδρομῶν») τους μὲ τὸ σύστημα τῆς
«ἐθνικῆς προσπάθειας») («Κρίκος»);..Καὶ
τὰ αὐστηρὰ «πνευματικὰ κριτήρια» τοῦ
κ. Ἰ.Μ.Π.;

Συμβιβάζονται;

Κατηγοροῦν μετὰ τοὺς λογίους
οἱ ἐφημερίδες καὶ οἱ καλοὶ δημοσιογρά-
φοι! Μὰ μήπως ἐνέχονται καὶ λίγο στὴ
διαμόρφωση τῆς τέτοιας, τῆς τόσο ὑπο-
τιμητικῆς ἀντιλήψεως ποὺ ἔχουν περὶ
«λογίων» καὶ «λογιότητος»;..

Μᾶλλον.

Ἐνα διήγημα τῆς προκοπῆς δὲν δη-

μοσιεύσει, σ' ὅλη αὐτὴ τὴν κυριακάτικη
«Ἀνθολογία» τῆς τοῦ «Νεοελληνικοῦ Δι-
ηγήματος», πολλὴν καιρὸ τώρα, ἢ αὐστη-
ρὴ κάπως «Ἐλευθερία». Ἀντιθέτως! Τὰ
ἀθλιέστερα ποὺ ὑπάρχουν - ὅπως λ.χ. «Τὸ
καλάθι τῆς βλάχας» τοῦ Δάφνη (11 Αὐ-
γούστου), ἢ, προτιήτερα, κάποιον ἀνοσι-
ώτατο τοῦ Οὐράνη!

Ὅτε ἕνα, καιρὸ τώρα - χωρὶς ὑπερ-
βολή!.. Γιατί;

Ἐλαφρότατα «κριτήρια» ἀπ' τὴ μιὰ -
εὐχερέστατοι «ἀναθεματισμοί» καί... λο-
γιηλασίες (κατὰ τὸ «εξηλασίες») ἀπ'
τὴν ἄλλη!

Ἄμ' ἔτσι, καὶ ποιότητα στεροῦμεθα
καὶ ποιότητες ἀδικούμε.

**Τέσσερα ἑκατομμύρια ὀκτάδες πα-
τάτα** — γράφουν ὅλες οἱ ἐφημερίδες τῆς
17ης Αὐγούστου — ἐσάπισαν καὶ ρίχτη-
καν στὴ θάλασσα!

— Ποῦ;..Στὴν Ἄμερική; Στὴ Ρωσία;
Στὴν Ἀργεντινῆ;

— Ὅχι καλέ!.. Στὴν... πἀμπλουτη καὶ
χορτασμένη Ἑλλάδα!..

(Ἔχετε τὴν ἰδέα ὅτι δὲν εἶναι θέμα
«πνευματικὸ» ἢ ...πατάτα;.. Κι ὅμως -
σκεφθῆτε! Θυμηθῆτε ἐκεῖνο τὸ γλυκὸ
ζεστό κίτρινο φῶς τοῦ Βὰν Γκόγκ στοὺς
«Πατατοφάγους») Ἡ πατάτα ἐκείνη —
ποὺ εἶναι ὅλη δὰ ἡ «ἐστία» τοῦ φτω-
χοῦ σπιτιοῦ! —, τὴ θυμᾶστε πόσα λείει γιὰ
τὴν ἀνθρώπινα καὶ τὴν πνευματικότητα;)

Στὴ Μεσσηνία καὶ στὴν Κυπαρισσία
ἔγινε αὐτό.

Στὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτό!

ΣΥΝΤΡΗΠΤΙΚΑ τὰ πορίσματα
μιας σοβαρώτατης στατιστικῆς
ἔρευνας τοῦ τμήματος Ἐκπαιδευ-
τικῶν Ἐρευνῶν καλοῦ ἀμερικανικοῦ πα-
νεπιστημίου, γιὰ τὴν ψυχονοσοτροπία καὶ
τὶς πεποιοθήσεις τῆς ἀμερικανικῆς νεο-
λαίας τοῦ 1957.

Ἐπὶ 25.000 ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν
ποὺ φοιτοῦν σὲ ἀμερικανικὰ σχολεῖα μέ-
σης ἐκπαίδευσεως.. - ἀκούστε:

- 60% ἐγκρίνουν τὴν λογοκρισία!
- 30% περὶπου εἶναι ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας
τοῦ λόγου!
- 26% θεωροῦν ὅτι κακῶς ἰσχύει ἡ ἔννοια τοῦ
ἀπαραισάστου οἰκογενειακοῦ ἀσύλου!
- 39% ἀπαιτοῦν νὰ μὴ ἐπιτρέπεται στοὺς ἔξενους
ἐπισκέψεις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν
ὅστε ἡ παραμικρὴ ἐπικρασία τοῦ θαι-
μασιωτάτου αὐτοῦ «ἀμερικανικοῦ τρό-
που ζωῆς» ποὺ τοὺς ἐμόρφωσε μὲ αὐτὲς

τις ἀκόμη θαυμασιώτερες «δημοκρατικές» καὶ «φιλελεύθερες» ἀντιλήψεις!

Ἡ ἄλλη γλῶσσα μιλοῦν ἄλλου — Μαρξισταὶ καὶ Παπάδες... — Μορφές βίας.

Τάχα τί θὰ μᾶς ἀποκάλυπταν τίποτε ἀνάλογες σοβιετικές στατιστικές - ἂν δὲν ἦσαν καὶ ἀπόρρητες» ἀποπάνω αὐτές, στὸν ἄλλο ἐκεῖνο «παράδεισο» τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς «ἡγεσίας τοῦ Κόσμου»!..

Καὶ τί κρῖμα νὰ μὴν ἔχωμε τίς ἀντίστοιχες χιτλερικές, νὰ συγκρίνωμε!

Ποῦ πᾶμε!.. Ἄν ἰσχύουν αὐτὰ καὶ στὴν πλειονότητα, ἀντικαμβάνετε ποῦ ἀκριβῶς πᾶμε;..

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ δὲν μᾶς μοιάζουν, φαίνεται, στὴν πνευματικὴ δειλία - γιὰ τὰ «δικὰ τους» τοῦλάχιστον!.. Ἀκούσατε γλῶσσα ὁ θρασὺς ἐκεῖνος Λόρδος Ὡλντριντσαμ (ἦ... Ἄλτρινχαμ!) κατ' αὐτῆς τῆς Βασιλείας, τοῦ βασιλικοῦ περιβάλλοντος κ.λ.;

Ἄν εἶναι ἰταμὸς καὶ θρασὺς· ἂν εἶναι δίκαιος ἢ ἄδικος στὶς κρίσεις του· ἂν ἄλλοι λόγοι τὸν κινοῦν - ἢ ἀπλῆ ἐπίδειξις· ἂν τὸν ἐρράπισε καὶ κάποιος - ὅλ' αὐτὰ εἶναι δευτερεύοντα!

Πρωτεύον εἶναι τοῦτο:

Σὲ ἄλλες χώρες ὑπάρχουν καὶ ἀτμοσφαῖρες ποὺ σηκώνουν πράγματι «ἐλεύθερες γνῶμες», ὅπως ἐπίσης καὶ ἄνθρωποι ποὺ ραπίζουν ἐπιτέλους γιὰ γνῶμες!

Ἔπαρχουν, δηλαδή, δύο βασικὰ πάθη, ποὺ στηρίζουν ἐλευθερώτερες ὁπωσδήποτε κοινωνίες: Πάθος γενικῆς ἀνοχῆς οἰαοδήποτε γνῶμης! Καὶ πάθος προσωπικῆς εὐθύνης γιὰ ὅ,τι συμβαίνει γύρω μας!

Αὐτὰ, ἀκόμη καὶ στὴν «μυσαρὰ» σήμερα γιὰ μᾶς Ἀλβιόνα!

ΜΑΡΞΙΣΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΠΑΔΕΣ εἶναι διαρκῶς ἐδῶ καὶ παραμονεύουν τῆν ψυχῇ μου!

εἶπε ὁ Κούρτσιο Μαλαπάρτε ἀπ' τὴν κλιτικὴ του λίγο πρὶν πεθάνῃ, γελῶντας καὶ περιπαίζοντας, ἀκόμη καὶ μπρὸς στὸ θάνατο - ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸ θάνατο!

Τυχοδιώκτης, λὲν - καὶ μπορεῖ. Δίχως σπουδαῖο ἔργα «σταθερῶν πολιτικῶν πεποιθήσεων» - καὶ εἶναι ἀληθές.

Ἄνθρωπος τῶν ἐκάστοτε «καταστάσεων» - μὰ καὶ ξαφνικὰ «τροικτικὸς» τῶν θεμελίων τους, πολλές φορές! Δημοσιογράφος - ἀναμφισβήτητα! Λαμπρὸς δημοσιογράφος τοῦ Συγχρόνου Θέματος - ἄρα, κατ' ἀνάγκην, περισσότερο «παρτηρητής» καὶ λιγώτερο «συνεπής» σὲ αἰδέες» καὶ «θέσεις»!

Φιλάρσκοπος ἄλλωστε - μὰ καὶ μάγος τοῦ λόγου!

Ἔνας, ὄχι ἀναρχικὸς - ὅπως παρίστανε. Μὰ ἀσφαλῶς «ἀναρχοῦμενος». Ἐκάστοτε, καὶ ξαφνικὰ: renoulté! Ἐξαιριστάμενος - ἀλλὰ καὶ ἀνακυλινοῦμενος πάντοτε μὲ τὰ καφτὰ καὶ μεστὰ οὐσίας Πράγματα!

Αὐτὸ ἦταν. Καὶ ὡς τὸ θάνατο του: Ἐγραφε! Ἄκόμα καὶ τὶς τελευταῖες τὸ ὄρος: Ἐπαγόρευε! («Παρατηρῶντας») τὸ ἴδιο τὸ ἀργὸ τοῦ τέλους, ὡς τὸ στερνὸ «Καπούτ»!

ΤΟ ΔΙΔΑΓΜΑ ΚΑΛΛΑΣ εἶναι τὸ ἐξῆς:

Κι δταν ἀκόμα ἀπ' τὴ μιὰ πλευρὰ, ἐκτὸς τοῦ ὀργανωμένου «σαμποτάζ», ὑπάρχει καὶ τὸ ἀναμφισβήτητο δίκαιο μιᾶς σωστῆς ἀγανακτήσεως ὅλου τοῦ κόσμου γιὰ 9000 δολλάρια πρωτοφανοῦς ἀμοιβῆς ἐκ μέρους τῆς πάμφτωχης Ἑλλάδας πρὸς καλλιτέχινδα ἑλληνίδα, ἂν στὴν ἄλλη πλευρὰ Ποιότης ὑπάρχη (καὶ εἶτε ἀποιότης φωνῆς) εἶτε οἰαδήποτε ἄλλη, τὸ ἴδιο κάνει - γιὰτι οἱ ποιότητες βέβαια δὲν ἱεραρχοῦνται!), τὸ ἀποτέλεσμα μπορεῖ νὰ εἶναι συντριπτικὸ καὶ ἀνατρεπτικὸ τῆς γνησίας καταφορᾶς ὀλοκλήρου μιᾶς Κοινῆς Γνώμης, εἰς τοῦτο:

«Ναὶ — χίλια «ναὶ!» (καὶ νὰ μὴν ξαναγίνῃ!) —, ἀ λ λ α...»

Αὐτὸ τὸ «Ἄλλά», δταν εἶναι Γνησιότης, ἔχει δύναμη σχεδὸν σατανικὴ!

Ἄκόμα καὶ ἐναντίον τοῦ Σωστοῦ!

(Δὲν εἶναι Ὁμὴ Βία καὶ τοῦτο;..

Ἄλλὰ τοῦ Ὁραίου - ὄχι τοῦ Ὁλικοῦ;.. Ὡστε... ὑπάρχει καὶ τέτοια - μὴν τὸ ξεχνᾶτε!)

Αὐτὸ - γιὰ τίς «μορφές» τῆς βίας!

ΕΝΑ ΑΚΟΜΗ ὑψηλοῦ ἤθους διδάγμα μᾶς ἔδωσε τὸ χρονογράφημα τῆς «Καθημερινῆς» (ποὺ βρίσκεται σὲ ἐξυγιαντικώτατες, καὶ ὀρ-

γισμένες, θὰ ἔλεγα) «φόρμες» αὐτὸν τὸν καιρό :

Γίνεσθε ἀνέντιμοι καὶ σκάρτοι, ὅταν εἴσθε ἐπιπόλοιοι, ματαιόδοξοι καὶ ἐπιδεικτικοὶ ἀναστήματος πού δὲν τὸ ἔχετε! Χάνετε τὴν καλὴ προσωπικὴ σας στόφα, ὅταν ὑποχωρῆτε στὸ δαίμονα τῆς «ἐπιτυχίας» καὶ τῶν πολλῶν (ἀπαιτήσεων) ζῶῃς ζιππασμένης!

Αὐτὸ ἐδίδασκαν τὰ «Οἰκονομολογικά» ἐκεῖνα τῆς 11ης Αὐγούστου.

Καὶ τελειώνω μὲ τὸ ἐξῆς - προσέξτε το (ἄλλος ἄνεμος ἄρχισε νὰ πνέη!):

«— Πᾶμε ἄσχημα, ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια...» Ὁλο περιμένομε τῇ νέα πνοῇ πού θάρῃ νὰ σαρώσῃ τὸ σύννεφο τῆς ψευτιάς καὶ τῆς κατεργαριάς πού σκοτεινιάζει τὸν τόπο, καὶ ὅλο δὲν ἔρχεται. Κρίμα!»

Στὶς 22 δὲ Αὐγούστου ὑπῆρχε καὶ μιά δριμύτερη ἀκόμη «Συνέχεια» :

«Στὴν Ἑλλάδα, δυστυχῶς δὲν ἔχει σημασία τί κάνεις, ἀλλὰ τί φαίνεσαι. Δὲν ἔχει σημασία ποιὸς εἶσαι, ἀλλὰ ποιὸς μοιάζεις νὰ εἶσαι [...] Ἐδῶ εἶναι πιὸ προχωρημένο τὸ φαινόμενο. Ἴσως διότι εἶναι πιὸ εὐκόλο νὰ παρουσιάζῃς καὶ νὰ ζῆς ἕνα ψέμα καὶ διότι συναντᾷς πολὺ μεγαλύτερα ἐπιτελεία. Ἡ κοινωνικὴ μπλόφα, τὸ θέατρο στὸ σπίτι, ἡ κοσμικὴ ἀπάτη εἶναι ἀνεκτά. — Καλά, πού τὰ βρίσκουν τὰ λεπτά; - ρωτᾷ ὁ ἕνας» [...] «— Ποιὸς ξέρει... Μυστήριο!» ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος» [...]

«Μυστήριο...» λένε, καὶ τί ἔννοοῦν; Ἐννοοῦν χίλια καὶ ἕνα παράνομα ἢ ἀντιπαθῆ ἢ ἀνέντιμα, ἔννοοῦν πηγὲς πού δὲν ἀναφέρονται, συνδέσμοι πού βασιζοῦνται εἰς τὸ συμφέρον, ἐξυπηρετήσεις πού ὑπονοοῦνται. Καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς ἀγανάκτηση, χωρὶς ὑπερβολικὴν τάσιν κριτικῆς, χωρὶς καμμιὰ διάθεση κυρώσεων, διότι βρισκόμαστε σὲ μιὰ καιρῆ, σὲ ἕνα σημεῖο ἐπικίνδυνος ἠθικῆς διαβρώσεως ἢ ἀδιαφορίας. Κάπως, κάποιος πρέπει νὰ φωνάξῃ: «Κίνδυνος!» Διότι δὲν φταῖνε τόσο οἱ ἔνοχοι, αὐτοὶ οἱ ὅποιοι δηλαδὴ ζοῦνε ἀπὸ ὑποπτους πόρους καὶ βουτᾶνε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὅτι βροῦνε, ὅσο οἱ τίμοι ἢ οἱ σχετικῶς τίμοι [...]

Καὶ μιλῶντας περὶ «γενικοῦ κλίματος ἀσυδοσίας» προσθέτει τὰ ἐξῆς :

«— Γι' αὐτὴ τὴν περίφημο ἐξυγίανση, πού γίνεται κάθε τόσο λόγος, καμμιὰ ἄλλη μέθοδος δὲν ὑπάρχει. Πρέπει νὰ πνεύσῃ ἄνεμος καθαρὸς, καὶ νὰ πέσῃ φεῶς ἅπλετο, καὶ νὰ προσφέρῃ ἀνάγλυφα μερικὰ πολύτιμα, ζωντανὰ παραδείγματα. Πρέπει νὰ παύσῃ αὐτὴ ἡ μεταμφίεσις τῶν φτωχῶν σὲ πλουσίους, πρέπει νὰ μὴν ντρέπωνται οἱ ἄνθρωποι τῶν μετρίων εἰσοδημάτων νὰ ζοῦνε χωρὶς πολυτέλειες, πρέπει νὰ σταματήσῃ ἡ ἐπιτελεία ἢ καὶ ἀκόμη ὁ θαυμασμός γιὰ τοὺς καταφερτζῆδες, πού ζοῦνε μὲ μιὰ σύνταξη καὶ προσφέρουν οὐσκι εἰς τοὺς προσκαλεσμένους. Πρέπει, δηλαδὴ, ν' ἀρχίσουν — ἅς τὸ σκεφθοῦν οἱ νέοι — νὰ κοιτᾶνε τοὺς ἀνθρώπους λίγο πιὸ βαθεῖα, πιὸ αὐστηρά, καὶ νὰ μὴν κρίνουν μὲ τὸ τί δειχνουν, ἀλλὰ μὲ τὸ τί εἶναι. Ἡ ἀθηναικὴ κοινωνία ἔχει καταλήξῃ μὲ τεραστία μασκαράτα, ὅπου ὁ καθένας παίζει ὅποιον ρόλο θέλει, χωρὶς νὰ ἔχη ἄλλη ὑποχρέωση, παρὰ νὰ κρατᾷ τὰ πιὸ

ισχνὰ καὶ διαφανῆ προσχήματα. Ὅπως πάει, θὰ καταρρεῖ.

— Δὲν βαριέσαι! τὸν δέικοψε κάποιος. Ἄν τὸ καλοσκεφτῆς, ἡ κοινωνία μας δὲν μπορεῖ νὰ καταρρεῖ, διότι δὲν ἦταν ποτὲ συγκροτημένη. Δὲν βασιζει τὴν εὐνοία τῆς σὲ τίποτε τὸ θετικό, τίποτε τὸ ἀπολύτως συγκεκριμένο καὶ τίποτε πού νὰ ἔχη τὴν παραμικρὴ σχέση μὲ τὴν ἔννοια τοῦ καθῶς-πρέπει. Δὲν νομιζῶ ὅτι ἀξίζει ν' ἀνησυχῆς, ὅπως καὶ δὲν νομιζῶ ὅτι ἀξίζει νὰ ἐλπίζῃς. Δὲν θὰ γίνωμε καλύτεροι. Παραδείγματα δὲν κυκλοφοροῦν. Ὅλοι, λίγο ἢ πολὺ, ἔχουν σκαρτέψει. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἐξισώσεως πρὸς τὴν μετριότητα!

Προσωπικὲς φωνὲς ὑπάρχουν, λοιπόν. Καὶ μάλιστα «ἀτακτότατες», καὶ ἀνήλεες τόσο πολὺ καμμιὰ φορὰ!

Γιατί, βλέπετε, εἶναι ἡ φύση τοῦ προσώπου νάναι ἀ σ υ μ β ῖ β α σ τ ο .

(Ἄν ὑπάρχῃ μιὰ ἐλπίδα, μόνο σ' αὐτὲς τίς προσωπικώτατες ἀγανακτήσεις ὑπάρχει. Καὶ μόνο ἀπ' αὐτὲς περιμένετε κάτι νὰ ξεκινήσῃ - ὄχι ἀπὸ «μηχανισμούς» καὶ «ἐντάξεις» ἐδῶ ἢ ἐκεῖ, ἀπὸ «πειθαρχίες» σὲ συλλογικώτερες καὶ συστήματα τῆς κακῆς ὥρας!)

Ἵπογράφει τὰ παραπάνω «ἐξω ἀπ' τὰ δόντια» ἡ Κυρία Ἐλένη Βλάχου. Καὶ μ' ὅλο πού κινδυνεύω πιὰ νὰ θεωρηθῶ... γυναικώδουλος (!), προσυπογράφω ἐδῶ καὶ γιὰ δευτέρη φορὰ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΖΩΝ ΡΟΥΣΒΕΛΤ, γιὸς τοῦ Ρούσβελτ, δῆλωσε στὶς 15 Αὐγούστου, ὅτι «φέρειν ἐδῶ τὴν οἰκογένειάν» του, καὶ «τὰ παιδιὰ» του («εἰδικώτερα», «σὲ ἕνα ἱερὸν προσκύνημα τῶν τόπων ὅπου αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Δημοκρατίας ἔλαβαν τὴν πλέον πανηγυρικὴν τὸν ἐκδήλωσιν. Διότι στὸν τόπον αὐτόν, ἀπὸ ἰδέες καὶ ἀξίες ἀφηρημένες, ἔγινον πραγματικότης, διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τόσες χιλιάδες χρόνια!»)

Ἐρωτηθεὶς ὁμως μετὰ ἐπὶ τοῦ Κυριακοῦ, ὁ ἐκτιμῶν τόσο τίς εὐλιχνεῖς ἐφαρμογὰς τῶν «ιδεῶν» κ. Τζῶν Ρούσβελτ, ἀπήντησεν ὅτι (ιδὲν εὐρίσκεται μὲ ἐπίσημον πολιτικὴν ἰδιότητα ἐνταῦθα, καὶ συνεπῶς καλῶνεται νὰ ὀμιλήσῃ διὰ καθαρῶς πολιτικῆς φύσεως θέμα)!)

Χάρμα συνεπέας, εὐλιχνεῖας, ἐλευθεροφροσύνης καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο!

Φαντασθεῖτε ἂν εἶχε καὶ «ἐπίσημον» ἰδιότητα! Οὔτε καλημέρα δὲ θὰ μᾶς ἔλεγε! (Τί ἔννοοῦσε, δηλαδὴ, μ' ἐκεῖνο τὸ

«καλὴ μέρα»; - μπορεί νὰ τὸν ρώταγαν. Μήπως ἐνοοῦσε : «Αὐτοδιάθεση - καὶ τῶρα ἀμέσως ;» Ὅποτε πάει, χανόταν ὁ κ. Τζῶν Ροῦσβελτ μετὰ, στὴν προαπίστρια τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τῆς «προσωπικῆς γνώμης» πατρίδα του!

ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ ὅτι κάτι μαγεύρουν πάλι γύρω στους περὶ πνευματικῆς ιδιοκτησίας νόμους μας - καὶ ποιὸς ξέρει τί ἔχουμε νὰ δοῦμε!

Ἀκοῦστε ὅμως τί ἔγραφε πρὸ 42 ἐτῶν (11/9/1915), ὁ κ. Μαρῖνος Σιγούζος, στὴν ἐκδοσὴ τῶν «Ποιμάτων» τοῦ Τυπάλδου ἀπὸ τὸν Φέξη, καὶ ἀκριβῶς στὴν σελίδα 162 :

«Ἄν ἤμουν νομοθέτης, θὰ ἐπαρουσίαζα στὴ Βουλὴ νομοσχέδιο, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποιο, ὅταν ἤθελε πεθάνει ποιητὴς τῆς ἀξίας τοῦ Ἰουλιου Τυπάλδου, τὸ Δημόσιον ἔπρεπε νὰ ἐνεργῆ κατάσχεση τῶν χειρογράφων του, καὶ ἕνας ἢ περισσότεροι λόγοι νὰ ἐπιμελοῦνται τὴν κατάταξή καὶ τὴν ἐκδοσὴν.»

Ἐπρεπε ἡ διανοητικὴ περιουσία τῶν ὀλίγων ἐκλεκτῶν πνευμάτων νὰ ἀνήκῃ στὸ Δημόσιο, τὸ ὅποιο ἔχει ἀναντίρρητο δικαίωμα νὰ τὴν σώξῃ ἀπὸ τὴν ἰδιοτροπία κληρονόμων, ποὺ δὲν πρέπει νὰ διεκδικοῦν τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπὸ τὰ ἀμπελογράφα. τὰ κινητὰ καὶ τὰ μετρητὰ ποὺ μπορεῖ νὰ εἶχεν ὁ μακαρίτης.

Ἰσως μὲ τὸν καιρὸ νὰ γίνῃ καὶ τοῦτο, ποὺ τῶρα μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἰδανικὴ ἀστειολογία! Ἰσως νάληθῃ ἡμέρα ποὺ ὁ κόσμος θ' ἀντιληφθῇ καθαρώτερα τί θὰ πῆ διανοητικὴ κοινοκτημοσύνη.»

Τῶρα, θὰ «μοντερνίσουμε» ἀνεκρίτως ἢ σχετικῆ «ἐπιτροπῆ». Δηλαδή;.. Ἐὰν κατοχυρώσουμε «συμφέροντα» μήπως;.. Ὅχι τοῦ συνόλου καὶ τοῦ ἔθνους, ὄχι τῆς Ἄγωγῆς καὶ τῆς Παιδείας, ἀλλὰ ἀτόμων καὶ κληρονόμων;..

Ποῶν δὲ ἀτόμων; Ὅσων κοντεύουν νὰ «συνδικαλίσουν», νὰ «ἀσφαλίσουν», νὰ βάλουν ὄλων τῶν εἰδῶν τίς «ἐλλείψεις» - καὶ δεσμεύσεις ἄρα! - στους πνευματικούς ἐργάτες;

Καὶ ποῶν «κληρονόμων»; (Ποῦ τὰ 99 ο/ο ὄλων τῶν συγγενῶν ἀνθρώπων πνευματικῶν, εἶναι πάντοτε, καθ' ὅλη τους τὴ ζωὴ, οἱ τύραννοι καὶ οἱ «ἐναντίως ἔχοντες» τῆς ἀφοσιώσεως τῶν ἐργατῶν τοῦ λόγου στὰ πνευματικὰ - γιὰ νὰ τοὺς ἀφήσουν κανένα παραδάκι παραπάνω);..

Κάθε ὑπαγωγή τοῦ πνευματικοῦ σὲ νόμους, τὸ δεσμεύει καί, ἐν τέλει, τὸ στραγγαλίζει.

Αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ τοῦ πνευματικοῦ

ἔργου ὡς εἶδος «ἐμπορευμάτος», εἶναι ὄχι μόνον ἀντιπνευματικὴ, ἀλλὰ βεβαίως καὶ ἀνελεύθερη!

Ἐμεῖς θὰ λέγαμε τὸ ἀντίθετο:

«Γράφεις;.. Ἐ, .. μὴ μὴ φορὰ τὸ πληρώνεσαι — ἂν στὸ πληρῶνουν! —, καὶ ἀπὸ κεῖ κ' ὕστερα ὁ π ο χ ρ ε ω τ ι κ ῶ ς ἄ ν ἡ κ ε ι σ ἐ ὄ λ ο υ ς !»

Γι' αὐτὸ «ἔγραφε» ἄλλωστε : γιὰ νὰ δώσῃς! Ὅχι γιὰ νὰ πάρῃς!

ΕΙΔΑΜΕ ΜΙΑ ΑΓΓΕΛΙΑ περιοδικοῦ, στὰ «Νέα» τῆς 21ης Αὐγούστου, ὅπου διάφορα περὶ «ἀνθολογήσεως τῆς σύγχρονης Κριτικῆς» ἀπὸ τὸ μέλλον τεύχος του.

Ὁ ἄ τὸ περιμένουμε.

Γιὰ νὰ δοῦμε πῶς διάβολο δὲν μπαίνουν τόσοι καὶ τόσοι, ποὺ ἔγραψαν ἀξιολογώτατη Κριτικὴ: ὁ Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος, ὁ Αἴμ. Χουρμούζιος, ὁ Θ. Παπακωνσταντίνου (Γιατί;.. Μόνον τὸ Λόγου εἶναι ἡ Κριτικὴ;), ὁ... - μὰ, ἀλλίμονο! Εἶναι λίστα ὀλίκιερη ποὺ θάπρεπε νὰ παρατεθῆ, γιὰ τοὺς «ἀξιόλογους» ποὺ λείπουν ἀπ' τὴν ἀναγγελία, καὶ ἄλλη, εἰκοσάπλευρα, γιὰ τοὺς «θεωρούμενους» ὡς «κριτικούς» (ἀκόμα καὶ γι' αὐτὸν τὸν κ. Πέτρο Χάρη, ἀφοῦ ὑπάρχει ὡς καὶ Δ. Γιάκος (1) στὴν ἀναγγελόμενῃ ἀνθολογήσῃ!) - καὶ ἄλλη, γιὰ κείνους ποὺ δὲν ζοῦν μὲν πιά, ἔγραψαν ὅμως καὶ πῶς πρόσφατα ἀκόμα ἀπὸ ζῶντας ἀνθολογούμενους (Φῶτος Πολίτης, Γιάννης Ἀποστολάκης - ἐντελῶς πρῶτα ἀναστήματα, ἔ;)

Κ' εἵπειτα - μόνον κριτικὴ βιβλίου;.. Κριτικὴ θεάτρου - ὄχι;.. Δὲν ὑπάρχει ὁ λαμπρὸς Κώστας Οἰκονομίδης; (Ἡ πῶ αὐστηρὴ ὡς τὴν ὥρα, καὶ ἡ πῶ εὐκρινῆς κριτικὴ θεάτρου — ἂν καὶ τόσο σπάνια! —, ποὺ ξέρω ἐγὼ τουλάχιστον, σὲ ἐφημερίδα!)

Τέλοσπάντων! Μυστήρια πράγματα!

Μεγάλες προχειρότητες, φοβοῦμαι - καὶ ἀκόμη μεγαλύτερες «πολιτικῆς» καὶ μεροληψίας, ποὺ φθέρουν, φθέρουν πάρα πολὺ τίς «καλῆς προαιρέσεις»!

Ἄλλ' ἄς περιμένουμε - μπορεῖ ἢ «ἀγγελα» νὰ σφάλλεται, ἢ νάναί ἐλλιπής, ἢ... - δὲν ξέρει κανεὶς.

Ζ Ω Η Κ Α Ρ Ε Δ Δ Η

Ἡ Ἐπίσκεψις

Στὴν πόρτα στάθηκε ψηλὸς κ' εὐθυτενής,
ἀλύγιστος ἐλάχιστα,
καθὼς ἄνοιξε ἡ Μαρία. Τὴ ρώτησε :

— πῶς εἶσαι ;

Τὴν κοίταξε μόλις χαμογελῶντας
μὲ κάποια συγκατάβαση ὅμως
ποὺ τὴν πείραξε κι ἄς εἶχε
τὰ βλέμματα χαμηλωμένα - τὸ εἶδε.

— Δὲν σὲ περιμένα, ψιθύρισε γλυκά.
Χαιρόταν τὴ φωνή της ποὺ τοῦ μίλαγε.
Δὲν σὲ περιμένα πιά.

Μαζὶ προχώρησαν
στὴν κάμαρη - καὶ τότε κείνος εἶπε :

— χαίρε χαριτωμένη.

Τὰ παυνέματά σου θ' ἀρχίσω γλυκομίλητη,
παρθενικὴ γυναῖκα, ἡσυχὴ καὶ καλὴ
φαίνεσαι, μὰ φέρνεις μέσα σου
φωτιὰ τρανὴ. Νάσαι εὐλογημένη.

Τί πιὸ μεγάλο ἀπ' αὐτὸ νὰ θέλῃς !
Εἶσαι πλάσμα διαλεγμένο, ξεχωριστό,
γιατὶ σηκώνεις, ἀντὶς χαρούμενο
τὸ βλέμμα παραπονεμένο, Μαρία;

Ἐπὶ καιρὸ σὲ γνώριζα
δίσταζα νάρθω νὰ σὲ βρῶ.

Ἐπὶ ὅρσεσα γιὰ τὶς δυνάμεις σου.

Ἐπὶ ὅμως, πῶς ν' ἀπορέσω ἦταν δυνατό,
Ἐπὶ ὅσῳ ξέρω τὴ δύναμη ποὺ σ' ἔχει σημαδέψει.
κ' ἦρθα νὰ σοῦ τὸ πῶ.

Ἐπὶ ἡ γυναῖκα ἔσκυψε τὸ κεφάλι.

— Ἐπὶ καιρὸ, τόσο καιρὸ τώρα
σὲ καρτερῶ. Ζητοῦσα τὴ δική σου παρουσία
βοήθεια, γιὰ νὰ μπορέσω ἀκέρια νὰ σταθῶ.
Σὰν ὅλες τὶς γυναῖκες ἔχω κ' ἐγώ
ἀπ' τὸ πραγματικὸ πολλὴν ἀνάγκη.
Κ' ἔλεγα πάντα, τί νὰ σημαίνει
ἡ μυστικὴ ἀναμονὴ ποὺ τυραννεῖ
κ' εὐφραίνει μου τὰ σπλάχνα καὶ τὴν ψυχὴ ;

"Αργησες και δὲν σὲ περίμενα,
ρήμαξε τῆς ψυχῆς ἡ ἄνθηση.

Ρόδο ἀμάραντο, θέλησε αὐτὸς νὰ πῆ,
μὰ ἐγκαίρως σώπασε.

—³ Ἡρθες και δὲ σὲ νιώθω πιά,
σχεδὸν δὲ σὲ καταλαβαίνω,
ἐξακολούθησε ἡ Μαρία
κ' εἶν' ἡ ἀγάπη μέσα μου
κρῖνο μικρὸ και χαλασμένο.

'Απότομα τότε τῆς μίλησε ἐκεῖνος
κι αὖστηρὰ - ἄρχισε νὰ μιλῇ σκληρὰ:

— δὲν ἦρθα, οὔτε θάρθω ποτὲ
ὅπως μὲ γυρεύεις.

Θέλησε νὰ τοῦ ἀντείπῃ. Σκεφτόταν
τὰ καλά του λόγια πὸν τὰ εἶχε χαρῆ.

— Τί νὰ τὰ κάνω τὰ συγχαρητήρια
δίχως ἐσένα. Πέφτον ἀπάνω μου χρυσὴ βροχή,
μά, ὕστερα, καθὼς γνωρίζω τὰ παθήματα
τοῦ φύλου μου, αἰσθάνομαι περισσότερο τὴ μοναξιά
και πὸ πολὺ φοβοῦμαι.

"Υστερα συλλογιέμαι
πὼς ἴσως ὁ φόβος και ὁ πόθος μου
μπορεῖ και ὁ τελευταῖος λόγος μου νὰ εἶναι
πὸν μαρτυράει τὸν ἑαυτὸ μου.
πρὶν τὴν ὑποταγή.

Θαρρῶ

πὼς πλάσμα συνηθισμένο εἶμαι
κι ἀπλό. Κι ἀκόμα, εὐχάριστα τὸ δέχομαι
αὐτό. Θέλω ἐγκόσμια λίγο νὰ χαρῶ
κοιτάζοντάς σε.

Εἶναι λάθος αὐτό;
ρώτησε ἡ Μαρία περίσκεπτη. Γιατί
νὰ μὴν παραδεχτῆ ὁ ἄνθρωπος
πόσο ἐπιθυμεῖ - κ' ὕστερα ἀπ' αὐτοῦ
νὰ ξεκινήσῃ γιὰ νὰ στερηθῆ;
Μήπως σὰν δοκιμάσῃ τὴν ἐπιθυμία
δὲν θάχῃ ἀντοχή νὰ τὴν ἀπαρνηθῆ;
Κ' ἐσύ, γιατί ἀπὸ κοντά μου
βιάζεσαι νὰ φύγῃς, σὰ νὰ φοβᾶσαι
μὴν ἐδῶ ἀπομείνῃς;

Διάκρινε κάποιον θυμὸ πᾶνω
στὸ πρόσωπό του - και αὐτός, ἀλήθεια,

μὲ θυμὸ γιὰ τὴν ἐπιμονή της
 στὴ φωνή καὶ στὴν ὄραϊαν ἐκφρασή του,
 ἔκανε βιαστικά κ' ἐλάχιστα βεβιασμένα:
 — Ἐγὼ ἦρθα νὰ σ' ἀποκαλέσω βασίλισσα
 κ' ἐσὺ γυρεύεις, τί ἀκόμα...
 — Κοντὰ μου νὰ μείνης,
 γιὰ νὰ βεβαιωθῶ πὼς εἶσαι,
 νὰ μάθω κ' ἐγὼ πὼς ὑπάρχω.

— Βλασφήμια!
 Ἄρριέσαι τὴν πᾶσα δύναμη
 ποὺ σὲ σένα μ' ἔχει φέρει.

* Ἀρχισε τὸ σῶμα της, σχεδὸν παιδιάτικο,
 νὰ τρέμη γιὰ τὴν ἀπότομη ἀλλαγὴ
 καὶ αὐξήσε ὁ μυστικὸς φόβος.
 Τὸ μυαλό της στὴν Ἐὐα πῆγε,
 τὸ διωγμὸ ἀπ' τὸν Παράδεισο αἰσθάνθηκε
 καὶ ἀπάντησε δειλά:

— *Οχι,
 καθόλου δὲν εἶμαι ἢ ἀπληστη γυναικα
 καὶ οὔτε καταλαβαίνω κὰν τὸν πειρασμό.
 Ἐσὺ πολὺ καλὰ τὸ ξέρεις
 πὼς οὔτε τὸν φαντάζομαι,
 ἀλλοιῶς δὲ θάσοῦνα ἐδῶ.
 Μπορῶ καὶ νὰ τὸν ἀνταμῶσω ἀδιάφορα.
 Τὸ αἰσθάνθηκα βαθεῖα αὐτό,
 καθὼς μέσ στοῦ δωμάτιο τοῦτο μπῆκες
 καὶ φάνηκε πρὸ φωτεινῶ,
 μονάχα ποὺ τὸ κοίταξες.
 Ἐέχασα τότε τί ἤμουν πρὶν
 καὶ τί θὰ γίνω αὐριο. Γιὰ μιὰ στιγμή
 ἤμουν τὸ ἀνίδεο κοράσι, ἔτοιμο
 νὰ προχωρήσῃ καὶ τὴν εὐλογία νὰ δεχτῆ.
 Ὅμως διπλόηχη μένει τοῦ ἀνθρώπου
 ἢ ζωντανὴ ψυχὴ, ὅταν
 πολλὰ κατέχη καὶ θέλη καὶ κατακρατῆ.
 Τώρα, ἢ ἐπιθυμία μου ἄλλη δὲν εἶναι,
 παρὰ τὸ κοίταγμά σου ἤσυχο ἀπλὸ
 κ' ἐσὺ θὰ φύγῃς, θὲ νὰ σὲ στερηθῶ.
 Τί θ' ἀπογίνω...
 Κάθε λογῆς ἀπελπισία μὲ περιμένει,
 σὰ μείνω παραδομένη στὴ φαντασία μου
 Ἄμφιβάλλω ἀκόμα καὶ γιὰ κείνο
 ποὺ ζητῶ καὶ χάνομαι καὶ δὲν ὑπάρχω.
 Μ' ἀπόστασε ἢ ἀναμονὴ καὶ τὴν ἀρριέμαι.

- Ἐγὼ δὲν εἶμαι γιὰ νὰ μείνω.
*Κ' ἐσύ, ὅπως τὸν ἥλιο περιμένει
 ἢ μισὴ γῆ, γιατί στ' ἄλλο μισό της σῶμα
 τὸν αἰσθάνεται, ἔτσι θὰ μὲ γνωρίζεις.*
- Ἄν φύγῃς τόσο γρήγορα, ἔκανε
 συνεσταλμένα ἡ Μαρία, θὰ πῶ
 πλάσμα φανταστικό πὼς εἶσαι.
 Θ' ἀρνηθῶ τώρα πὼς ἦρθες καὶ σὲ εἶδα.
 Προχτὲς ὅταν μὲ φώναξες
 ἀμφέβαλλα γιὰ τῆ φωνή σου.
 Ὅλα ξεφεύγουν. Γι' αὐτὸ σκέφτηκα
 ἔξω νὰ βγῶ. Νὰ συναστραφῶ
 τοὺς ἄλλους, νὰ ξεχαστῶ μαζί τους.
 Δὲν εἶναι ἁμαρτία εἶπα
 ποῦ δὲν θὰ περιμένω...
 Θὰ ζητήσω καὶ κάποια θέση
 νὰ ἐργαστῶ, γιὰ νὰ μὴ σκέφτομαι.
 Βέβαια, τὸ ξέρω πὼς δὲν θὰ παντρευτῶ
 ἀληθινά, ἀφοῦ δὲν θὰ ζητῶ ἐσένα.
 Εἶναι κακὸ τὸν ἑαυτό μου νὰ γελάσω
 κι ὅποιον ἄλλον θὰ πάρω.
 Τ' ὄνειρο σὰ μᾶς ἐπισκεφτῆ
 δὲν μᾶς ἀφήνει ἐντελῶς πιά στὴ ζωὴ
 καὶ παίρνει ἀπ' τῆ ζωὴ μας
 γιὰ νὰ ἐπιμένῃ.
- Περίλυπος τὴν κοίταξε.*
- Κάνε ὅ,τι θέλεις, τῆς ἀντεῖπε
 ἢ ὅ,τι μπορεῖς. Ὅ,τι κι ἂν κάνουμε,
 εἶναι ἐκεῖνο ποῦ μποροῦμε...
 Γι' αὐτὸ καὶ σὲ λυποῦμαι ποῦ θὰ χαθῆς
 στὰ ἐγκόσμια. Ἐκεῖ πᾶς τώρα νὰ δοκιμαστῆς.
 Ἐσὺ, χωρὶς νὰ ὑποστῆς τὸ βᾶρος τῆς δοκιμασίας,
 δὲν ὑπάρχεις. Τὸ αἰσθάνεσαι
 καὶ γι' αὐτὸ θέλεις ν' ἀρνηθῆς.
- Γιατί, γιατί ἐγὼ, φώναξε ἡ Μαρία.
- Ἐσὺ τοιμάζεις τὴν ὑποταγή σου
 ἀκόμα κι ὅταν τὴν ἀποφεύγεις,
 δίχως νὰ ξέρεις, τὴν ζητεῖς.
 Παντοῦ τὸν κρύφιον ἑαυτό σου βρίσκεις.
- Τί θάπρεπε νὰ προσπαθῆσω;
 ρώτησε τότε ὀδονηρὰ καὶ ταπεινὰ ἡ Μαρία.
 Κάποτε λογαριάζω πὼς γίνεται
 εὐκολία ἀκόμα καὶ νὰ σὲ σκέφτομαι.
 Μόνο ἢ ἀμφιβολία τότε

ποῦ μὲ τυραννεῖ μοῦ δίνει νὰ σὲ ζῶ.
 — Τοῦτο τῆς ὑπαρξῆς σου εἶναι μυστικό,
 οὔτε κ' ἐγὼ τὸ ξέρω,
 οὔτε καὶ νὰ τὸ πῶ μπορῶ,
 ἀφοῦ ἐσὺ θὰ πράξεις
 καὶ ἀρνήθηκες τὸν ὄρισμό ποῦ σ' ἔφερα.

Τὴν περιέβαλε μὲ τρυφερότητα κρυφῆ
 καὶ πάλι εἶπε:

— Τώρα

ἀφοῦ ἔτσι πρέπει, μονάχα τὴν ἀμφιβολία
 σοῦ φέρνω καὶ αὐτὴ σοῦ ἀφήνω Μαρία,
 γιὰ νὰ πορευτῆς.

Ὅταν σὲ γνώρισα εἶχα πῆ
 πῶς θὰ μπορούσες νὰ θυμηθῆς
 μὲ μιᾶς πάλι νὰ φανταστῆς
 τὸ φῶς μὲς στὴν ψυχὴ σου.
 Θὰ ξεκινήσεις πάλι ἀπ' ἀρχῆς.

— Διαρκῶς ν' ἀρχίζεις, εἶπε ἡ Μαρία.
 Τὴν κάθε μέρα, τὴν κάθε ὥρα
 νὰ παλεύεις. Φτάνεις ποτὲ
 ἐκεῖνο ποῦ σὰν ἄνθρωπος γυρεύεις
 ἢ τούτη ἢ πάλι σημαίνει τὸ μυστικό
 τὸ ἴδιο τῆς ζωῆς;

Ὁ ἄνθρωπος

τὴ βεβαιότητα ζητεῖ κ' ἐσὺ
 τὴ σύγχυση φέρνεις στὰ σπλάχνα μου,
 στὰ μύχια τῆς ψυχῆς.

Θέλησε νὰ τῆς πῆ: ὁ Κύριος μαζί σου.
 Πῶς ὅμως τὴν ἀγνόητα νὰ ψάλλῃ
 σὲ μιὰ ψυχὴ ποῦ ἀμφιβάλλει
 κ' ἔχει ἀπ' τὴ γνώση μολυνθῆ;
 Εἶχε λοιπὸν φτάσει κοντὰ τῆς
 πρὶν ἔρθῃ ἡ ὥρα ἢ ἀνθρώπινη,
 ἢ πιὸ τυραννισμένη καὶ ἢ πιὸ καλή;

Ἐφυγε δίχως τὸ χαῖρε νὰ τῆς πῆ
 Τὴν κεφαλὴ τῆς ἔγειρε βαρειά ἡ Μαρία·
 σκεφτόταν τῆς ἀθέλητης ἀντίστασης
 τῆ σημασία.

Τ Ι Τ Ο Σ Π Α Τ Ρ Ι Κ Ι Ο Σ

Φάση μιᾶς μάχης

Εἶμαστε φάτσα μὲ φάτσα
 μὲ τὸν ἐχθρό μου.
 Ἔνα γραφεῖο μονάχα μᾶς χωρίζει
 σὰ χαράκωμα ἢ σὰν τάφος.
 Πίσω ἀπ' τὶς ἀξιοπρεπεῖς μας μάσκες
 ἀπὸ πολὺ βαθειὰ ἀνεβαίνει καὶ μᾶς καίει τὸ μῖσος.
 Καὶ νὰ πὸν τούτη τῆ στιγμή,
 τώρα πὸν παίζεται ἡ ζωὴ μου,
 ἀνακαλύπτω στὴ μορφὴ του πὼς
 θὰ μποροῦσα νὰ τὸν εἶχα ἀγαπήσει.
 Νὰ πὸν τούτη τῆ στιγμή ἀνακαλύπτει
 στὴ μορφὴ του
 πὼς θὰ μποροῦσε νὰ μὲ εἶχε ἀγαπήσει.

Εἶμαστε φάτσα μὲ φάτσα μὲ τὸν ἐχθρό μου.
 Τὸ μῖσος
 ἄρχισε νὰ παραμορφῶνῃ τὶς εὐγενικὲς μας μάσκες.

Τελικὴ νίκη

Ἐφερε βιαστικὰ τὸ χέρι του στὸ πρόσωπο -
 μὰ μόλις τὰ δάχτυλά του ἀγγίξαν τὴ φτυσιὰ
 σταμάτησε. Δὲ θέλησε νὰ τὴ σκουπίσῃ.
 Τὴν ἔσπρωξε πιὸ βαθειὰ, ὥσπου νὰ φάῃ τὶς σάρκες
 φτάνοντας ὡς τὶς ρίζες τῶν δοντιῶν, τὰ κόκκαλα, τὴ γλῶσσα.

Ἀπὸ τὴν τρύπα πὸν ἄνοιξε, ἀνάσανε
 μ' ἕναν καινούργιο τρόπο.
 Κ' ὀφώνοντας λιγάκι τὸ κορμί του, συνέχισε τὸ δρόμο του.

Τρεῖς διαστάσεις

Τὰ φιλιὰ ἐγκαταλείπουν ἔντρομα τὸ σῶμα του
 νιώθοντας τὸ θάνατο νὰ πλησιάζῃ
 σὰν τὰ κοπάδια τὰ ποντίκια
 πὸν ἀφήρουνε τὸ πλοῖο λίγο πρὶν βουλιάξῃ.

Μὲ κουρασμένη κίνηση ἐτοιμοθάνατου
 διώχει ἀπ' τὸ πρόσωπό του τὰ φιλιὰ
 πὸν σὰν τὶς μῦγες σννωθοῦνται στὰ ρουθούνια καὶ τὸ στόμα
 πὸν σὰν τὶς μαῦρες μῦγες μυρίζονται τὸ θάνατο.

Τὰ φιλιὰ ἔτσι μπηχτῆκαν καὶ ριζῶσαν στὸ κορμί του
 πὸν καὶ μετὰ τὸ θάνατό του
 μένονν ἐκεῖ καὶ μεγαλώνουν
 σὰν τὰ νύχια.

Ἐμπόδια

Ἐκεῖ πὸν πᾶς νὰ μ' εὔρης, ρίχνω ἓνα καινούργιο φράγμα.
 Δὲν εἶναι πὸν δὲ θέλω νὰ μ' εὔρης. Δὲν εἶναι πὸν θέλω νὰ σὲ διώξω.
 Μόνον πὸν πιά πρέπει νὰ δοῦμε καθαρὰ
 πόσα ἐμπόδια ἀντέχουμε νὰ ξεπεράσουμε
 γιὰ νὰ βρεθοῦμε.
 Πρέπει νὰ ἐλέγξουμε ὡς ποῦ τραβάει ἡ δύναμή μας.
 Κ' ἔπειτα, μὴν ξεχνᾶς ποτὲ τὸ ἐνδεχόμενο :
 τὰ φράγματα νὰ μὴν τὰ φτιάχνω μόνος μου,
 μὰ νὰ ὑπάρχουν πάνω μου καὶ μέσα μου σὰ μελανὲς οὐλές
 ἀλλάζοντας τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα μου.
 Αὐτὸ τὸ ἐμπόδιο πὸν εἶναι ὁ ἑαυτός μου
 γιὰ τὸν ἑαυτό μου.

Γήινη σιγουριά

Στὸ Στέφανο Ἴντο

Ἦρθες μ' ἓνα λουλούδι στὸ φαρδύ σου χέρι
 τσαλαπατώντας τὴν πίκρα
 πὸν ἔσπερα στίς πιὸ καλές μας μέρες·
 ἦρθες δρασκελίζοντας ἓνα χαντάκι χωρισμό, πὸν τόσκαβα
 ὄλο καὶ πιὸ βαθὺ ὅσο ἐνωθα τὸ ἄδικο μου.
 Τ' ἀγροτικά σου βήματα βαδίσανε καὶ τὸ δικό μου δρόμο
 φέροντας στὴ σκηνή μου ἓνα μεγάλο δέμα φῶς ἀπὸ τὴ Φλώρινα,
 γιατί ἐσὺ τόξερες πιὸ καλά, πὸς πάντα ἓνας ἐξόριστος
 χρειάζεται ἓνα δέμα, ἓνα λουλούδι, λίγη ἀγάπη.
 Πὸς μ' ἄλλαξε τὸ μάθημα τῆς γήινης σιγουριάς σου, Στέφανε,
 πόσα ἔβλεπα πίσω ἀπ' τὴ νικημένη μου ἑπαρση...

*Ἐπειτα τὸ λουλούδι τὸ ξεχάσαμε.

*Ὅχι πὸς ἦταν πρόφαση - μὰ τ' ἄλλα ἦρθαν σὰν ποταμός.

Ἐκεῖνο τὸ λουλούδι, τὸ ἄγνωστο, πὸν ἀπόψε,
 μὲς ἀπ' τὰ φρενιασμένα φῶτα τῆς Ἀθήνας,
 σὲ ξαναφέρει δίπλα μου πελώριο,
 μ' ἓνα πλατάγισμα σκηνῆς τοῦ Ἀη-Στράτη στὸν ἄνεμο
 κι ὄλο τὸ ὑπόγειο βουητὸ τοῦ κάμπου σου καὶ τῶν χωριῶν σου.

ἡ Κριτικὴ τοῦ Κινηματογράφου

ἀπὸ τὸν

ΙΩΝΑ ΝΤΑΪΦΑ

Θὰ ἦτανε ἴσως ἀχρηστέα κοινοτυπία νὰ τονισθῆ γιὰ μιὰν ἀκόμη φορά τὸ «πολύπλευρο» τοῦ Κινηματογράφου. Τὸ πολλαπλὸ ἐνδιαφέρον του καὶ ἡ κατὰ κύριο λόγο δυαδική του ὑπόσταση: μορφὴ τέχνης, ἀφ' ἑνὸς, μέσον κοινωνικῆς ἐκφράσεως, ἀφ' ἑτέρου. Θὰ ἦταν, ὅμως ἐξ ἄλλου καὶ παράλειψις, ἐν, ξεκαθαρίζοντας ἐδῶ τις βάσεις τῆς κινηματογραφικῆς κριτικῆς «τ.Ν.Ἐ.», δὲν τονιζόταν, γιὰ μιὰ πολλοστὴ ἔστω φορά, ἡ ἰδιομορφία τῆς τέχνης αὐτῆς, πού ἐνῶ ψάχνει συνεχῶς νὰ ἀνανεώσῃ τὰ ἐκφραστικά της μέσα, ἀποτελεῖ ταυτόχρονα τὸ δημοφιλέστερο καὶ ἀποτελεσματικώτερο μέσο ἐπικοινωνίας καὶ καθοδηγητέως τῶν μαζῶν.

Οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς ἰσχύουν ἀκόμα περισσότερο σήμερα, δώδεκα δλόκληρα χρόνια μετὰ τὸν πόλεμο, πού ἀπέτέλεσε γιὰ τὸν Κινηματογράφο ἕνα ὀρόσημο προσαρμογῆς στὶς νεοδημιουργηθεῖσες συνθήκες ζωῆς, ἀπὸ τις ὁποῖες ἐξαρτήθηκε τόσο ἡ τεχνικὴ ἀνανέωσις τῆς ἐβδόμης τέχνης, ὅσο καὶ ἡ αἰσθητικὴ καὶ θεματικὴ της ἀναζήτησις.

Ἡ τελευταία αὐτῆ διαπίστωσις μᾶς φέρνει βέβαια πλησιέστερα στὸν κίνδυνο τοῦ νὰ ἀναμασήσουμε τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια: νεορραλιστικὲς σχολές, μηνύματα ἀνθρωπισμοῦ καὶ τὰ σχετικά... Πιστεύω, ὡστόσο, πὼς ὅσο δὲν πρέπει ν' ἀντιπαρέλθωμε τὸ κεφάλαιο αὐτό, ἄλλο τόσο δὲν νοεῖται πὼς θὰ σταματήσωμε μόνον σ' αὐτό. Παρόμοια, δὲν θὰ πρέπει νὰ μᾶς κρατᾶ καὶ πολὺ ἡ τεχνικὴ ἀνατομία μιᾶς ταινίας, μετὴν ἔρμητικὴ της ἐκείνη ὀρολογία - περὶ «φωτιστικῆς τριχοτομήσεως τοῦ γκρό πλάν» π.χ., καὶ λοιπὰ τέτοια.

Μόνον ἔτσι θὰ μπορέσωμε νὰ φτάσωμε σ' ἐκεῖνο πού ἀκριβῶς σκοπεῖ μία οὐσιαστικὴ Κριτικὴ: τὴν ἀντιμετώπισις ἐνὸς ἔργου τέχνης μετὴν καρδιά τοῦ ἀπλοῦ θεατοῦ καὶ τὸ νοῦ τοῦ εἰδήμονος.

*

Ἡ καινούργια «κινηματογραφικὴ περίοδος» βρίσκεται στὴ φάση τῶν ὑποσχέσεων: ἀρχίζει. Ἡ περυσινὴ ἦτανε μία ἀπὸ τις πιὸ φτωχὲς σὲ ἐπιτελέγματα - πλουσιώτατη ὅμως σὲ διαπιστώσεις.

Τὰ συμπεράσματα στὰ ὁποῖα ὀδηγηθήκαμε ἦταν πραγματικὰ ἀποκαρδιωτικά!.. Ἄν ἐξαιρέσωμε τὸν τολμηρότατο «Κύριο Βερντοῦ» (ἕνας Τσάρλυ Τσάπλιν, δημιουργὸς καυστικὸς καὶ πικρὸς, ἀλλὰ καὶ συνάμα ὁ μεγαλύτερος πάντα κωμικὸς τῆς ὀθόνης), τὸ ποιητικὸ «41ος», τὸν πρωτότυπο «Ἄνθρωπο μετὸ χρυσὸ χέρι» καὶ τὸ θεατρικὸ ἀλλὰ πάντως θαρραλέο «Μεγάλο μαχαίρι» (καὶ τὰ δυὸ τους ἀποκαλύπτουν πτυχὲς ἀγνωστες τῆς ἀμερικανικῆς ζωῆς), τὸ ἰσπανικὸ κοινωνικὸ δράμα «Ὁ θάνατος τοῦ ποδηλάτη» καὶ τὸ «Γελωτοποιὸ τοῦ Βασιλέως» (Ντάνυ Καίη ἀπολαυστικὰ ἀξιοποιημένος!) - οἱ ἄλλες τετρακόσιες περίπου ταινίες πού ἀπορροφᾶ κάθε χρόνο ἡ ἑλληνικὴ ἀγορά, περιορίστηκαν μετὰ τὸ ἄνεκτοῦ καὶ τοῦ μετρίου, μετ' ἐξαιρέση μερικῆς σκηνῆς κἀποιων ταινιῶν («Πόλεμος καὶ Εἰρήνη», «Βὰν Γκόγκ», «Μάγκες καὶ Κοῦκλες», «Σίτκα», «Κακὴ σπορά», «Γραμμένο στὸν ἄνεμο» καὶ δυὸ-τρὶς ἄλλες).

Ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς, τὰ πράγματα ἐμφανίζονται ἐπίσης ἀνησυχαστικά: ἡ τάσις βελτιώσεως τῆς παραγωγῆς μᾶς πού σημειώθηκε τὸ '55-'56, περιορίστηκαν τώρα στὸ ἀναμάσσημα τῶν αἰώνων ἐκεῖνων μελοδραματικῶν καταστάσεων, μετὴν ἀπίθανες συμπτώσεις ἡ τὸ πιὸ χοντρὸ γέλιο φτηνῆς φάρσας... Γιὰ φέτος ἀναγγέλονται περίπου πενήντα ἑλληνικὲς ταινίες, πού σχεδὸν ὅλες - ἐκτὸς τεσσάρων ἡ πέντε - ἐμφανίζονται ὡς κακέκτυπα ἀντίγραφα κακῶν προτύπων...

*

Ἄν κάθε ταινία εἶναι καθ' ἑαυτὴ ἔργο τέχνης, ἡ Κινηματογραφία στὸ σύνολό της εἶναι βιομηχανία. Τὸ ἕνα δὲν ἐμποδίζει τὸ ἄλλο· οἱ διαφορετικὲς ἀλλὰ παράλληλα ἀναπτυσσόμενες σχέσεις τοῦ «μέρους» πρὸς τὸ «ὄλον», ἰσορροποῦν. Ὅμως, ἀναμφισβήτητα, ἡ ἀλληλεξάρτησις εἶναι τόσο καὶ τέτοιου εἶδους, πού σήμερα, λόγῳ τῶν γενικωτέρων συνθηκῶν μέσα στὶς ὁποῖες κινεῖται ἡ κινηματογραφικὴ παραγωγή, ἐπηρεάζει καὶ στὶς πιὸ μικρὲς λεπτομέρειες, ἀλλὰ καὶ στὸ πιὸ μεγάλο ποσο-

στό της, τὸ περιεχόμενο καὶ τὴ μορφή μιᾶς ταινίας.

Καί, πρὶν ἀπ' ὅλα, ἡ **Λογοκρισία**: κρατική ἢ ἰδιωτικής φύσεως (ὅπου ὑπάρχουν παρακρατικοὶ ἢ γεροντοκορίζοντες σύλλογοι), ἢ θρησκευτικής μορφῆς (ὅπου ἡ Ἐκκλησία παίζει τὸ ρόλο τῆς ἰσότητος μετὰ τὸ Κράτος). Ἡ ἐπιρροή τῆς ξεπερνάει τὰ λίγα «περικοπτεὰ μέτρα μιᾶς τομηρῆς ρεαλιστικῆς σκηνῆς». Φτάνει βαθύτερα καὶ παίζει τὸ διαβρωτικό τῆς ρόλου, προκαθορίζοντας τὰ πλαίσια μέσα στὰ ὁποῖα δεσμεύει τὴν ἐπινευση. Ἐπιβάλλει τὸ ἀντικαλλιτεχνικό «φινάλε» πού ἐπαναφέρει τὰ πάντα στὸ «...καὶ ζοῦνε αὐτοὶ καλὰ, ἄρα καὶ μεῖς καλὰ (!)», σπείρει τὰ συνθήματά της καὶ φτάνει ὄχι μόνον νὰ κἀνὴ κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκλείσῃ ἕναν δλόκληρο κύκλο καταστάσεων, γεγονότων, αἰσθημάτων, τύπων ζωῆς καὶ ἀνθρώπων. Ὁ ρόλος τῆς δηλαδὴ, φτάνει πολὺ μακρύτερα ἀπὸ τὴν προγραφή ταινιῶν. Φτάνει ὡμὰ στὴν προγραφή μορφῶν ἀληθείας, καὶ μαζὶ, στὴν ἐπιβολὴ τῆς ἐκβιαστικῆς παραδοχῆς τοῦ κόσμου αὐτοῦ ὡς ἔχει!

Τὸ Ἐμπορικό Συμφέρον ἐκδηλώνεται μὲ μία καὶ μόνη μορφή: τὸ κέρδος!.. Οἱ ἀντικαλλιτεχνικὲς του ιδιότητες εἶναι καταφανῶς ἐξώφθαλμες. Θεαταί, κριτικὴ καὶ κινηματογραφισταί, ὁσμίζονται ἀπὸ μακριὰ τὴν ἀνάμιξή του— πού ἄλλοτε, ἐντελῶς ξαφνικά, ἀνατρέπει τὴν κατεύθυνση τῆς ταινίας ἢ κάποτε κίχλας ἐπιβάλλει καὶ τὴν... ἐμπνευση ὀλοκλήρου θέματος!.. Ἐκεῖ ὁμως πού ἡ ἀνάμιξις του γίνεται ἐπικίνδυνη, εἶναι ὅταν, παίρνοντας τὴ μορφή τῆς «τολημῆς ἐξορμησεως», παρουσιάζει— ὑποῦλα ὅσο καὶ ἐντεχνα— μία ταινία πού ἀποτελεῖ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς στυγνὰ ἔμπορικό κατασκευάσμα, ἢ... «προσπάθεια ἀνανεώσεως τοῦ εἶδους, γεμάτη θάρρος καὶ παρηρησία!..»

Ἡ Τυποποίησης. Ὁ Ντάρρυλ Ζάνουκ (μέγας ἀρχων τοῦ Χόλλυγουντ) μιλῶντας στοὺς μαθητὰς μιᾶς κινηματογραφικῆς ἀκαδημίας, δὴλως: «Σκοπὸς μας εἶναι νὰ φθάσωμε σ' αὐτὸ πού ἔχει φθάσει ὁ ὅποιοσδήποτε πωλητῆς κονσερβῶν! Μόλις πετύχη ἕναν τύπου κονσερβῶν πού ἀρέσει στὸ κοινό, ἀρχίζει νὰ παράγῃ χιλιάδες κονσερβῶν τοῦ τύπου αὐτοῦ. Ἔτσι κ' ἐμεῖς: μόλις

μια ταινία μας ἀρέσει, σπεύδουμε νὰ παράγωμε σειρά ταινιῶν τοῦ ἴδιου τύπου»!.. Ἡ ἀποξήρανση πού φέρνει ἡ τυποποίηση, ἡ ἀφουδάτωση ἀπὸ κάθε χυμὸ δημιουργίας, ἡ ἀπονέκρωση κάθε δυνάμεως, δὲν τοῦ προκαλοῦν τοῦ «παραγωγοῦ» καμμίαν ἐξέγερση συνειδήσεως— τὴν ὁποῖαν ἄλλωστε δὲν ἔχει!.. Ἡ τυποποίησης ἐξ ἄλλου, δὲν ἀφορᾷ μόνον τὸ θέμα μιᾶς ταινίας, ἀλλὰ καὶ τὴ μορφή της: φτάνει, λόγου χάριν, νὰ θεωρηθῇ ἐγκλημα καθοσιώσεως τὸ «νὰ δώσῃ» κανεῖς ἕναν καλλιτέχνη στὸ Παρίσι, ἂν δὲν τὸν στήσῃ σὲ μιὰ σοφίτα μὲ πλαγιαστὴ τζαμαρία, καὶ μὲ φόντο τὸν πύργο τοῦ Ἀίφελ ἢ τὴ Μονμάρτρη!..

Ἡ Βεντετισμός: Ἐκίνησε ἀπὸ τὸ σὲξ-ἀππὴλ τῆς πρωταγωνίστριας, πέρασε στὰ ψεύτικα μαλλιά τοῦ Σὰρλ Μπουαγιέ καὶ προσγειώθηκε στὴν ψεύτικη φαλάκρα τοῦ Γιούλ Μπρύννερ... Ὁ,τι μπορεῖ νὰ ἀσκήσῃ γοητεία (σημεῖο σώματος, «πλαστικὴ στάσις», βάδισμα), ὅ,τι βρίσκεται στὸ προσκήνιο τῆς ἐπικαιρότητας, ὅ,τι προσφέρει εὐδιαθέμιστα στοιχεῖα, ἀδιάφορο ἂν διαθέτῃ ἢ ὄχι καὶ οὐσιαστικότητα, μετατρέπεται σὲ ἄξονα, γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖο στρέφεται πιά μιὰ δλόκληρη ταινία!..

Οὔτε ἡ τηλεόρασις εἶναι ὁ ἐχθρὸς τοῦ Κινηματογράφου, οὔτε τὰ νέα στοιχεῖα ἢ σωτηρία του. Κίνδυνοι καταποντισμοῦ τὸν εἶναι αὐτὰ πού καταθέσαμε πρωτίστως. Διέξοδος του: ἡ ὑπερφαιλάγγισις τους. Μόνη λύση σωτηρίας: ἡ καταπολέμησις τους.

*

Κλείνοντας τὴν πρώτη αὐτὴ συνοπτικὴ διαγραφή γιὰ τὸ πού πάνω-κάτω θὰ κινηθῇ ἡ Κριτικὴ μου, θάπρεπε ἴσως νὰ πῶ καὶ ὅτι, φυσικά, οἱ εἰδικώτερες ἐκείνες ἀντιλήψεις ὡς πρὸς τὴν αἰσθητικὴν, κοινωνικὴν, τεχνικὴν ἀξία μιᾶς ταινίας, πού θὰ ἐκφράζονται ἐπὶ τῶν συγκεκριμένων πιά, δὲ γίνεται βέβαια νὰ προκαθορισθοῦν. Ἀντίθετα ὁμως, κάτι ἄλλο μπορεῖ νὰ προδιαγραφῇ: ὅτι ὁ Κινηματογράφος, ξεπερνώντας τὶς σχέσεις ὀδύνης-θεατοῦ, θὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τὴ στήλη αὐτῆ, ἀνεξάρτητος ἢ παράλληλος μετὰ τὴν αἰσθητικὴν καλλιτεχνικὴν του αὐτοτέλεια, ὡς ἕνα «ὄργανον» πάντοτε διερευνησῶς τοῦ Ὁλοῦ Προβλήματος «Ἀνθρώπου»— καὶ μάλιστα: «Σημερινὸς Ἀνθρώπου».

Ἐμεῖς, ἡ Ἀλήθεια, καὶ οἱ Ἄλλοι:

«Τὰ Νέα Ἑλληνικά», ὅπως τὸ προαναγγείλαν ἄλλωστε, ἔχουν τὴν ἀπόφαση νὰ μὴ θυσιάζουν οὔτε τὸ ἐλάχιστο τοῦ χώρου τους, γιὰ ὅ,τιδήποτε συμβατικό, ἀχρηστο, μὴ οὐσιαστικό. Ἄλλὰ κ' οἱ διευθυνταὶ τους, οὔτε τὸ ἐλάχιστο τοῦ χρόνου τους γιὰ δουλειές «δευτέρου χειροῦ», τυπικὲς καὶ συνηθισμένες ἴσως σὲ ὅλα τὰ ἄλλα περιοδικά, ποὺ ὅμως ἐλάχιστα συντελοῦν.

Ἡ στήλη αὐτὴ τὸ ἀποδεικνύει.

Ἔρχονται γράμματα, βιβλία, περιοδικά. Ὅλα τὰ γράμματα δὲν εἶναι καὶ γι' ἀπάντηση, θὰ πῆτε. Μὰ εἶναι πολλὰ ποὺ τὴν ἀξίζουν!.. Οὔτε κι ὅλα τὰ βιβλία δικαιούνται κρίσεως - εἶναι ὅμως τόσα ποὺ δὲν πρέπει νὰ περνοῦν ἀπαράτηρητα, ἢ ν' ἀναβάλλονται!

Εἶναι, τέλος, συνεργασίες, κουβέντες, τάσεις καὶ στάσεις - ὅλ' αὐτὰ ἐνδιαφέρον!.. Ἄλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἐνδιαφέρον ὄλοισ, καὶ τὸν πιὸ ἀπλό, ἀκόμα καὶ τὸν ξένο πρὸς τὸ περιοδικὸ ἀναγνώστη.

Ἐνῶ οἱ «στήλες ἀλληλογραφίας», συνήθως, ποτὲ κανέναν δὲν ἐνδιαφέρουν ἔτσι ποὺ γράφονται (πολλὲς φορές δὲ οὔτε κἀν ἐκεῖνον ποὺ λαβαίνει ἀπ' αὐτὲς μιὰ συμβατικὴ ἀπάντηση ἢ μιὰ κρίση τῆς συνεργασίας του). Ὅπως δὲν ἐνδιαφέρουν κ' οἱ «στήλες τῶν ἐκδόσεων» - «τῶν βιβλίων ποὺ λάβαμε», ἢ τῶν περιοδικῶν, κ.λ. κ.λ. Μ' ὄλο ποὺ, πόσα καὶ πόσα βιβλία θὰ λάβαιναν μιὰ ὑπόσταση καλὰ τοποθετημένη μὲς στὴ συνειδηση τοῦ ἀναγνώστη - τοῦ γενικοῦ ἀναγνώστη ἐνὸς περιοδικοῦ -, ἀν οἱ ὀλίγες, οἱ σύντομες, οἱ σταράτες καὶ ἀδέσμευτα εἰλικρινεῖς κρίσεις ἐνὸς βιαστικοῦ ἀνοιχτομάτη ποὺ τὰ εἶδε ὅλα, τοῦ δοθοῦν ἀπλά, χωρὶς ἀνούσιες καὶ ὑποπιπτες περιστροφές, χωρὶς κἀν ἀξίωση ὅτι ἀποτελοῦν «κριτικὴ» - ἔτσι σκέτα, ἀνθρώπινα καὶ ἀνυπόκριτα.

Αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ κἀνη συστηματικὰ ἢ στήλη αὐτῆ, γιὰ ὅλα μαζὶ ὅσα ἀνέφερα παραπάνω, καὶ ἀναμῆξ - ὅπως ἔρχονται, κατὰ σειρά προτεραιότητάς (ἄλλὰ μπορεῖ κάποτε καὶ σημασίας).

Ἐντελῶς χωρὶς νὰ λαμβάνη τίποτε ἄλλο ὑπόψη τῆς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθαρὴ τῆς γνώμη καὶ τὴ φροντίδα πάντα νὰ κερδίζει οὐσιαστικά, καὶ ἀπ' αὐτὴν, ὁ

ἀναγνώστης - ὁ ὅποιος ἀναγνώστης!

Ἔτσι - ὅπως καὶ θὰ τὸ διαπιστώσουν ὅλοι οἱ καλοὶ μας φίλοι, ὁσοδήποτε στενοὶ ἢ σπουδαῖοι, κι ὅλοι ὅσοι, ἀγνωστοὶ ἢ γνωστοὶ, στέλνουν βιβλία, ἢ συνεργασίες, ἢ πληροφορίες πάνω σὲ κάτι, ἢ τὸ περιοδικὸ ποὺ βγάζουν - ὅλες οἱ ἀπαντήσεις, οἱ κρίσεις, οἱ ἀντιμετωπίσεις, οἱ τοποθετήσεις, θὰ βρίσκονται ἐδῶ μονάχα καὶ πουθενὰ ἄλλο ὤ!.. Δηλαδή: ὄχι πιὰ σὲ προσωπικὲς ἐπιστολές, οὔτε σὲ διαρκῶς ἀναβαλλόμενες βιβλιοκρισίες - ἐδῶ πάντοτε!

Μὲ ἀπόλυτη σχολαστικότητα στὴν τήρηση αὐτῆς τῆς ἀρχῆς - καὶ νὰ μὴ θυμώσουν οἱ στενοὶ φίλοι, ποὺ θὰ χάσουν τὸ «ιδίωγραφο».

Κι ὅλες οἱ συνενουήσεις ἀπὸ δῶ.

Ὅλα ἐν δέμω - δὲν ὑπάρχουν μυστικά «ἐν οἴκῳ» στὰ «Νέα Ἑλληνικά».

Λίγο ἀσυνηθιστο - μὰ, νάστε βέβαιοι, ἐνδιαφέρουν γιὰ ὅλους.

*

Ἔτσι, καὶ ἡ ποθητὴ «ἀναγγελία» τῶν βιβλίων ποὺ λαμβάνονται, θὰ ὑπάρχη - ἐδῶ πάντα -, καὶ ἡ ἀπάντησις σ' ὅλες τὶς ἐπιστολές, καὶ ἡ «παρουσία» ὄλων τῶν «ἐπ' ἀνταλλαγῆ» ἢ «δωρεάν» ἀποστελλόμενων περιοδικῶν - μόνο ποὺ «Τὰ Νέα Ἑλληνικά» «ἐπ' ἀνταλλαγῆ» καὶ «δωρεάν» δὲν θὰ στέλλονται πουθενὰ καὶ σὲ κανέναν! Ἄν, γιὰτὶ ἐνδιαφέρει ἡ κρίσις τοῦς καὶ μόνου, τοῦς στέλνονται ὅσα τοῦς στέλνονται - ἔχει καλῶς, κ' εὐπρόσδεκτα εἶναι ἢ δὲ κρίση (αὐτῆ, ἢ σύντομη καὶ εἰλικρινῆς), θὰ ὑπάρχη πάντα. Ἄν ὄχι, πάλι «καλῶς θὰ ἔξη», ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔχουν κρίνει οἱ ἄλλοι.

Καὶ γιὰτὶ αὐτὴ ἡ ἀνισοτιμία; Μὰ, πρῶτα-πρῶτα, γιὰτὶ δὲν εἶμαστε ὅλοι ὅμοιοι. Δεύτερον, γιὰτὶ ἀπλοῦστατα «Τὰ Νέα Ἑλληνικά» ἔχουν καταργήσει τὴν «διεκπεραίωση»! Δὲν θέλουν «συνδρομητῆς» πιὰ - γι' αὐτό! Δὲν ἔχουν ταχυδρομικὲς ἀποστολές - γι' αὐτό! Δὲν ἔχουν τίποτε, κανέναν «μηχανισμό» φθαρτικὸ τοῦ χρόνου τῶν διευθυντῶν τους - ἐκτὸς ἀπὸ οὐσιαστικὸ γραπτὸ, καὶ τυπογραφεῖο!

Τίποτε ἄλλο. Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι

«μπελάς», καὶ γίνονται πάντα ἐπὶ θυσία τοῦ οὐσιώδους.

Ἔσταμάτησαν λοιπόν. Δὲν γίνονται.

Οἱ πιστοὶ φίλοι, θὰ ἐνοήσουν - καὶ θὰ δικαιοῦσιν. Καὶ ἂν εἶναι - ὄχι πολλοὶ - τρεῖς χιλιάδες ἂν εἶναι, καὶ μένουν σταθερὰ ἱκανοποιημένοι (ἔτσι ὡστε καὶ σταθερὰ ν' ἀγοράζουν κάθε μηνιαῖο τεῦχος, δίχως παράλειψη ποτέ, ἢ ἀναβολή) - ἂν δηλαδή ὑπάρχουν ἄλλοι τρεῖς χιλιάδες σταθεροὶ καὶ ἀμετακίνητοι σὰν ἐμᾶς, «Τὰ Νέα Ἑλληνικά», ἔτσι, μ' ὅλη τὴν παραξενιά τους, θὰ ζήσουν... (λίγα χρόνια!

Ἄν πάλι ὄχι - ἢ, ὑπάρχουν ἴσως καὶ περισσότεροί, ἀλλ' ἀσταθεῖς, κλονούμενοι, φιλοπερίεργοι ἀπλῶς, τῶν πρώτων 5-10 φύλλων, ἢ δὲν ξέρω τί ἄλλο -, ἔ, τότε θὰ τὰ ξαναποῦμε ἄλλη φορά, ὅταν γίνουν κ' ἐκεῖνοι ἀρκετοὶ καὶ ἀξιοὶ αὐτοῦ πού ζητοῦν, ὅπως ἐμεῖς πασχίζουμε νὰ γίνουμε ἀξιοὶ τῶν ἀπαιτήσεων τους, καί, μ' ὄλες τὶς φοβερὲς ἀντενδείξεις, ξαναβγαίνομε... πού; πότε;.. Σήμερα, στὴν Ἀγορά!.. Μὲ τὸν τίμιον λόγον, λέει, στὸ χέρι, (πανάκριβον, ἀοπλον, πολεμούμενον ἀπὸ ὄλους καὶ ἀπὸ ὅλα, λυσσαλέα συκοφαντούμενον καὶ ὑπονομεύμενον!), ὑπὲρ τῶν ὑποθετικῶν ἐκείνων ἀπατητῶν του (σταθερῶν ἀπαιτητῶν του)!

Μακάρι νὰ μὴ διαπράττωμε ἀφέλεια καὶ πάλι - γιατί καιρὸς εἶναι, εἰλικρινὰ καιρὸς εἶναι πιά, νὰ στρωθῇ κάτι σωστὸ ἐπιτέλους στὸ χῶρον τὸν πνευματικὸ αὐτοῦ τοῦ ἔρμου τόπου (πού ὅλο «προθέσεις» ἔχει, «ἀπφες», κι ὅλο τὸν ἑαυτὸ του διαρκῶς προδίδει, ἐνῶ ἦταν ἀξίος καλύτερης μοῖρας καὶ ἦταν ὀνυατὸ τὸ καλύτερο!).

Μά, ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὄλους - ὅπως πάντα ὅλα τὰ κοινὰ πράγματα, τὰ σωστά!

*

Πολὺ καλά, λοιπόν, ὅσα μοῦ ἔστειλες κ. Ἄγγ. Παρθ. ! Κρατῶ γιὰ δημοσίευση - δὲν ξέρω, τώρα πού σοῦ ἀπαντῶ, ἂν καὶ γιὰ τοῦτο ἀκόμα τὸ τεῦχος (ἐξαρτᾶται πάντα ἀπὸ τόσα καὶ τόσα, ὡς τὴν τελευταία στιγμή!) - μὰ ὅπως δὲν ἔπαινε, θὰ μπιή, ἢ δεύτερη ἀπ' τὶς «Ρίμες τοῦ Μάρκου Ροδούση» καὶ τὰ χαριτωμένα 2, 4, 5 καὶ 6 ἀπ' τὰ «Σατιρικὰ ψιχία» σου.

Ἄλλὰ καὶ κείνα πού «δὲν κρατῶ», τὶς ἔχουν τὶς καλὲς στιγμὲς τους - καὶ πρωτίστως τὸ «εὐρημα» τῆς Μαρίνας, στὴν πρώτη ἀπ' τὶς «Ρίμες». Μόνο πού τὸ παραχάρηκες, τὸ τράβηξες πολὺ, καί, μοιραία, ξεχάστηκες μὲ αὐτο καὶ μὲ τὸ ρυθμὸ, κι ἄφησες γυμνὸ τὸ ποίημα ἀπὸ οὐσία. Αὐτὰ ὅλα, τὰ «σκέρτασα» νὰ ποῦμε, ὑπακούουν στὸ «δόσις δλίγη τε φλίγη τε» - ἢ ἐπανάληψη τὰ σκοτώνει. Ἔτσι νομίζω.

Βάζω ἐδῶ (νὰ, γιὰ νὰ μοῦ ποῦν κ' οἱ ἄλλοι φίλοι, ἂν οἱ 29 ἐπαναλήψεις δὲν σκοτώνουν τὴ Μαρτίνα) - βάζω, ὄχι γιὰ τὸ θεὸ καὶ τὶς 29, παρὰ τέσσερις μοναχὰ, πού, ὄχι βέβαια μόνο γιατί εἶναι τέσσερις, δίνουν θαρρῶ μιάν ἰδέαν τῆς λεπτῆς χάρης πού οἱ 29 χαράμισαν:

Πέρα στὴν Ἄγια-Μαρκέλλα, στὴν Παραμυθιά
- Μαρτίνα -
[στὴν Παραμυθιά,
ἦταν μιά μικρὴ παιδοῦλα, μὲ χρυσὰ μαλλιά,
- Μαρτίνα -
[μὲ χρυσὰ μαλλιά.

Μάειδε καβαλλάρης φτάνει, μάειδε καὶ φαρί
- Μαρτίνα -
[μάειδε καὶ φαρί,
μόνε στὸ κλαδί τ' ἀηδόνι πικροκελαηδεῖ
- Μαρτίνα -
[πικροκελαηδεῖ.

Ἔ;.. Δὲν ἔχω δίκιο;

*

Εἶδα καὶ τὸ Ρουμελιώτικο ἡμερολόγιο, ἀγαπητὴ κ. Δ. Σταμέλλο, καὶ τὸ χάρηκα σὰν ἰδέαν. Αὐτὰ τὰ «Ἡμερολόγια» ἦσαν ἄλλοτε πολλῆς ἀξίας ἀρχαία. Μὰ γιατί; Πρωτίστως, γιατί δύσκολα ἐμπαινε, ὅτι ὅ,τι στίς σελίδες τους, κ' ἔτσι συνέβαινε νὰ εὑρίσκε κανεὶς κείμενα ἐκεῖ σπάνιας ποιότητας. Φαίνεται πῶς οἱ ἀνθρωποὶ παλιότερα πολὺ τὸ λογάριζαν αὐτὸ πού θὰ τοὺς ἀντιπροσωπεύση μέσα σὲ μιά ἐτήσια - ἄρα καὶ αὐστηρότερη, κ' ἐπισημότερη κάπως - ἔκδοση. Τοῦτοι δῶ οἱ σημεριοί, λὲς κι ἀδειάζουν τ' ἀδικημένα τῶν συρταριῶν τους στὰ λογιῶν-λογίῶν «Ἡμερολόγια», «Πρωτοχρονιές», εἰδικὰ «Ἀφιερώματα»!.. Ἄλλὰ ἔτσι, καθὼς καταλαβαίνεις, τί καλὸ νὰ βγῆ; Καὶ γιατί ὁ «συντοπίτης» - ὁ ρουμελιώτης, ὁ ἠπειρώτης, ὁ μορατῆς - νὰ τὸ «ἐνισχύση»; (Γιατί βέβαια, περὶ αὐτοῦ ἀπλῶς πρόκειται τὶς πῖθὸς πολλῆς φορὲς - ὄχι πού εἶναι ἢ ἔκδοση ἀξία κ'

ϊκανή να κινηθή πράγματι το ενδιαφέρον και να προσφέρει κάτι στον αναγνώστη της!.. Φοβάμαι δέ, πώς αν ήταν ολότελα βέβαιος ο εκδότης τέτοιων πραγμάτων, ότι μόνο απ' το πραγματικό ενδιαφέρον του κοινού έχει να περιμένει, πολύ θα έδισταζε να τυπώσει. Μά, έλα πού το αντίθετο ακριβώς ισχύει!..)

Τό ξεφυλλίζω και συλλογιέμαι τι προσθέτει, να πούμε, του 'Ι.Μ.Π. τό τυχαίο εκείνο γραπτό του για τό Αιτωλικό - ή, αν έλειπε, τί άλλο πέρα από τό όνομά του άπλώς θα έλειπε;

Καταλαβαίνω ποιά ήσαν τά κριτήρια και τό «πνεύμα» πού εκράτησε. 'Αλλά νά, με τά κριτήρια και με τό «πνεύμα» δά τουτό είναι πού έγώ ολότελα διαφωνώ!

Μ' ένα λόγο: «Νά με σταματήση;.. Κάτι;.. ελάχιστο;..» Τίποτε, άτυχώς, δέ με σταμάτησε, μέσα σε 158 ολόκληρες σελίδες - έκτός βέβαια απ' τόν... «Μπαταριά», και πάλι, του Μολακάση, και τό σκερτσόζικο εκείνο «Μαριώ» του Σκαρίμπα.

Φυσικά, κ' ή αγάπη στη Ρούμελη, τών καλών ρομμελιωτών πού γράφουν για ένα-δυό θέματα της (όπως, να πούμε, ή διδακτική μελέτη του κ. Κ. Σ. Κώνστα για τόν Αιτωλό Κοσμά).

Μά δέ φτάνει ή αγάπη. Ούτε ή απλή «χρησιμότης» μερικών κειμένων. "Ένα «'Ημερολόγιο» έχει αξιώσεις - γιατί τό είδος έχει σπουδαία παράδοση. Και νά πού έγώ, μη ρομμελιώτης (με λειψή, δηλαδή, τήν προϋπόθεση τής «έν λευκώ» αγάπης), φαντάζομαι δέ και άλλοι μαζί μου, γυρεύουμε και προσφορά ούσίας!

Μάλιστα δέ «όταν πολύ αγαπά κανείς», πρέπει αυτό να τό φροντίζει - για να μήν άδική τήν αγάπη του! Τήν άδικήσατε, φοβούμαι, με τή συμβατικότητα τών όποιων-όποιων κειμένων, ρομμελιωτών και μή, με τά όποια γεμίσατε τό «'Ημερολόγιο» - (και θά προτιμούσα να μήν άπαριθμήσω!)

*

Συγχώρησέ με, αγαπητέ μου Θεμ., πού σ' άφησα δίχως άπάντηση τόσον καιρό - αλλά, καταλαβαίνεις τί μπελάς, με τόσα και τόσα, τά δέ ποιήματα θέλουν τήν ώρα τους, και τή στιγμή τους, άλλοιώς ή κρίση μου δέ λειτουργεί (γιατί δέ λειτουργεί σωστά ή αί-

σθησή μου, έτσι δά κατασπασμένη - ξ;..)

Πολύ καλά και τά δυό σου: «**De rerum natura**» και «**Τής Ξενιτιάς**». Θά μπουίν. Τό τρίτο - άδύναμο, άτονο, επαναληπτικό. Πολός δέ Καβάφης γενικώς: έννοώ: ή άτμοσφαίρα αυτή σε βαστά. Σπάστην!

Και κάτι άλλο: πρώτη φορά πού διαφωνώ με τόν Η.Ν.Α., αντίστροφως ως προς δικά σου. "Εκείνος, για τόυτα, βρίσκει πώς «είναι μεν καλά, δέν προσθέτουν όμως βαθμούς στο μέτρο πού έχει ως τώρα δώσει ο Θέμ.» "Έγώ, αντίθετα, τά εκτιμώ περισσότερο από ό,τι άλλο σου άνάλογο ως τά τώρα.

Στείλε μου τό θεατρικό σου. Κατ' άρχήν, είδος κανένα δέν άποκλείεται - ούτε κι αν είναι μεγάλο. Τρόποι και συνδυασμοί βρίσκονται.

Νά τό δώ λοιπόν - αλλά και μελέτη παρακαλώ και γενικά: ύπεύθυνη αντιμετώπιση καιρών θεμάτων!.. Καιρός είναι να μιλήσετε - όλο θα «ποιήτε»; "Υστερα έχουν άδικο πού «μεις φωνάζουν άεροβάτες»; (Για να σου μιλήσω με 'Ελύτη, άφου είσαι ποιητής - στη γλώσσα δηλαδή πού καταλαβαίνεις!) Δείξετε λοιπόν, καθώς λείει,

με τί πέτρες, τί αίμα και τί σίδηρο
και τί φωτιά, είμαστε κατωμένοι!..

...Μέ τί σίδηρο, με τί πέτρες, τί αίμα, τί φωτιά,
χτίζουμε, όνειρευόμαστε και τραγουδούμε!..

"Η Ποίηση δέν άρκει - κι ο θεός να με συχωρέση!

"Όσο για τ' άλλα - έννοια σου! "Εσύ ίσως όχι, αλλά πολλοί άλλοι ως τώρα, «τακτοποιούν άκόμα σχέσεις», «ύπολογίζουν στάσεις και αντιδράσεις», «ζυγιάζουν καλά - μήν κλείνη κατά δώ, άλλ' ούτε και κατά κεί περισσότερο, ή πλάστγγαν!» "Όπου καταλαβαίνεις πού βρίσκονται άκόμα οί άνθρωποι!

Τούτο μόνο: είναι φανερό! Αυτό ακριβώς τους διαφεύγει. Και άρκει ως ποιητή - γιατί είναι σε όλους φανερό!

"Εγώ, πάντως, περιμένο να τους ξαναζυγίσω - μήπως έκανα λάθος. Παραπάνω τί μπορώ να κάνω; Πολύ δέν είν' κι αυτό;

*

Είδα τήν 'Εφημερίδα τών Ποιητών του 'Ιουλίου, κ. Ρ. Μπούμη, και είμαι βέβαια ο τελευταίος πού θα δια-

φωνούσα για τήν οξύτητα και τήν όργη κατέναντι έκδηλώσεων, προσώπων και κειμένων, καταστάσεων αντιπνευματικών, έστερημένων ποιότητας, άνελεύθερων - άηθιαστικών !.. Πνιγίκαμε δέ, τόν τελευταίο καιρό περισσότερο άκόμα, σέ τέτοια - και άρα, κάθε όργη και κάθε οξύτητα έχει κατά βάση τò δίκαιο της.

Μόνο πού δέ φτάνει. Ζητεί ά κ ε - ρ α ί ω σ η !

Ξεψάχνισα και τις 8 σελίδες τής «‘Εφημερίδας», και ένα κείμενο τής προκοπής δέν η ύρα ! Ούτ’ έλληνικό, ούτε ξένο· ούτε ποιητικό, ούτε πεζό· ούτε κριτικής, ούτε χρονικό, ούτε άρθρο - ο ύ τ ε έ ν α !

Και συλλογιόμουν πόσον κόπο έχει αυτή ή δουλειά - νάσαι κανείς μόνος του, και νά παλεύη νά εμφανίση πλήθος γύρα του, και νά χαραμίξη τήν προσωπική του ποιότητα (πού έσεις έχετε άναμφισβήτητα όχι λίγη), γράφοντας «σχόλια», «σημειώματα», τρίμματα, κάνοντας άγγαρείες δευτέρου και τρίτου χειριού - τήν ώρα πού άλλη μιá «Βοδάμαξα», κι άλλη μιá «Βοδάμαξα» έστω, άσφαλώς θά προσέθετε κά τ ι, ενώ όλα αυτά τά άλλα, και άθροιζόμενα, και πολλαπλασιαζόμενα, όχι μόνο δέν προσθέτουν, παρά άφαιρούν (άφου, άν μή τι άλλο, θυσιάζουν μιá καλή ποιήτρια σέ «δουλειές του ποδαριού»)!

Βέβαια, τò δίκιο έν τέλει δέν θά σᾶς τò φάν οι έχθροί σας - έσεις όμως ή ίδια τò τρώτε του έαυτού σας, χαραμίζοντάς τον στό νά προβάλλετε για ποιητή τόν τάδε, για κριτικό τόν δείνα, για «έλεγκτή» τόν τρίτο, έτσι ώστε νά μη δειχθῆ ή έρημία.

Μά γιατί νά μη δειχθῆ; Ντροπή είν’ ή έρημία; Και τί τήν θέλετε, τί ανάγκη τήν έχετε τήν προβολή, έδω και στό έξωτερικό, στίς Κοκκοβάουνες και στό Μπουένος ‘Αιρες; Δόξα τῷ θεῷ, άξία έχετε, και ποιότητα έχετε - τί άνησχεíte;

Τώρα, βέβαια, σεις θά θέλατε νά μπορούσατε νά σκεφθῆτε: «Ξεπληρώνει τίς άλλοτε ύβρεις!» (Τις έγω φυλαγμένες - τίς θέλετε;..) Μά όχι, καλή μου ποιήτρια - δέν είναι αυτό! Είναι μόνο τούτο: Μή ν χαραμίξεστε!

‘Η, επίτελους, γράψτε μιá καινούργια «Βοδάμαξα» (ή, έστω, και μιάν άπλη ξανά «Βραδινή νοσταλγία»), κι άφου μάλιστα δέ θάσαι μές στό κλίμα

ποιητικής ξηρασίας τής «‘Εφημερίδας τών Ποιητών», στείλτε μου τήν νά τή βάλω ένώ τιμητικά!

Μέ άγάπη, σᾶς βεβαιώνω - και άς λέτε!

Τώρα, κατά τ’ άλλα, μόνο εκείνο τò «ποίημα» τού πολωνού Adam Wazyk, παρουσιάζει κάποιον ενδιαφέρον· μά ως «ντοκουμένο» μόνο, ότι άρχισε πράγματι (ή, έστω: ότι άρχισε πρòς στιγμήν!) ν’ άκούεται ά λ λ η γ λ ὶ σ σ α κ’ έ κ ε ι ! (Πόσο όμως θά κρατήση;.. Μακάρι πολύ!)

Τίποτε άλλο.

‘Όσο γι’ αυτήν τήν ψυχωσική πιá αυτοπροβολή πού σφύζει διαρκώς μές στίς σελίδες τής «‘Εφημερίδας» σας, τί νά σᾶς πώ;.. Στή 2η σελίδα, έχει πάρει φόρα ό κ. **Κ. Κοβ.** και σᾶς ύμνολογεί, χειρότερα άπ’ όσο άλλοτε τόν κ. Σπύρο Μελά οι νεαροί τής «‘Ελληνικής Δημιουργίας» (δέν έχω άλλο καλύτερο παράδειγμα, γιατί ό κ. Π.Χ., παραδείγματος χάριν, είναι σ’ αυτό πολύ φρονιμώτερος σας και ποτέ δέν όργάνωσε - όμολογουμένως - τέτοια «κλάκα» γύρα του!) Στήν 4η σελίδα, διαβάζουμε ποιοί «νεοελληνιστές» (!) «διαβάζουν τήν ‘Εφημερίδα τών Ποιητών» (γνωρίζοντας προσωπικά τώρα έμεις, πόσο θεωρείτε σεις «νεοελληνιστή» - και ί σ ω σ τ ᾶ δ ἔ ν θ ε ω ρ ε ί τ η ! - τόν F. M. Pontani, νά πούμε, ή τόν Br. Lavagnini, ή τόν Βόηζε Κηός, για νά μη τούς άραδιάσω όλους άνεξαίρετα όσους παραθέτετε, γιατί εκεί κοντά βρισκονται δά, λίγο πιό πάνω, λίγο πιό κάτω, στήν ίδια κλίμακα τού κακού!)

Ξέρω κ’ έγώ;.. ‘Εκτός άν δέν θυμάμαι καλά τί μου μεταφράζατε (και γιατί!) όταν άρχισουντάκευα στόν «Αίωνα μας», ή μέ γελούν τά μάτια μου τά ίδια, στά περί Lavagnini, Pontani κ.ά. άνέκδοτα χειρόγραφα σας πού έχω άκόμη!

Στήν τελευταία σελίδα πάλι, οι ίδιοι, για τόν ίδιο τόν έαυτό σας, γράφετε: «Μερικοί σημαντικοί πνευματικοί παράγοντες τού τόπου, μεταξύ τών ό ποιών και μείζ...»! Κι αυτό γιατί δέν σᾶς κάλεσαν, νά σφίξη και τò δικό σας χέρι ό ‘Ερεμπουργκ κι ό Πολεβό!

‘Ε, όχι! Είναι άπρεπά σας αυτά - είναι άνάξια σας και φαιδρά.

Βλέπετε λοιπόν πού φέρνει ή άνα-

ζήτηση δόξας καὶ προβολῆς; Σ' ὄλες αὐτὲς τὶς συγκαταβάσεις: νὰ βρῆτε καλὸν ἐτοῦτον, λαμπρὸ ἐκεῖνο, θαυμάσιο τὸ ἄλλο, νὰ ἐκλιπαρῆτε «ἀναγνώριση», νὰ θίγεστε γιὰ «μὴ προσκλήσεις», κ.ἄ.π., ποὺ δὲν ἔχουν τέλος!..

Καλύτερη δὲν εἶναι ἡ ἐρημία - καὶ ἡ ἀπόφαση τῆς ἐρημίας;

Εἶναι τιμὴ ἡ ἐρημία - λέω ἐγώ.

Καὶ πολὺ περισσότερο, γιὰτὶ δὲν τὸ προβλέπει, οὔτε αὐτό, ὁ Σίμπον στὴν περὶ ποιήσεως «ντιρεκτίβα» του ποὺ δημοσιεύετε. (Α ἄλλο δέ: ποίηση μὲ «ντιρεκτίβα» δὲ γίνεται, τὸ ξέρετε· εἴτε σταλινική εἶναι ἢ «ντιρεκτίβα», εἴτε καὶ «ἀντισταλινική»· εἴτε τοῦ «ὀλοκληρωτισμοῦ», τοῦ «φασισμοῦ», τοῦ ὀποιοῦδήποτε «-ισμοῦ», εἴτε καὶ τῆς «Δημοκρατίας» - γαλλικοῦ τύπου, ἀμερικάνικου τύπου, κάθε «τύπου»! * Ἔτσι πέστε τοῦ Σίμπον, ἔσεῖς ποὺ εἶστε καὶ ποιητρία πράγματι, πολὺ περισσότερο ἀπὸ μένα!.. Ἡ δὲ Ποίηση, μπορεῖ καὶ ὑπὲρ «τοῦ λαοῦ» νὰ γίνῃ, καὶ ἐναντίον τοῦ λαοῦ νὰ γίνῃ· καὶ ὑπὲρ τοῦ «ἔθνους» καὶ ἐναντίον τοῦ ἔθνους· καὶ ὑπὲρ τοῦ «μέλλοντος» καὶ ὑπὲρ τοῦ «παρελθόντος»· καὶ ὑπὲρ «τῆς ἐλευθερίας» καὶ ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας· καὶ ὑπὲρ τῆς «εἰρήνης» καὶ ἐναντίον αὐτῆς - ἢ καὶ ἐναντίον, ἢ καὶ ὑπὲρ, τῆς «ἀθώας» περιστορῆς τὸς ὅσον, ὅσον τοῦλάχιστον καὶ τοῦ γαμπωνυχος ἀρπακτικοῦ ἱερακοῦ τῶν ἀντιπάλων της!

* Ἔτσι πέστε του!)

Λοιπόν, δὲ μοῦ στέλνετε μιὰ «Βοδάμαζα»;

Τὴν περιμένω.

Αὐτὸ εἶναι, λέω, τὸ καλύτερο - ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ

πηγαίνει ἀργά, σὰ βιβλικὴ χελῶνα, μὲ ρόδες σκοτεινῆς, δίχως ἀχτίνες, φέτες γριᾶς βολανιδιάς, τελεκημένες ἀπ' τὸν πρόγονο!

Ναί, Κυρά μου!.. (Καὶ μεῖς σοῦ τὰ χαρίζομε ὅλα τ' ἄλλα, ἀφοῦ ἔχεις πράγματι κι ἀπὸ δαῦτα ποὺ σπανίζουν τόσο!)

*

Δὲ γινότανε χωριό, ὅπως βλέπεις, ἀγαπητέ μου, **Τ. Δοξ.** Ἐφ' ᾧ καὶ μόνον - παστροκῆς δουλειῆς, ποὺ λένε, γιὰ νάχομε καὶ τὸ κεφάλι μας ἤσυχον, καὶ νὰ κάνουμε δουλειὰ τὴν ὥρα, ὄχι κουβέντες «περὶ τῆς δου-

λειᾶς»!.. *Ε; Δὲ νομίζεις;

Οἱ καλοὶ φίλοι τοῦ **Πύργου** τί γίνονται; Κ' ἐσὺ γιατί βιάζεσαι νὰ τὸν ἐγκαταλείψεις; Εἶσαι βέβαιος πὼς λόγοι θετικοὶ σὲ ἀναγκάζουν - ἢ γιατί βρίσκεις «πνευματικώτερη» τάχα τὴν ἀτμοσφαῖρα τῆς πρωτεύουσας; (Πόσο γελιόσαι, ἂν εἶν' αὐτό!)

* Ἐσὺ στείλε, ὅτι καλύτερο νομίζεις, κ' ἐγώ - ἔτσι εἶν' αὐτὲς οἱ δουλειές - θὰ διαλέω ὅτι νομίζω καλύτερο. (Ἐνωὼ: καλύτερο καὶ γιὰ σένα - δηλαδή: ποὺ ὄχι μόνον ἐμένα, παρὰ καὶ σένα, ὅσο τοῦλάχιστον τὰ ἦδη δοσμένα δείγματα καλῆς γραφῆς σου, νὰ τιμᾶ!)

Περιμένω.

*

Διάβασα τὸ **Vae victis**, κ. **Κ. Κοβάνη**, ποὺ ἐστειλάτε «στὰ Νέα Ἑλληνικά» - σὰ νὰ ἦταν, νὰ ποῦμε, κάτι ἄλλο «Τὰ Νέα Ἑλληνικά» ἀπὸ τὴ γνησιώτερη ἔκφραση τῶν **H.N.A.** καὶ **P. H.A.**, τοὺς ὁποίους περιῦρρίσαστε κάποτε ἐνυπογράφως, στὴν «Δημοκρατικὴ» τῆς 10-1-52 !.. Μήπως θέλετε νὰ σᾶς στείλω κ' ἐσᾶς τὸ σχετικὸ ἀπόκομμα; Γιατὶ ἐγὼ δὲν τὸ χρειάζομαι. Πρώτον: γιὰτὶ σβήνω!.. Πολλὰ ἀπ' τὴ μνήμη μου!.. Μάλιστα ἐκεῖνα ποὺ ξέρω πὼς εἶναι παιδαρχικά (στὶς ἀνωθην ἐντολές) παιδιστάματα - σὰν τὰ δικά σας!.. Δεύτερον: Γιατὶ κι ὅταν δὲ σβήνω, δὲν ἐπιτρέπω πάντως στὴ μνήμη νὰ γίνεται προκάτληψη - ἀλλοιῶς θὰ σᾶς ἔμοιαζα, ποὺ ἐπιτρέπετε στὸν κομματικὸ σας φανατισμὸ νὰ σᾶς γίνῃ τύφλα, καὶ ν' ἀμφισβητῆτε σὲ κάποιους ἕνα ἦθος, ποὺ κατὰ βάθος γνωρίζετε ἄριστα ὅτι τὸ ἔχουν.

Τέλος πάντων - ἂς εἶναι.

«στὰ Νέα Ἑλληνικά» λοιπόν, σ' αὐτὸ τὸ περιοδικὸ «μὴ ποιότητας», τῶν «ἀναρχικῶν οὐραγκουτάρκων», ποὺ «ἀπὸ ἠρωισμὸ δὲ νιώθουν» - ἔτσι δὲν ἐγράφατε; - ποὺ «κανεῖς δὲν τοὺς πείραξε» ποτέ γιὰ τὴν ἀσυμβίβαστή τους στάση, καὶ ἄρα, κατὰ τὴ γνώμη σας, «συμβιβασμένοι» πρέπει νὰ εἶναι (ἀλλοιῶς σᾶς χάλιουν τοὺς τετράγωνους παιδικούς κύβους τῆς κομματικῆς νοσοτροπίας!) - ἐκεῖ ἐστειλάτε τὸ **Vae Victis** (λαβαίνοντας ἀποπάνω καὶ τὴν φιλισταϊκὴ προφύλαξη... νὰ μὴ βιάτε προσωπικὴ ἀφιέρωση!)

Πάλι με κύβους παίζετε! Μά, έπαυλαμβάνω, πάλι θα σās χαλάσω τὸ παιχνίδι, σβήνοντάς σας τὰ χρωστούμενα και μένοντας αυτό που είμαι έγω - όχι αυτό που θα θέλατε σεις : «Προκατειλημμένους» - όχι!

Λοιπόν, ένα-δυὸ στίχοι υπάρχουν. Αὐτοὶ θαρρῶ:

Τελευταῖο «νούμερο»

Σκοπός, τελευταῖο «νούμερο», τῆς τελευταίας ὥρες τῆς νύχτας, τότε που ὁ ὕπνος γίνεται πῶδ γλυκὸς ἀπ’ τῆ φωτιά του τρεακιού του χάδι.

Ξέρα... - τὰ βαριά σας σκεπάσματα καίνε· μὰ δὼ ή βροχή δὲ φοβάται τὸ γυμνὸ μου ξίφος και τ’ ὄπλο. Πέφτει, πέφτει, χωρίς οἶκτο, πάνω σ’ ένα τόσο δά στρατιώτη, που φυλάει κάπου στὰ τέλη του Δεκέμβρη.

‘Αλτ! Τίς εἶ;
(‘Ω, μὴ φοβάστε σεις, θνερά μου! Δὲν ἦταν τίποτα.
‘Η κορφή ἐνὸς δέντρου σάλεψε...)

Σκοπός... ‘Ενα ἀνθρώπινο κομμάτι...

Εἶμαι σκοπός, τελευταῖο «νούμερο» στ’ ἀνατολικὸ φυλάκιο τῆς παγωνιάς.

Ναί, κ. Κοβάνη. Αὐτὸ εἶναι καλὸ ὑλικὸ - μ’ ὄλο που κινεῖται μὲς στὴν ἀτμοσφαῖρα του γνωστοῦ σας «Λοχία τῆς ‘Αλλαγῆς». Θέλω νὰ πῶ: ‘Ηταν ἀ ρ τ ι ο τὸ βίωμα, κ’ ή καρδιά γυμνή, σὲ καλή στιγμή νὰ λάβῃ - μὲ τίς ιδέες παρατημένες, και τὸν ἐγκεφαλισμοὺς παγωμένους, ἀνώφελους, ἀνίκανους νὰ σαλέψουν, και νὰ ταυστούν, και νὰ ἐξουσιάσουν πάλι τὸ λόγο σας.

Θάτανε δὲ ἴσως καλὸ και τὸ «Μίλσησ ἀπλά», ἀν δὲ χαλάρανε - ἀν πύκνωσε παραπάνω ή τιμιότητα τῆς προθέσεως που τὸ υπαγόρευσε:

«Μίλσησ, [...] ὅπως τὰ ντουφέκια βροντᾶνε χωρίς μεγάλη σκέψη, [...] ὅπως λὲς μὴ καλημέρα σωστή, / ὅπως τρέχει τὸ δάκρι σας βουβά, / ὅπως δένεις τὴν πληγή του ἀρρώστου [...].»

* ‘Αλλο τίποτε δὲ βρῆκα - μὰ τοῦτα τὰ ἐπρόσεξα (και νὰ μὲ συγχωρήτε που σās χάλασα ξανά τοὺς κύβους!)

‘Αλλά, καλύτερα, δὲν τοὺς παρατᾶτε κ’ εἰσεἶ, και πάνω πῶς ὀ αὐτή τὴν κάπως γνήσια ποιητικὴ «ντιρεκτίβη», που σās δίνουν οἱ λίγοι τίμιοι στίχοι σας, νὰ βαδίσετε;

«Πιστὸς», βεβαίως, «πάντα «πιστὸς»

- ὅπως θέλετε! ‘Αλλά και στὸν ἑαυτὸ σας λιγάκι!

‘Εμένα ἐκεῖ θα μὲ βρῆτε πάντα.

*

Εἶδα τίς **Δοκιμασίες** σου, ἀγαπητέ μου κ. **Χρ. Βαρενέτη**, και, συγχωρησέ μου τὴν αὐστηρότητα, ἀλλά μὲ ἀγάπη και μὲ εἰλικρίνεια μόνο σου λέω ὅ,τι ἔχω - και ὅ,τι μπορῶ - νὰ σοῦ πῶ: «Διαβάστε!» προστάζαν οἱ παλαιότεροι στὴν περίπτωσή σου. «Ζήστε!» θα σās συνιστοῦσα ἔγω - γιατί φοβάμαι πὼς πολὺ διαβάζοντας, (ἢ ἔστω και λίγο, ἀλλά παθητικὰ, δίχως νὰ ζῆτε ἐνεργὰ τίς στιγμές σας), ἀποκτᾶτε ἕναν κάποιον «τόνον ποιητικῆς ὀμιλίας», που μόνο μὲ τὴν Πόησησ σχέση δὲν ἔχει. Κι όχι ἀπλῶς, παρὰ τὴν ἐξορίζει τὴν Πόησησ, δόλοτελα, ἀπ’ τῆ ζωῆ σας - ὅπως τὸ διπλανὸ ραδιόφωνο, ἀν θορυβοῦσε, θα ἐμπόδιζε ἀσφαλῶς τὸν ποιητὴ του «‘Απολείπειν...» «ν’ ἀκούση» μέσα του, «ῶρα μεσάνυχτ’» «ἀόρατο θίασο νὰ περνᾶ, μὲ μουσικὲς ἐξαισεις, μὲ φωνές - ».

Τόχουν πάθει χιλιάδες σὰν ἐσὲ - και μὴν πικραίνεσαι. Παράτα μόνο τοὺς ἐγκεφαλισμοὺς και τὰ ταυίσματα «νὰ γράψης ποιητικὰ» - ζῆσε πρῶτα ποιητικὰ, ἀ κ ο υ π ρ ὶ ὠ τ α, κ’ ὕστερα. (‘Ενωσῶ: ἀ κ ο υ μ ἔ σ α σ ο υ ! ‘Εσὺ δὲν ἀκοῦς. Θορυβεῖς «ποιητικὰ» - και βιάζεσαι!). ‘Ανακατώνεις ἐγκεφαλικά «ἐξεζητημένα», μὲ λυρικά ἄτονα και παγερά, κοινοτυπίες μὲ λέξεις βάνανυ - «πνιγοῦρα» μου λὲς κάπου! -, και δυὸ φορὲς μὲς σὲ τρεῖς ποιητικὲς σελίδες γυρεύεις ποδήματα (πέδιλα τῆ μιᾶ!) γιὰ νὰ διαβῆς...ποτάμι, ἦ...«τοὺς βυθοὺς τῶν ἐκατάσεων»!

* ‘Ε, δὲν εἶναι πράγματα αὐτὰ. Και δὲν εἶναι, γιατί δὲν ζῆς οὐ σ ι α σ τ ι κ ᾶ, φοβοῦμαι.

*

‘Υπάρχουν, ἀτυχῶς, και κάποιον παροράματα στο τεῦχος αὐτὸ - ἀναπόφευκτα πάντοτε. Στὴν 23ῃ σελίδα, τὰ ἀριστα ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ «‘Ενδόμυχα» τῆς καλῆς **‘Ολγας Βότση**, ἐπειδὴ παρελείφη τὸ ὄνομά της μοιάζουν σὰ νὰ εἶναι τῆς προηγούμενης ποιήτριας ἀποσπάσματα.

* ‘Ας συγχωρήση τὸν ‘Ανθολόγο ή καλή μας φίλη.